

ISBN:

Dizgi : İsmail Hakkı Altuntaş
Kapak : Haluk Karslıoğlu
Baskı : Seçil Matbaacılık
Cilt : Gözde Matbaacılık

Dağıtım:
Gözde Matbaacılık Mücellit
& Reklam Hizmetleri San. ve Tic. Ltd. şti
Tel : 0 212 481 81 69
Fax : 0 212 481 05 06

GAVS'ÜL-ÂZAM

İHRAMCIZÂDE

HACI İSMAİL HAKKI TOPRAK

SİVASÎ

KADDESE'LLÂHÜ SIRRAHU'L-AZİZ

İsmail Hakkı ALTUNTAŞ

بِسْمِ اللّٰهِ الرَّحْمٰنِ الرَّحِيمِ

الحمد لله رب العالمين والصلاة والسلام على رسولنا محمد وعلى اله وصحبه وسلم اجمعين

İnsana kelâmı ve beyânı öğreten Allah Teâlâ'm aklın mâveralarından ve kalbin dehlizlerinden sızan düşüncelerime istikamet ve aydınlık ver. Anlayışımızdaki olgunluğu ziyadeleştir. Bu niyetimiz ve kardeşlerimiz ile sana olan yakınlığımız artsın. Bu nedenle Rasûlüllah sallallâhü aleyhi ve sellemi daha iyi anlamak bize nasip olursa bizi de çok sever ve affedersin.

Sultanım Hz. Halid İbn-i Zeyd Ebu Eyyüb-el Ensârî radiyallâhü anhın ve Gavs'ül-âzam İhramcızâde Hacı İsmail Hakkı Toprak Sivasî kaddese'llâhü sırrahu'l-azizin üzerimdeki bereketlerinin ziyadeleşmesi niyetiyle, yardımlarını talep ve niyaz ediyorum.

İhramcızâde İsmail Hakkı Efendi hakkında yazılmaya çalışılan bu eser belgesel roman türü olarak düşünülmüştür. Daha önce yazdığım araştırma türü olan kitabımızda geçen olaylarla bağlantıları kuramayanlara bir kolaylık sağlaması hem de İhramcızâde Hacı İsmail Hakkı Efendiyi dünya gözüyle görmeyenlere anlayışta berraklık zuhur eder niyetiyle kardeşlerimize hediyemizdir.

Kitapta İhramcızâde İsmail Hakkı Efendinin hayatında geçen olaylar, kendi sohbet ve konuşmalarından ilham alınarak uygun olacağı senelere dağıtılarak açıklanmaya çalışılmıştır. Bazı olaylar ve kişiler hakkındaki bilgilerdeki kapalılıklar, ya bilgi eksikliğinden ya da o şekilde gerekli görüldüğü içindir.

Eksik veya yazılmadığı görülen bir şey varsa, bu bizim noksanlığımızdır. Bu nedenle özür beyan ederiz.

25.02.2009

İhramcızade

İsmail Hakkı ALTUNTAŞ

KATRE ŞİİRİ

Katremizden hisse al bî-gâr-ı derya olmuşuz.
Cümle halka bir bakışla çeşm-i bînâ olmuşuz.
Gerçi zahirde lisân-ı nâs ile güftârımız.
Mânâ yüzünden soyunup hep muarrâ olmuşuz.
Validem merhume açmıştı bize bir kutlu fâl,
Ravzâ-i Pâk-i ziyarette demişti: 'Ey Kerîmü-l Müteâl'
Bu Habîbin hürmetine ver bana ferzend bî-melâl
Ândan aldığı libâsı bunda iksâ olmuşuz.
Tâ ezelden intisabım âlemin Seyyidine,
Düştüm aşkına anın geleliden bu ânasır bendine
Çok aradım ağladım yüz tutup Hakk'ın kendine,
Âlemi devrân içinde Hubb-u Mevlâ olmuşuz.
Künhümü bilmek dilersen sırr-ı Hâkidir özüm.
Anın edvârıncadır dâim özüm ve sözüm
Her neye baksa basar Hâkidir bakan gözüm,
Zîrâ evvelden anınla tek-ü tenhâ olmuşuz.
Bir acep sırrı Tâki'den aldığım ders-i iber,
Anı bilmek dilersen sana vereyim haber,
Her ûlûmi almıştı pîrimden O şeyh-i muteber,
Biz anda mahvolup bezm-i ferda olmuşuz.
Çünkü kıtmîr olalıdan bu kapıda bu hakîr,
Her işin sırrın ezelden bildim Takdîr-u Kadir,
Ol sebepten işimiz cümleye tazim ve tekrimdir.
Böylelikle halk içinde Hakk-ı rânâ olmuşuz.

Bu tarîkat âleminde olmak istersen sû-dimend,
Sen de bu halde olup halktan lisânı eyle bend,
İşte budur âcizânem Hubb-u fi'llâh sana pend,
Hayr-u hakanı cihan Simurğ-u Anka olmuşuz.
Bunca ilm-ü fazl ile bilmez imiş nûr-i basar,
Her işi eden ettiren Allah değil mi ver haber?
Leyk hulûli ittihazdan eyle gayetle hazer,
Biz hakâyık âşiyân içre mîmâr olmuşuz.
Emr-i mâ'rûf münkeri bilmez miyiz?
Anlar ile biz amel kılmaz mıyız?
İsr-i Pâk-i Ahmed-i bilmez miyiz?
Şimdi izmâr eyleyü biz râh-ı mânâ olmuşuz
Herkesin miktarı ihlâsınca fiili eder zuhur.
Sen çalış ol muhlisândan çıkmasın senden kusur,
Gayride görsen hatâyı setredüp andan al huzur,
Bunu âdet edinip bir dürr-i yekta olmuşuz.
İbtilâ âlemde var ikmâldir etme cedel,
Her kula nasip etmez ânı Huda izz-ü ve cel,
Başa gelse bil ânı devlet ve nimet bî-bedel,
Biz anı görmüş ve geçirmiş pâk musaffa olmuşuz
Hakk'ı her şeyde âyân görmüş ve bilmişlerdeniz.
Ol sebepten halk katında Hubb-u Mevlâ gözleriz.
Kahr-u lütfün cümlesin bir bildim ve tuttum ey-azîz,
Hamdülillâh biz bu lutfa mazhâr-ı mücellâ olmuşuz.
Bilmediler zevkimi cümle ins ü cin melek,
Derdine düştüm bana neler çektirdi felek,
Hâl-i Hakkı bulmaya beyim zikrin dâim gerek,
Zikr-i Hakk, seyr-ü sebakla ders-i yekta olmuşuz.

İhramcızade
Hacı İsmail Hakkı TOPRAK
Kaddese'llâhü sırrahu'l azîz

İki âlemde tasarruf ehlidir ruhu veli
Deme kim bu mürdedir, bunda nice derman ola
Ruh şimşiri Huda'dır ten gılaf olmuş ana
Dahi âlâ kâr eder bir tığ kim üryan ola

"Allah'ım! İhtiyarlamaya başladım, saçım başım ağardı. Ve ben, Rabbim, sana ettiğim dualarımda hiç bedbaht olmadım. Bana bir evlat nasip kılmazsın."

Diye Aişe Hanım [1] ağlıyıp, bir gizli sesle Rabbine niyaz etmişti. Geceler uykudan uyanırsa bir daha uyuyamaz, niyaz kapısında Hakk'a yüz tutardı. Kocası Kolağası[2] Abdulkadir Efendi durumun farkında olmasına rağmen sürekli ona;

"Aişe! Niye üzülürsün ki, sen ahlak yönünden yücelik üzeresin. Allah Teâlâ seni muhakkak sevindirecektir." O ise

"Efendim! Güzel efendim! Ana olmak duygusu içimi böyle çoşturuyor."

Sözlerin bittiği tükendiği yer olur mu? Bitiyor. Çünkü kalbin derinliklerini akıl nasıl sakin kılabilirdi. Kocaman evin büyük odalarını gezerken yalnız ayağın tahtadan çıkarttığı gıcırtı insanı nasıl teskin edebilirdi ki, Aişe Hanım sürekli yüreği yakan evlat sevgisini nasıl terk edebilirdi.

Birde sürekli duasını

"Allah Teâlâ'm bir evlat verirsen onu cami hizmetkârı yapacağım" diye bitirirken, bir gizli anlaşmayı da sürekli tekrar tekrar yapıyordu.

Kolağası Abdulkadir Efendi her zaman hanımına dua ederdi.

"Allah Teâlâm! Aişe'yi sevindir. Onun dualarını boşa çıkarma"

Günler, aylar birbirini o kadar hızlı takip etti ki, Allah Teâlâ dualarını kabul etti. Fakat bu güzel aile üzerinden bir güz yeli esmişti.

Aişe hanım eve bir akşam erken gelen Abdulkadir Efendinin halini hiç iyi görmedi.

"Hayırdır, Efendim rahatsız mısın?"

"Evet"

"Allah Teâlâ büyüktür, senin için şifâ isteyelim."

Ancak hastalık Kolağası Abdulkadir Efendiyi terk edecek gibi değildi. Evlat hasreti ile yoğrulan Aişe Hanım bu defa kocasını mı kaybedecekti.

"Allah Teâlâm bana yardım et. Güç ve takat ver. İsyan etmekten sana sığınırım."

Bir zaman geçti. Kolağası Abdulkadir Efendi otuz üç yaşına gelmiş Aişe Hanımı yanına çağırdı ve

"Nazlı yârim! Ben büyük ihtimalle yarına çıkamayacağım. Senden çok memnun be mesrur olarak hakkımı sana helâl ediyorum. Sakın ben öldükten sonra nasibini kapalı tutma. Benden bir çocuğun olmadı. Biliyorum ki Allah Teâlâ sana cihanı aydınlatacak bir evlat verir."

"Aman Efendim! Allah Teâlâ ömrüne bereket versin." Diyen Aişe Hanımın içine ateş düştü. O bir yandan gözyaşlarını dökerken evinin direği, son nefeslerini "Allah" lafzı celalini söyleyerek sonlandırıyordu.

Aile büyükleri, yatak odasından duyulan hıçkırıkları teskin etmek için, Aişe Hanım'ın yanına koştular.

***

Sarışeyh mahallesi 12 numaralı hanenin[3] üzerine düşen bu matem havası artık ne zaman silinirdi kimse düşünmek istemiyordu. Çünkü Aişe Hanım çocuğu olmadığı için herkes üzüldüğünü biliyordu. Şimdi ise dul kalmıştı. Ailenin maddi sorunu yoktu. Fakat bu acı olay üzerine de hiç kimse Aişe Hanıma fazla bir şey demek istemiyordu. Bir kadının taşıyabileceği edep ve hayâ derecesi o kadar yüksek seviyeye sahipti ki; Abdulkadir Efendi, bu mükemmel kadının hiçbir şeye üzülmesine gönlü razı olmadığı gibi, çocuğunun olamayacağını da levh-i mahfuzda

yazılı olduğunu anlamıştı. Belki ömrünün bu şekilde noktalanması için de Allah Teâlâ'ya dua etmişti.

***

Bir veya iki sene geçmişti.

Aişe Hanımın arkadaş çevresi çoktu. Paşa hanımları, memur kesim ve mahkeme hâkimlerinin hanımları da onu çok severlerdi. Ziyaretine gitmedikleri gün yok gibiydi. Fakat O, bu yoğun ilgi içerisinde bile yalnızlık halini yaşıyordu. Sürekli içinde bir sıkıntı vardı. Artık karar verdi. Dede vatanını [4] ziyaret etmek istiyordu. Çünkü arkadaşları Nilli Hatun dedikçe Mısır'ın ve Nil'in güzel havasını ruhunda hissediyordu.

Fakat aile büyüğü İhramcızâde Mehmet Efendi, bu sıkıntılı halin böyle devam etmesine gönlü razı olmuyordu. Birgün Aişe Hanım'a:

"Güzel kızım. Bu iş böyle devam etmez. Bizim Hüseyin [5] ile seni evlendirelim. Yaşı senden küçük ama kemal yönünden ailemiz içinde onun gibisi yoktur. Duyduğum kadarıyla hacca da gitmek istiyormuşsun, hem de dini açıdan mahremiyet sıkıntısı ortadan kalkar." [6]

Aişe Hanım sükût etti. Bu sükût-i kabul; Abdulkadir Efendinin kendisine gönülden söylemiş olduğu cihanı aydınlatan bir evlada sahip olması niyazının işaretiydi.

Evlilik hazırlıkları ve hac yolculuğu birbirine karışarak bir telaş bütün İhramcızâdelerin evinde sevinç kaynağı oldu. Hazırlıklar esnasında, bir paşa hanımı:

"Aişe Hanım, hacca gideceğin zaman bir çocuk elbisesi diktir Rasûlüllah sallallâhü aleyhi ve sellemin kabri şeriflerinin yanına ihtiramen koy ve Allah Teâlâ'ya;

Yarabbi! Habibinin yüzü suyu hürmetine bana bir erkek evlat ver, *diye dua et. İnşallah, Rabb-ül Âlemin sana bir erkek evladı verir"* dedi.

Aişe Hanım bir çocuk elbisesi yaptırdı.

Gemi ile yapılan yolculuk ile Mısıra varıldı. Akrabalar ziyaret

edildi. Sonra, ailesinin öz vatanı Medine'ye varıldı. Ravzâ-i şerif ziyaret edildi. Aişe Hanım, Rasûlüllah sallallâhü aleyhi ve sellemin kabri saadetlerinin hizmetkârını bulup elbiseyi sanduka-ı şerifin ayakucuna bıraktırır ve

'Ey Kerîmü-l Müteâl! Bu Habîbin hürmetine ver bana ferzend bî-melâl"

"Ya Rabbi Habîbin yüzü suyu hürmetine bana bir evlat ver ki, onu cami kölesi yapayım" diye niyazda bulundu.

Medine'de o gece kutlu çocuğun müjdesi Aişe Hanıma ilham edildi ve

Rüyasında Rasûlüllah sallallâhü aleyhi ve sellemin ***"Biz İsmail'i kendi toprağımızdan yoğurduk, ekşitmedik ve sana da hediye ettik"*** müjdesini duyarak uyanmış, kalkmış iki rekât şükür namazı kılmıştı. Müjdeyi de, Hüseyin Efendiye duyurmuş. Hac yolculuğu ve kutlu doğumun olacağı haberiyle iki mutluluk bir arada yaşanmıştı. Artık, Aişe Hanım, bir daha hiç üzülmeyecek ve kendisine, Rasûlüllah sallallâhü aleyhi ve sellemin müjdesi evladı İsmail dünyaya gelecekti.

Mekke'ye gidildi. Aişe Hanım, Efendi Hazretlerine hamile iken tavaflar yapıldı. Hac görevlerinden olan Safâ ve Merve'yi say ederken sanki Hz. İsmail (A.S)'in annesi, Hacer validemizin İsmail'e olan iştiyakını kendi gönlünde yaşıyor ve kendisine ilham olan aşağıdaki beyitler dilinden tekrar tekrar dökülüyordu:

İsmail'im Âzam sensin
Gül yüzlü tazem sensin
Dört kitabın hakkı için
Gönlümde gezen sensin.

Hacı Aişe Hanım'ın Güzel İsmali anne karnında Hakk'ın kapısına yüz tutup tavaf ediyordu. Arafata çıkıp Allah Teâlâ'ya niyazın sırlarına kavuşuyordu. Tekrar Medine'ye ikinci bir ziyaret

daha yapıldı. Ravza'ya bırakılan çocuk elbiseleri alındı. Rasûlüllah sallallâhü aleyhi ve sellemin emaneti artık Sivas diyarına doğru yola çıkmıştı.

***

Sarışeyh Mahallesinde artık bütün insanlar çok mutluydu. Artık, Hacı Aişe Hanımın oğlu dünyaya gelmişti. [7] İsmi, Rasûlüllah sallallâhü aleyhi ve sellem'in buyurduğu gibi İsmail olacaktı. Bu şekilde annesi, kendi babasının adını da koymuş olacaktı. Bir de, Hakk'ın adamı olsun diye Hakkı ismini ilave ettiler. Çünkü adağı vardı, oğlunun cami hademesi olmasını istiyordu.

Rasûlüllah sallallâhü aleyhi ve sellemin Ravzâ-i Pâkine teberrüken bir süre bırakılan çocuk elbisesi daha sonra kendisine giydirildi.

***

İsmail Hakkı, çocukken mahlûkatın dahi gözbebeği olmuştu. Hacı Aişe Hanım, gözünden sakındığı İsmail Hakkı'ya abdestsiz süt vermedi.

Bir gün evlerinin önünde yılan yüzüne uzanmış, yalamaya başlamıştı.

Hacı Aişe Hanım:

"İsmail'i yılan yiyor" diyerek yılanı kovmaya çalıştı. Oysa bu mahlûk, O'na sevgisinden dolayı ziyaretine gelmişti. Sanki Rasûlüllah sallallâhü aleyhi ve sellemin Hz. Ebubekir'le Sevr Mağarasındaki yılan hikâyesi gerçek olmuştu.

"Ah, İsmailim, mazhariyetin büyük, unutuyorum. Sen Rasûlüllah sallallâhü aleyhi ve sellemin emanetisin, sana kim zarar verir ki." diye tefekkür etti.

***

Hacı Aişe Hanım'ın dört sene sonra dünyaya gelen evladı, İsmail Hakkı'nın kardeşine **Ömer Sıtkı** [8] ismi verildi ki, abisinin can dostu ve yardımcısı olsun istemişti.

***

Çocukluğunu, Sarışeyh mahallesinde geçiren İhramcızâde İsmail Hakkı, daha sonra babasının adliye başkâtibi olması hasebiyle, Zara'da yedi yaşına kadar bulunmuş ve sıbyan mektebini de burada okumuştu.[9]

Dedesi, İhramcızâde Mehmet Efendi, O'nun asker olmasını istiyordu. Annesi ise cami hizmetkârı olsun istiyordu.

On yaşındayken, Sivas'a gelip Örtülüpınar mahallesine göç ettiler ve Askeri Rüştiye'ye girdi.

Kazancılarda, Deli Fikri Paşa Konağında İsmet (İnönü) ile beraber okudu. İsmet, İsmail Hakkı'yı severdi.

İsmet (İnönü) ile sınıfın girişinde beraber otururdu. İsmet, zayıf ve çelimsiz bir öğrenciydi. Onun numarası 32 ve İsmail Hakkı'nın ki ise, 34 idi. O zamandan İsmet, siyaseti sever, öğrencileri başına toplar, masaya çıkarak konuşma yapardı. İsmet'in başı ne zaman sıkışsa, İsmail Hakkı'dan yardım isterdi. İsmet şehrin yerlisi değildi. Bu nedenle İsmail Hakkı'nın her zaman yardımına muhtaç olurdu. İsmet, 1895 yılında okulu bitirince, bir yıl Sivas Mülkiye İdadisinde okumuş ve sonra da 1897 senesinde İstanbul'a gitmişti.

***

İsmail Hakkı, hiçbir zaman annesini üzmek istemezdi. Gençliğin verdiği yaramazlıklar yapmış olsa da, elinden geldiği kadar kendini korumaya çalışırdı.

Şehre, bazan Hacivat ve Karagöz oyunu getirilince, evin tavuklarını Hacı Aişe Hanım'dan habersiz, 3 kuruşa 5 kuruşa satar, Hacivat ve Karagöz'e giderdi.

Aslında durumun farkında olan annesi ufak tefek bu kaçamaklarına göz yumuyordu.

Bazen İsmail Hakkı'nın harçlığı biterdi. Bu durumdan dolayı da, annesine dert yanardı. O ise:

"Oğlum İsmail, dünya için babanla kötü olma, bir ihtiyacın olursa benden iste; denizde kum ben de para, sarı sarı liralar minderin altında" der. İsmail Hakkı da, melek annesinin çoğu

kez kanatlarına sığınırdı.

***

İsmetin İstanbul'a gitmesinden dolayı İsmail Hakkı'da gidip okumak istiyordu. Bu nedenle İsmail Hakkı:

"Anne izin verirsen bende İsmet gibi, İstanbula gitmek istiyorum."

Hacı Aişe Hanım:

"Gül yüzlü İsmailim, deden Mehmet Efendi Kars Muhaberelerinde büyük yararlılıklar gösterdi. Kolağası Abdülkadir Efendi asker idi. Ancak benim senin için adağım var. Cami hademesi olmanı istiyorum. Dedengile fazla bir şey diyemedim. Onlar artık Hakk'a yürüdü. Baban bu konuda bir şey demez. Fakat artık sen yolunu Hakk'ın tarafına çevir. Senin mazhariyetin büyük. Sana abdestsiz süt vermedim gönlünü hoş tut. Ben senden ancak bunu isterim." Dedi.

***

İsmail Hakkı okuluna giderken elbiselerini güzelce giyinir, bir gencin yakışıklılığı üzerinde nasıl olursa; onda bunu görmek mümkün olurdu. Genç kızlar pencerelerin arkasından:

"Güzel İsmail gidiyor" diyerek hayran hayran O'na bakarlardı.

Bir kız, O'nu çok sevdi, fakat öyle çok sevmişti ki, İsmail Hakkı'da onun bu sevgisini kendinde buldu. Bu aşk bir zaman sürdü. Artık bu iş aşikâr olunca, Hacı Aişe Hanım kızı istemeye gittiler. Fakat kızın annesi bu evliliğe razı olmayınca, kız derdini kimseye anlatamamış, hastalanmış ve verem olmuştu. İsmail Hakkı'da bu acıyı sinesinde o kadar duymuştu ki, gizli gizli sigara dahi içiyordu. Sanki sigara, onun iç yangının dışa vuruntusu gibiydi. İsmail Hakkı bazen ah çekip:

"Allahım bu aşk acısı ne zor bir şeymiş." "Sevdiğimi bana vermediler." Derdi. Sevgilisi vefat edince, İsmail Hakkı uzun bir süre kendini toplayamadı. Fakat Hacı Aişe Hanım

"Oğlum sevmek güzeldir, fakat senin mazhariyetin büyük bu

hal üzere kendini meşgul etme" diyerek bu sıkıntılı dönemin geçmesine yardımcı oldu.

***

İsmail Hakkı arkadaşlarıyla yaptığı sohbetlerden dolayı, çok geç saatte eve dönerdi. Geldiğinde de, annesini uyur bulunca; muhabbet ve hürmetle annesinin ayaklarının altını öpünce, o anda annesi uyanır ve:

"Güzel oğlum, dağ taş evladın olsun" Diye dua ederdi.

***

Annesinin sözünü dinleyip medrese eğitimi [10] için Şifâiye medresesine [11] devam ederek manevi hayatın temellerini attı. Annesinin manevi tarafa yönelmesini istemesi nedeniyle Sivas'ta bulunan Rifâi Tariki büyüklerinden Arab Şeyh ismi ile bilinen Seyyid Abdullah Haşim kuddise sırruhu'l-azîz Efendi dergâhının sesli zikirlerinin müdavimi oldu. Beş yıl kadar sürecek bu beraberlik, onun ruhuna maneviyat iksirinin akmasının akmasıydı.

Bu ara sesli zikir esnasında ilahi söylemek adet olduğundan Niyazi Mısrî Divanıyla uzun yılllar sürecek bir arkadaşlığı da başlamış oldu. Öyleki koynundan çıkarmadığı bir sevgilisiydi. Sıkıntıları ve soruları olduğu zaman her zaman divanın yardımını yanında hissediyordu.

***

Bu tarîkat ahvali, etrafındakiler tarafından da âyan olunca, yaşlı akrabaları onun bu halinden endişeleniyorlardı.

"Bu çocuğun başına bir iş gelecek" diye söylenirler ve

"İsmail sen daha gençsin, zamanımız nazik, bırak şu tarîkat işlerini" dediler. İsmail Hakkı onlara;

"Siz yiyip içmeyi bıraksanıza" diye cevap verip veriyordu. Onlar:

"Yiyip içmek bizim gıdamız" dediler. O da;

"Bu da bizim gıdamız, bu işi böyle bilip, böyle inanmayan yola gidemez, kuştan korkan darı ekmezmiş" dedi.

İlk mürşidi olan Abdullah Haşim El-Mekki kuddise sırruhu'l-aziz (Arab Şeyh) in *"Evlâdım, senin nasibin bizden değil!"* diyerek O'na bir nevi izin vererek arayış içinde olmasını tavsiye buyurmasıyla, yeni manevi kapıların açılacağının müjdesini veriyordu.

***

Babası Hacı Hüseyin Efendi adliyede zabıt kâtip olduğu için oğlu İsmail Hakkı'nın mülazimeten (stajyer) memur olarak görev almasına yardımcı oldu. Fakat annesi Hacı Aişe Hanım, bu duruma sitem ederek:

"Oğlum, mazhariyetin büyük, ben sana cami hademesi ol dedim, sen memurluk yapıyorsun; adam olmadın oğlum" diye gözyaşlarını eksik etmiyordu.

Annesi, İsmail Hakkı'ya bu konuda fazla ısrarcı olmasa da, kendisi için bir kazanç kapısının açılmasına sevindi. Bu arada Abdullah Efendi'nin kızı İmmihan Hanımla evlendi. 1901 yılında, ilk çocuğu Halis Turgut dünyaya geldi.

Ancak İsmail Hakkı Efendi hayatın içine atılmış Osmanlının yıkılma dönemlerindeki sıkıntılı hayatın çözümleri için çareler üretmek istiyordu. Bir arkadaş gurubu da vardı.

***

Hacı Aişe Hanım, Tokat'ta Hacı Mustafa Hâki Hazretlerinin ziyaretine gitmişti. Sohbet esnasında; evladı İsmail Hakkı'nın dünyaya gelişini ve Ravza-i Pâkiden Harem-i Şerif hediyesi olduğunu söyledi. Efendi hazretlerinde, O'na bir aşk düştü. Gönülden O'nu sevdi. Gönülden gönüle yol var derler ya, İsmail Hakkı'da bu sevgiyi ruhunda duydu ki, bir gün Tokat'ta bir şeyhin rivayetleri ile sürekli meşgulken, arkadaşları:

"Tokatta bir şeyh var, onun yanına gidiyoruz" dediklerinde İsmail Hakkı'da onlarla gitmeye karar verdi.

***

Arkadaşları ile beraber atlı olarak, Tokat'a gittiler. Mola verdiklerinde arkadaşları şu türküyü ağızlarından düşürmüyorlardı:

Tokat yolu kaldırım
Düştüm beni kaldırın
Sevdiğimin uğruna
Vurun beni öldürün.
Gidiyom elinizden
Kurtulam dilinizden
Yeşilbaş ördek olsam
Su içmem gölünüzden.
Aslan yârim kız senin adın Hediye
Ben dolandım sende dolan gel beriye
Fistan aldım endazesi on yediye
Az mı geldi gönderdiğim hediye
Tokat bir dağ içinde
Gülü bardağ içinde
Tokat'tan yar sevenin
Yüreği yağ içinde.

***

İsmail Hakkı, ziyaretten önce Peşkircioğlu Nuri Efendi'yi gördü. İsmail Hakkı'nın ziyaret maksadını anlayınca, Seyyid Hacı Mustafa Hâki kuddise sırruhu'l aziz Hazretlerini çok övdü.

"Benim Efendim…." Diye başlıyan bütün sözleri ile artık gönlündeki yangın artmıştı. Namaz vaktini bekliyorlardı. Çünkü Efendi hazretleri gelecekti. Ali Paşa Camii'nde cemaate namaz kıldıran Mustafa Hâki Hazretlerinde her nasılsa sehvi secde hali zuhur etti. Namazdan çıkıp dışarıda bekledikleri sırada kendisinden daha evvel bu yola intisap etmiş bulunan Peşkircioğlu Nuri Efendi;

"Şeyhim hiç böyle bir şey yapmazdı" "Şeyhimde hiç böyle bir hal omazdı" diye söyleniyor ve övdüğü Efendisinin bu haline anlam verememişti. İsmail Hakkı, caminin iç kapısından çıkmakta olan Mustafa Hâki Efendi Hazretlerinin göğsünün her iki tarafında ALLAH yazılı olduğunu gördü

"Nuri Efendi! Sen benim gördüğümü görsen hiç bir şey söy-

lemezsin" dedi.

İhvan gurubu efendilerinin peşinden yürüyerek şeyhin dergâhına gittiler.

***

Seyyid Mustafa Hâkî kuddise sırruhu'l-azîz Efendi, ihvanı ile sohbet ederken huzura gelen İsmail Hakkı'ya;

"Oğlum! Nerelisin?" deyince, İsmail Hakkı da:

"Sivaslıyım, İhramcızâdelerdenim"

….

"*Sen, Hacı Aişe Hanım'ın oğlu musun?"* Diye sorduklarında;

"*Evet, Efendim!"* Diye cevap verdi.

İsmail Hakkı tarif edilemez bir heyecana düştü. Kendini kaybetti. O anda kendisinin Mustafa Hâkî kuddise sırruhu'l-azîz Efendi olduğunu zannetti.

Bir an ki bir ömre bedel gibi uzadı uzadı, bir nazarla haki kimya oldu. İsmail Hakkı huzurdan çıktıktan sonra Mustafa Hâki kuddise sırruhu'l aziz Hazretleri ihvana dönüp,

"İşte şu kapıya yakın yere oturup giden genci gördünüz mü? O, bizde ne varsa hepsini aldı götürdü" dedi.

Daha sonra Peşkircioğlu Nuri Efendi, İsmail Hakkı'ya bu müjdeyi iletti.

Olan, olmuş, kâinata can ve nur olacak hayatın kutsal doğumu gerçekleşmişti. Orada Seyyid Mustafa Hâkî Efendi ile tanışmış ve O'nun manevi terbiyesine girmişti.

***

İsmail Hakkı Sivas adliyesinde stajyer memur olarak çalışırken; 1905 yıllarında, görevi Tokat'ta Duyûn-u Umûmiye de Müskirat Memurluğuna verilmişti. [12]

Bu göreve ilk başladığında; Mürşidi Mustafa Hâkî kuddise sırruhu Efendi O'na:

"İsmail Efendi, memur olduğun yerdeki müskiratın tadına da bakıyor musun?" diye sorar. Sonra da;

"Gardaşım! İçkinin katresi haramdır. Fakat çoluk çocuğun

nafakası için çalışırsanız, Allah Azimüşşânın affedeceği umulur."

"Fakat sen paranı yine de değiş tokuş yap." dedi.

Bu nedenle İsmail Efendi başkasından borç alırdı. Aylığını borcuna karşılık verip parasını değiştirirdi.

***

Çocukluğundaki gördüğü normal olan bazı harika haller, tarikat terbiyesine girdikten sonra, öyle arttı ki, kendisini rahatsız etmeye başladı. Artık rahat edemiyor, tuvalete dahi giderken zikir halinden ar etmeye başlamıştı.

Mürşidi Mustafa Hâkî kuddise sırruhu Efendiyi ziyaretinde kendisini meşgul eden şeyleri hal diliyle arzedebilirdi. Ancak annesi duruma vakıf olduğundan, Şeyh Mustafa Hâki kuddise sırruhu'l-azîze ziyaretlerinde anlattı. İşte bu minval üzere bir gün arkadaşlar ile ziyarete gittiler.

İsmail Hakkı Efendi ve arkadaşları şeyhin elini öptüler. Fakat O, şeyhinin göğsünde Lâ İlâhe İlla'llâh yazılı olduğunu görüyor, Herkesin de bu hale vakıf olduğunu zannediyordu. Sonra anladı ki arkadaşları bu olaydan habersiz. Şeyhi, İsmail Hakkı'nın durumunu anlayarak:

"Kendi başına biten bir ağacın meyvesi olmaz. Allah Teâlâ'nın âdetinde bir şeyi sebebe bağlamak lazımdır. Nasıl ki, ana ve baba olmadan çocuk dünyaya gelmiyorsa, bir Mürşidi kâmil terbiyesine girmeden olan doğuşta sakatlıklar olur."

"Büyüklerin vazifesi ihvanlardaki sıkıntı veren bu halleri almaktır. Allah Teâlâ'nın izni ile bu hali de alırlar" dedi.

O hali, birden kayboldu.

İsmail Hakkı Efendi de zikrin sırlanma hali sürekli oluncada, zikrin sesini duyamazsam diye içine bir korku da geldi. Fakat baktı ki, bu hal ortama ve şartlara göre değişiyordu. Bu aslında ona büyükler olmadan bir rehber olmadan, bu yolda yalnız gidilemeyeceğinin bariz misaliydi.

***

Hergün yeni bir hikmet öğrenen İsmail Hakkı, Efendimin gü-

zel sözlerini yazayım unutulmasın diye düşündü. Bir şeyleri de yazıya dökmüştü. Defterini de sürekli yanında taşıyordu. Bir gün şeyhi Hâki Efendi durumun farkına vardı, deterini istedi ve baktı, dedi ki;

"Yazdığın da okunurmuş, lakin sen kitap yazma" dedi. İsmail Hakkı Efendi bu olaydan sonra ne zaman aklına bu türlü niyet gelirse önüne Elif Harfi gelirdi.

***

Refikası İmmihan Hanımdan, Hayriye Hanım 14.07.1907 tarihinde dünyaya teşrif etti.

***

1908 yılında İkinci Meşrutiyetin ilanında Mustafa Hâki kuddise sırruhu'l-azîz Hazretleri, Tokat mebusu olarak İstanbul'a gitti.

Tokat mebusu olarak İstanbul'a giden Mustafa Hâkî kuddise sırruhu'l aziz Efendiden sonra, kendisi de Tokat'tan Sivas Düyûn-u Umumiye'ye görev değişikliği yaptı.

***

31 Mart 1325 (13 Nisan 1909) vakası ile Hareket Ordusu İstanbul'a girmiş ve II. Abdulhamid Hanın 33 yıllık saltanatı, 27 Nisan 1909'da son bulmuştu. Divan-ı Harb-i Örfi (Sıkıyönetim Mahkemeleri) kararları neticesinde birçok kişiye idam, sürgün vb. cezalar verildi.

Abdullah Haşimî el Mekki Hazretleri de, 24 Kanunisâni 1324 / Cumartesi / 6 Şubat 1909'da kurulduğu ilan edilen İttihad-ı Muhammedi Cemiyeti'ne girmesi delil gösterilerek, 31 Mart vakasından sonra ki, yargılamalar neticesinde, kendisinin Sivas'tan Mekke-i Mükerreme'ye müebbeden nefyine karar verildi.

16 Ağustos 1909 tarihinde, Mekke-i Mükerreme'ye sürgün edilen Abdullah Haşimi kuddise sırruhu'l-azîz ve ailesi maddî sıkıntıya düşmüştü.

***

İhramcızâde İsmail Hakkı Efendinin 1909 yılında İmmihan Hanımdan oğlu Mehmet Sabit Kemal dünyaya geldi.

***

1909 da Seyyid Hacı Mustafa Hâkî Efendi'nin İttihatçılar ve gayri müslimlerin oyları ile meclis azalığı düşürülmüş ve İstanbul'da mecburi ikamete tabi tutularak kendisine Çarşamba semtindeki Cebecibaşı mahallesindeki Mevlana Mustafa İsmet Garibu'llah Efendi konağı dergâh olarak verilmişti.

***

Mustafa Hâki Hazretlerini ziyaretine giden Hacı Mustafa Tâki Efendiye, Haki Efendi:

"Sivas'ta ne var ne yok, İhramcıoğlu İsmail Efendi ne yapıyor" dedikten sonra,

"Canım İsmail iyidir" dedi. Ziyaret dönüşü, Hacı Mustafa Tâki Efendi, Sivas'a döndüklerinde İsmail Hakkı Efendi Hazretlerine gelip dediki.

"İsmail Efendi, gözün aydın, Efendi Hazretleri senin için İsmail iyidir" diye buyurdular. Hacı Mustafa Tâki Efendi ilâveten

"Onların iyi dediklerine Allah'ü Azimüşşan da iyi der." Diyerek, İsmail Efendiyi taltif etti.

***

İsmail Efendinin sebeb-i hayatı babası ve annesi sırasıyla; 1912 yılında Hacı Hüseyin Efendi ve 1913 yılında da, Hacı Aişe Hanım Hakk'a yürüdüler.

Onu yalnızlığa düşüren bu duruma, devletin içinde bulunduğu sıkıntı da eklenince, durum daha da ağırlaşıyordu.

***

01.03.1914 yılında İmmihan hanımdan kızı Mevlüde Vefa doğdu.

***

Birinci Dünya Savaşı başlamadan Sivas'ta bir zelzele oldu. Bu zelzelede, Çifte minare ve Ulu Camii çok hasar gördü, minarelerin külahları aşağıya düştü. Halk bu olayı hayra yormadı. Mem-

lekette daha büyük bir felaketin olacağını söyleyenler oldu ve cihanı titreten savaş çıktı.

***

I. Dünya savaşı ilan edilince asker altına alındı.

İsmail Hakkı Efendi, askerliğini görev icabı kol komutanı olarak emrindekilerle birlikte Suşehri'ne cephane taşımak ve Ordu, Koyulhisar, Suşehri arasında postacılık ve erzak nakli yapmaları suretiyle tamamladı. Bu sebepten bulunduğu yörede ***Emanetçi Baba*** diye anıldı.

***

Mustafa Hâkî kuddise sırruhu'l aziz Efendi, Çarşamba'daki tekkeye yerleşmesinin ardından biraz maddi sıkıntı içine düşmüştü. İsmail Hakkı'nın şeyhine hediye göndermek istedi. Posta yoluyla kendisine dokuz altın gönderdi.

Meğer Mustafa Hâkî birinin dokuz altın borcuna kefil olmuş, o an için parası olmadığından sıkıntıya düşmüştü. Kefalet parası için dokuz altın istendiği an, İhramcızâde İsmail Hakkı Efendinin gönderdiği dokuz altının havalesi eline geçince, bu halden gayet memnun ve mesrur oldular.

O gece, İsmail Hakkı mana âleminde, şeyhinin iki elini kaldırmış ve bir parmağının ise kapalı olduğunu gördü. Anladı ki; emanet yerini bulmuş, niyetinin kabul edildiğini anladı. Fakat, bu hal İsmail Hakkı'da efendisini ziyaret etme aşkını bir kat daha artırdı.

Şeyhini ziyarete gidecek mali durumu da yoktu. Şeyhinin muhabbetine ayrılık ve hasret de eklenince İstanbul'a gidebilmek için işyerinden izin isteğinde bulundu. Dilekçesinde:

"Biz kalb hastasıyız. İzin verilmesini rica ediyoruz" diye yazıyordu. Bu ilk dilekçesi cevapsız kaldı. Tekraren;

"Kalb hastalığımız şiddetlendi, acilen dilekçemin sıraya konulması" diye ikinci bir dilekçe daha yazdı ve ardından izin hakkı çıktı.

İzin aldıktan sonra yol parası için 12 lira gerekiyordu. Maaşı

üç altın idi. Annesinden hatıra kalan altınları beş liraya bozdurdu. Üç lira da borç alıp yol hazırlığı yaptı.

Peşkircizade Nuri Efendiyi de ziyaret edip, beraber gidelim diye teklifte bulundu. Nuri Efendi, mazeret beyan ederek gelmek istemedi. İzinde aniden çıktığı için, işyerinde tahsildarlıkla ilgilendiği için para icmali yapmak için zamanı dahi yoktu. Sevgisinin coşkunluğu aklın engellerini dahi tanımadı. Yanındaki arkadaşın eli de eğri hırsız biri idi. O zaman savaş zamanı olduğundan bir lira için bir adam asılıyordu. Parayı sayıp teslim etmek dahi mümkün olmadı. Arkadaşına;

"Ben Şeyhimi ziyarete gidiyorum. Senin vicdanına bırakıyorum" dedi.

İstanbul'a gideceğim diyenlerle beraber dokuz arkadaş oldular.

İstanbul'a gitmek için, Samsun'dan gemiye binmek gerekiyordu. Zamanda kış olunca vasıta bulmak zorlaşıyordu. Sivas'tan Samsun'a kadar yayan yürüdüler. Samsuna geldiler. Aksilik ya gemide yer yoktu. Yalvarıp yakarıp kaptanın gönlünü yapıp hayvanlar bölümünde yolculuk yapmak için izin alabildiler.

Vapura bindiler. Vapur lebaleb (çok kalabalık) dolu oturacak bir yeri ancak kademhaneler (tuvalet) yanında buldular. Ve orada İstanbul'a yolculuk ettiler. Şeyhimi ziyarete gidiyorum diye oranın husumeti (kötü kokusu) İsmail Hakkı'ya misk-ü amber gibi gelmişti.

Şeyh sevgisi ve nişanı olan bu yolculuk İsmail Hakkı Efendi nin hayatının belki en güzel vakıası olacaktı.

Mustafa Hâki kuddise sırruhu'l-azîz Hazretleri, İhramcızâde Hacı İsmail Hakkı'ya:

*"Oğul, bu iş bizimle bitecekti sen bunu bizden aldın"*dedi.

Sonra:

"Oğlum İsmail, kadın ve erkek ihvanlarımıza selam götür" dedi. İsmail Hakkı Efendi biraz durakladı. Çünkü kadın ihvan

yoktu. Sonra düşündü ki, büyükler çekirdeğe baktıkları zaman, yetişecek ağacın meyvesini görebileceklerini idrak etti.

Bu yolculuktan sonra bir daha Mustafa Hâki Efendiyi ziyarete gitmek nasip olmayacaktı.

***

Abdullah Haşimî el Mekki kaddese'llâhü sırrahu'l azîz savaş çıkınca Sivas'a döndü. Milli Mücadele döneminde, Sivas'ta yapılan 4 Eylül Sivas Kongresine Sivas temsilcisi olarak katılmış,[13] Mustafa Kemal Paşa'ya da destek vermişti. Kendisi, Sivas'ta bulunduğu müddetçe dergâhında misafir etmiş ve Paşa'yı suikastten kurtulmasını sağlamıştı.

Mustafa Kemal, Sivas'ta içinde bir sıkıntı olunca dergâha gizlice gelir, Abdullah Haşimî el Mekki kaddese'llâhü sırrahu'l azîzden bu işi başarıp başaramayacaklarını sorar ve her seferinde

"Oğul, Allah Teâlâ sana yardım edecek, korkma" telkinleri ile yurdun kurtuluşu için tavsiyelerini dinlerdi.

Ayrıca Sivas Kongresi boyunca delegelerin yemek ihtiyacına büyük miktarda katkıda bulunmakla beraber gerekli eşyalar Abdullah Hâşimî el Mekkî kaddese'llâhü sırrahu'l azîz dergâhından karşılanmıştı.

***

Abdullah Haşimî el Mekki Hazretleri Sivas Kongre Binası önünde Mustafa Kemal ile fotoğraf çektirdiler. Bu şekilde aralarındaki dostluğun işareti için gelecekte Mustafa Kemal'in nasıl insan olduğunu insanlara anlatmak istedi.

***

Memlekete düşman girmiş ve kurtuluş için Milli Mücadelenin temelleri atılmaya başlamıştı. Sivas halkı Milli Mücadelede Mustafa Kemalin yanında yer aldı. 12 Eylül 1919 günü Kongre salonunda halka açık bir toplantı yapıldıktan sonra Sivaslılar tam kadro ile aynı gün Ulu Camii'nde toplantı yapmışlardı. Sivaslılar, Mustafa Kemal Paşa'nın heyecanlı konuşmalarını can

kulağı ile dinlemişti.

Mustafa Kemal Paşa, arkadaşları ve Temsil Kurulu üyeleri 108 gün Sivas'ta kalarak çalışmalarını yürüttüler.

***

İstanbul'da Tokatlı Seyyid Mustafa Hâki Efendi dünyadan göçeceğini anlayınca oğlu Bahâeddîn Efendi ile teberrüken tesbihini, takkesini, maşlahını ve benzeri hediyelerini Sivas'ta bulunan İhramcızâde İsmail Hakkı Efendi'ye götürmesini istedi.

***

Sıkıntılı günler devam ederken Mustafa Hâki Efendiyi tekkede ikamet konusunda Ali Haydar Efendi zor durumda bıraktı. Ali Haydar Efendi, zamanın Şeyhülislâmı Esa'd Efendiye sürekli *"Efendim, benim hakkım ne olacak"* diyordu. O da:

"Eğer Mustafa Hâki Efendi, memlekete giderse fesat durum çıkacak, bir zaman sabret" dedi.

Ali Haydar Efendinin arkadaşı Albay Kenan Bey tekkenin Ali Haydar Efendi devrine çok uğraştı. Mustafa Hâki Efendi ise,

"Benim ölüm çıkar, dirim çıkmaz" dedi.

Sonunda Albay Kenan Bey ferman ile '13 Kasım 1919 günü Ser-katib-i Hazreti Şehriyari Ali Fuad'a meşihat cevabı ile mazbataların hazırlanmasını istemiş ve Mustafa Hâki Efendiye götürmek için hazırlanmıştı.

Fakat gazeteler Mustafa Hâki Efendinin Hakk'a yürüdüğü haberini yazıyordu. Böylece, Mustafa Hâki Efendinin, *"Benim ölüm çıkar, dirim çıkmaz"* sözü tecelli etmişti.

Bu olay için Ali Haydar Efendi ve arkadaşları tekkeyi gasbetti diyerek Mustafa Hâki Efendiye serzenişte bulunuyorlardı. Ancak tekke el değiştirmesine rağmen oturmak mümkün olmadı. Çünkü Küçük Mustafa Paşa ile Fevzi Paşa Mahalleleri arasında büyük bir yangın çıkmıştı. Tekke yandı. Ali Haydar Efendinin ve ihvanının birçoğunun evi de yanmıştı.

***

Mustafa Hâki kuddise sırruhu'l-azîz Hazretleri (m.1856 /

h.y.t: m.15 Ocak Perşembe 1920) [14] de Hakk'a yürüdü.

Kabr-i saadetleri Fatih Camii haziresindedir. Fatih Sultan Mehmed Han'ın türbedarlarından ve Şa'bâniyye tarîkatının son devir şeyhi ve yakın arkadaşı Ahmed Amiş kuddise sırruhu'l-azîz Efendi 9 Mayıs 1920 (h.1338) bu gülistanda sırlandı.

***

Mustafa Hâki Efendinin Hakk'a yürüdüğü haberi Sivas'ta bulunan bütün ihvanı ziyadesiyle üzdü. Bütün ihvan günlerce toplanıp Kur'an okudular, hatim indirdiler ve Mustafa Hâki kuddise sırruhu'l-azîz Hazretleri için ilahiler söylediler.

***

Peşkircioğlu Nuri Efendi'nin de bulunduğu bir sohbette, bir arkadaş da, Kerem'in şu türküsünü söyledi.

Karadır kaşların eğmeli değil
El ele kol kola değmeli değil
Fırsat elde iken sarmadık yâri
Beni öldürmeli, döğmeli değil

Benim yârim incelerden pek ince
Yâdlara sardırmam ben ölmeyince
Azrail gelmiş de canım almaya
Ben vermem canımı yar gelmeyince

Bacadan aşıyor ayvanın dalı
Yüzüme dokundu yazmanın alı
Güzel nedeceksin bu kadar malı
İşte görünüyor dünyanın halı

Nuri Efendi hem ağladı ve hem de,

"İsmail Efendi senin bana İstanbul'a ziyarete gidelim dediğin zaman vaktim de vardı, param da vardı. Zamanın kıymetini bilemedim. Gitmedim çok pişmanım. Siz o fırsatı ve zamanı

kullandınız ve kazandınız" dedi.

***

İhramcızâde İsmail Hakkı Efendi kırk yaşındadır.

Bir gece İhramcızâde Hacı İsmail Hakkı Efendi Hazretleri evdekilere;

"*Toplanın ve hazırlıklı olun bir misafirimiz gelmek üzeredir"* dedi. Gece yarısını müteakip kapının çalındığı ve gelen ise Mustafa Hâki kuddise sırruhu'l-azîz Hazretlerinin mahdumu Bahâeddîn Efendi'nin olduğu görüldü.

Etrafa verilen haber üzerine bütün ihvan İsmail Hakkı Efendi Hazretlerinin evinde toplandı. Görüşme ağlayıp sızlaşma ve konuşmalar olurken Bahâeddîn kuddise sırruhu'l-azîz Efendi;

"Biz buraya bir vazifenin ifası için geldik. Durun evvela şu vazifemizi ifa edelim" dedikten sonra,

"Efendi Babam, irtihalinden üç gün önce oğlum Bahâeddîn bize yolculuk göründü. Bizden sonra ihvanı kiramı idare etme yetkisi Sivas'taki İhramcıoğlu İsmail Efendi'ye verildi. Şu cübbemi, sarığımı ve tesbihimi kendisine teberrüken götür ve vazifenin kendisine verildiğini tebliğ et, buyurdular. İşte bende bugün bu vazifeyi tebliğ için geldim" dedi.

***

İhramcızâde İsmail Hakkı Efendi ise, henüz Tokatlı Pir Mustafa Hâki kuddise sırruhu'l-azîz Efendi'nin Hakk'a yürümesi Sivas'ta duyulmadan Ali Ağa Camiinde dersiyle meşgul iken manevi bir işaret görmüştü.

Bu manevi işarette, İsmail Efendi gördü ki; Tokatlı Pîr Efendi bir tarafta, Sivaslı Mustafa Tâki Efendi de bir tarafta oturuyorlardı. Pir Efendi yerinden kalkarak, Mustafa Tâki Efendinin yanına geldi, bir süre sonra da kayboldu. Gördü ki, Tâki Efendinin siması, Pirin mübarek yüzüne dönmüştü. Bu görülen işaret ile Tâki Efendiye biat etmesi ve eksik dersini ikmâl eylemesi gerektiğini anlamıştı.

İhramcızâde İsmail Hakkı Efendi, Bahâeddîn Efendi'ye, Mus-

tafa Tâki Hazretlerini işaret ederek,

"Canım Hacı Mustafa Efendi, yaşça bizden büyük ve tarîkatta da bizden eskidir. Ayrıca da sülûk görmemiş olmamız hasebiyle bu vazifenin O'na verilmesi iktiza eder" dedi.

Oradaki ihvanlar da, *"İsmail Efendi, bu vazife sana verilmiş. Vazifeyi ifadan kaçamazsın"* dediler. İhramcızâde İsmail Hakkı Efendi fikrinde ısrar etti.

Yapılan uzun müzakerelerden sonra kabul ettiği takdirde bu vazifeyi vekâleten yürütmesi için Mustafa Tâki Hazretlerine teklif yapılmasını arzu etti. Sabah namazı vakti yaklaştığı için topluca Mustafa Tâki Hazretlerinin evine gidilerek, alınan karar kendisine bildirilir. Onun da kabulü sonucu bütün ihvanlar gibi İhramcızâde İsmail Hakkı Efendi'de; Mustafa Tâki Hazretlerine biat ederek hizmetlerine devam etmiştir.

***

Bir kış günü, şeyhi Mustafa Tâki Efendinin bir emri veya hizmeti olur mu diye kapısında oturup beklerken, tanıyan birisi yoldan geçip; O'nun üzerine bir karış kar yağmış olduğunu gördü. Ertesi gün o kişi; İsmail Hakkı Efendi'nin eşi Hacı Zeynep Hanım'ın babasına gidip,

"Yahu Hacı Hasan Efendi! Bu senin damadın deli midir, mecnun mudur, nedir? Gece yarısı Hacı Mustafa Efendi'nin kapısına oturmuş, üzerine de bir karış kar yağmıştı"

İsmail Hakkı Efendi, şeyhi olarak kabul ettiği insanın kapısında, kemale erme yolunda yokluk iksirini bir daha içebiliyordu.

***

İhramcızâde İsmail Hakkı Efendi, bir ihvan olmasına rağmen etrafındaki insanların meseleleri ile yakından ilgilenirdi. Birgün Ulu cami'de bir sabah namazı sonrası İsmail Efendi, arkadaşlarına dedi ki,

"Dağılmayın, Osman Efendi emaneti teslim etmek üzere... Oraya gitmemiz lazım" dedi. Namaz sonrası, Osman Efendi'nin evine giderler ve Osman Efendi ruhunu testim eder. Defin son-

rası taziye için geldiklerinde, annesi altı aylık bir bebek olan Ahmet Turan Türkmenoğlu'nu kucağına almış ağlamaktadır.

İsmail Efendi: *"Niye ağlıyorsun gelin hanım"* der, Annesi:

"Ne yapacağımı bilemiyorum altı aylık çocukla..." deyince, , İsmail Hakkı Efendi, küçük Ahmet Turan'ı kucağına alır,

"O artık bizim emanetimizdir, merak etme" der.

***

İhramcızâde İsmail Hakkı Efendinin ilk şeyhi Abdullah Haşimî kuddise sırruhu'l-azîz de, 13 Kasım 1922 [15] tarihinde 92 yaşında Hakk'a yürüdü.

Mustafa Kemal, Abdullah Haşimî el Mekki için bir başsağlığı telgrafı ile cenaze için yüz lira para gönderdi.

Abdullah Haşimî el Mekki, **s**atın alıp Rifâi Tekkesi olarak vakfettiği konağının alt katındaki vefat ettiği odada ebedi istirahatına çekildi.

***

29 Ekim 1923 tarihinde, Mustafa Kemal Paşa, Türkiye Cumhuriyeti'ni kurdu.

***

İhramcızâde İsmail Hakkı Efendi, 1923 yılında, Börkçü Ömer Oğulları'ndan Zeynep Hanımla ikinci evliliğini yaptı.

***

Bu arada Mustafa Tâki Efendi'nin kontrolünde Sivas Ürdünlü'nün Konağında, 23 kişi ile beraber 21 günlük seyri sülûk dersini de ikmal ettiler.

***

Şeyh Said ayaklanmaya karar verdiği sırada, Bediuzzaman Van'da Erek Dağında inzivaya çekilmişti. Şeyh Said ise çevresindeki nüfuzlu kişilere adamları ile haber yollayıp kendisi ile birlikte hareket etmelerini istemişti. Eski ilmi hayatı ve âlimliğini bildiği için Bediuzzaman'a da haber göndermişti. Fakat aldığı cevap çok anlamlı ve uyarıcı idi,

"Altıyüz sene İslamiyetin bayraktarlığını yapmış bu milletin

torunlarına kılıç çekilmez. Halk irşad edilmelidir." deyip derhal bu fikrinden vazgeçmesi için haber gönderdi. Ne yazık ki Şeyh Said buna kulak asmadı 13–14 Şubat 1925 tarihlerinde isyan etti. Zamanın hükümeti olayla en küçük ilgisi olanları dahi mahkeme edip ceza verdi.

Ortalık iyice karıştı. Tekkeler artık feyz alınan yerler olmak yerine korkuların kol gezdiği yer olmuştu.

***

Mustafa Takî kuddise sırruhu'l-azize kendisinden sonraki halife sürekli sorulunca derdi ki;

"İhramcızâde Hacı İsmail Efendi, Allah'ın halifesidir. Bizim halife tayin etme salahiyetimiz yoktur."

İsmail Hakkı Efendinin Sülük Şeyhi Mustafa Tâki Doğruyol kuddise sırruhu'l-azîz (m.18 Ağustos 1925) [16] Hakk'a yürüdü.

***

30.11.1341/1925'de kabul edilen 677 sayılı *"Tekke ve zaviyelerle türbelerin kapatılması ve türbedarlıklarla birtakım unvanların men ve ilgasına dair kanun"* ve yeni devletin laik olduğunun anayasaya konulması, tarikat faailiyetlerinin artık sinelerde yaşanılmasını gerektiriyordu. Çünkü insanlar hakkı batıla karıştırmışlardı. İhramcızâde İsmail Hakkı Efendi hakkında dört yıl önce, kendine tevdi edilen görev unutulmuş, insanlar vesveli rüyaların peşine düşmüştü. Bu durumlar bir bütün şeklinde bütün ehli tarik için geçerli idi.

Şeyh öldü mü, herkes bir parça pay kapmanın veya gönlünün yaverini kabul etmek için bir gayret gösteriyordu. Bazıları bu işe Rasûlüllah sallallâhü aleyhi ve sellemi dahi alet ediyorlar, uyduruk rüyalar ve rivayetlerle ortalığa saldıyorlardı. Bu işten ençok zarar görenler ise, edeb sahipleriydi. Gizli fısıltıların karşısında ezilen ezileneydi. Bunlardan kurtulmak ve sıyrılmak ise çok zor işlerdendi. Fakat İhramcızâde İsmail Hakkı Efendi, bu dönemi çok çabuk atlattı. Hacı Mustafa Hakî ile geçen olaylar canlılığını kaybetmemişti.

Devletin kanun ile tekke faaliyetlerini yasaklaması ayrı bir sıkıntı idi. Bu nedenle İhramcızâde İsmail Hakkı Efendi, şeyhlik yapmanın zorluğunu her şekilde hissetti.

Arkadaşları durumu İhramcızâde İsmail Hakkı Efendi'ye gelip sorduklarında;

"Efendi siz şeyhsiniz. Tekke ve zaviyeler kapatılıyor, siz irşat faaliyetlerinize devam edecek misiniz?" deyince, O da:

"Evet, gök kubbenin altı bizim tekkemiz. Ay, güneş ve yıldızlar tekkemizin kandilleridir." Diyerek teselli verip vazifeyi ifa edeceklerini haber veriyordu.

Nakşî usulünde bu iş kolaydı. Fakat Rifâilerde durum böyle olmadı. Abdullah Haşimî el Mekki kaddese'llâhü sırrahu'l azîz Hakk'a yürüyünce oğlu Mehmet Ragıp Efendiye icazet verdiysede Rifâi yolu cehri zikre sahip olduğundan hiçbir şekilde toparlanamadılar. Neticede yolları sırlandı.

Niçin durum böyle oldu diye herkes düşünüp duruyordu. Fakat anlaşılan bu müesseselerde yenilenme için bir kırılmanın olması gerekiyordu. Çünkü cahiller şeyhleri tayin etmeye başlayınca, bu durumun olması da bekleniyordu. Allah Teâlâ dinini cühela eline teslim etmeyeceğinden kötünün yanında iyinin de yanması caizdir hükmünce yeni devlet yöneticilerine daha fayda getirecek bir ameliyeyi nasip kılarak tekkelerin sırlanma yolunu açtı.

***

Mustafa Tâki Efendi Hakk'a yürüyünce fiilen irşad makamında, İhramcızâde Hacı İsmail Hakkı kuddise sırruhu'l-azîz vazifeye başlamıştır.

Kendisine ilk intisab eden ihvanı, Hacı Hasan (Akyol) Efendi'dir. İlk intisap ettiğinden O'na *"Hacı Hasan'dan daha yaşlı ihvanımız yoktur, sıddığımızdır. Biz ondan razıyız. O da bizden razıdır."* Buyururdu. Hacı Hasan Efendi, İhramcızâde İsmail Hakkı Efendinin dert ve sır ortağı idi. Çok meselerini onunla paylaştı. O öyle bir paylaşmaydı ki, bu bütün hayatı boyunca

onun ileriye atılma konusunda gerçekleri tam söyleyememesine sebep olacaktı.

Daha sonra ihvanlardan Cencinli İbrahim Başar Efendi, Ömer Başar Efendi, Hacı Berber Bekir Efendi, Hayyat Mehmet Gündüzoğlu Efendi, Hafız Hakkı Ürgüp Efendi de kendisine intisab ettiler.

***

İhramcızâde İsmail Hakkı Efendi memuriyeti ile beraber mânevi vazifesini de yürütmeye devam ediyordu.

Mustafa Tâki kuddise sırruhu'l-azîzin Hakk'a yürümesinden sonra sıkıntılı dönemler başlamıştı. Bu duruma sebep aramak gerekirse, çok şey söylenebilir. En güzelini şu şekilde anlatabiliriz.

Niyâzî-i Mısrî kaddese'lâhü sırrahu'l azîz Bursa'da halife olarak Ahmet Gazzi Efendi'yi yerine halife bıraktı. Fakat bazı herzevekiller oğlu Ali Çelebi'yi kandırarak halife tayin ettiler. Oğlu bildiği bir şey hakkında etrafından gelen telkinlerinden kendini alamayıp, tekkeden Ahmet Gazzi Efendi'yi devlet zoruyla attırdı.

Bu arada Bahâeddîn kuddise sırruhu'l-azîz Efendi ihvanın kendisini şeyh tanımaları korkusu ile yaptığı hac dönüşünde Şam'a yerleşme kararı aldı.

İhramcızâde İsmail Hakkı Efendi ilk zamanlar ihvanın dağılmasından müteessir oldu. Bu dağınıklığın yüzünden Garibu'llah (Allah Teâlâ'nın garib kulu) lakabını bir süre kullandı. Fakat aşağıdaki dörtlük onun gönlüne şifa oluyordu.

Cihanın devleti başındayken
Sana gam yakışmaz İsmail
Eğer konmasaydı aşkın kuşu başına
Olmazdı cihan âşık sana

***

Bir gün İhramcızâde İsmail Hakkı Efendiye iki kimse geldi.

"İsmail Efendi sen bu şeyhliği buldun mu?

Çaldın mı?

Aldın mı? Dediler. O da dedi ki;

"Ne buldum, ne çaldım, ne de aldım. Hini sabavetimden beri, kendimi bir yokluk içinde ve yok bilirim." Onlar;

"Haydi, İsmail Efendi, imtihanı kazandın dediler."

***

İhramcızâde İsmail Hakkı Efendi, Sivas içerisinde büyük bir destek kaybına uğradığı için çevre kasabalara (Koyulhisar, Zara, Gürün, Darende) ziyaretler yaparak ihvan yetiştirmeye çalıştı. Çünkü arkadaşları dahi onu anlamada zayıf kalmıştı. Desteklerini tam olarak göstermiyorlardı. Kaderin iktizası tecelli ediyordu. İhramcızâde İsmail Hakkı Efendi Hacı Mustafa Hâki Hakk'a yürüdüğünde, ihvanlar başıboş ve ham kalmasın diye fedakârlık yapmıştı. Lakin yine Allah Teâlâ'nın dediği oldu. İhvan parçalandı.

"Şeyh Hakk'a yürüdüğünde ihvanları sallanır hamları dökülür. İhvanın özü sarmaşık gibi olur. Sevdiğini sarmaşık gibi tutmalı." Denildi.

***

Kasaba ziyaretlerinden bir seferinde ihvanları ile İsmail Hakkı Efendi Darende'ye gitti. Zaviye Mahallesine doğru giderken, yolda Hatip Efendinin oğlu Hulusi'ye rastladılar. İhramcızâde İsmail Hakkı Efendi, O'na hitaben;

"Oğlum, Hacı Mustafa Efendi'nin evini biliyor musun" diye sorunca

"Biliyorum efendim" diye cevap verdi. Bunun üzerine

"Bizi oraya götürür müsün" deyince de:

"Tabi götürürüm Efendim" dedi ve bahçelerin arasından, kısa olan yoldan götürürken, İhramcızâde İsmail Hakkı Efendi:

"Oğlum nereden gidiyoruz" diye sordu. O da;

"Efendim sizi yâr yolundan götürüyorum" diye cevap verdi. Bunun üzerine;

“Oğlum Hulusi, bu yâr yolu nedir?” diye sorduklarında,

“Yâre giden en kestirme yoldur” diye cevap verdi. Bu cevap İhramcızâde İsmail Hakkı Efendinin çok hoşuna gitti ve Hulusi Efendi'ye karşı muhabbet duydu. Hulusi Efendikapıya kadar onları getirdi. Bunun üzerine İhramcızâde İsmail Hakkı Efendi elini cebine atarak;

“Oğlum, sana para vereyim” deyince,

“Efendim ben para almam, himmet isterim” diye cevap verdi.

“Oğul al, himmet bunun içinde” demelerine rağmen yine de onu almamakta ısrar edince;

“Peki, oğul, himmet ettik, parayı da al” deyip onu razı etti.

***

1925 yılında, Zeynep Hanımdan Ahmed Salih isimli oğlu doğdu.

***

O sene, şapka ve kıyafet devrimi yapıldı (25 Kasım 1925).

Hangi dine mensup olursa olsun din görevlilerinin mabet ve ayinler dışında dini kisve taşımaları yasaklandı.

Bu durum karşısında ihvanlar Efendi Hazretlerine sürekli şapka konusunu sormaya başladılar.

“Buna herkes şapka diyor, biz ise, serpuş [17] diyoruz” Bu şapka içinde itirazda bulunanlara ise;

“Gardaşlarım ulü’l emre (kanunlara) itaat gereklidir” derdi. Evine dışardan geldiğinde şapkasını kapının yanındaki askıya asar, iç mekâna sokmaz çıkarken de, abdest almaya çıkıyor dahi olsa, şapkasını örtmeden çıkmazdı.

Çünkü talebeliğinde hep babası ile olan hatırası aklına gelirdi.

Bir gün annesine *“Babama söyle de, bana sarık alsın.”* Dedi. Annesi Hacı Aişe Hanım;

“Oğlum sen sarık ol, âlem seni başında taşısın.” Demişti.

Aslında erkeklerde bu kadar giyim ve kuşam üzerinde du-

rulması daha önceki dönemlerde fazla görülmeyip, şimdi niçin ısrarla üzerinde duruluyordu. Devletin büyükleri ve insanlar, Avrupa'ya gittiklerinde oranın kılık ve kıyafetini rahatça telebbüs ederlerken, yurtlarında sarığın müdafi olmaları tenakuz çerçevesinde olumsuz bir durumdu. Çünkü kimse artık doğu ile ilgilenmiyor, batıyı kendine hedef seçiyordu. Bunun sebebi güneşin batıdan doğması idi.

Kanun; erkekleri sıkıştırırken kadınlara karşı ise bir serbestiyet veriyordu. Bu fark edilen durum karşısında yapılacak hareket elbiseden vaz geçip fiiliyatın terakkisinde olgunlaşmaktı. Ancak bir şeyler ters gidiyordu. Evet, bir şeyler sonra anlaşıldı ki olması gerekenin vakti gelmişti. Bu da zor ile olacaktı. Zor işleri başarmak için bazı sıkıntılara katlanmak gerekiyordu. Bu durum karşısında hakikatten haberdar olanlar, kanuna karşı fazla direnmediler. Direnenler ise doğru bildikleri zahiri hükmü uyguladılar. Buradaki ısrarlarının karşılıklarını da gördüler.

Neticede yeni kurulan devletin misyonu dünyayı etkilemek olduğu için bazı köprülerin atılması gerekiyordu. Bu da görünüşün altındaki ayrıcalığı kaldırıp, yabancıların yaptığı gibi onların içine sızmaktı. Bunu başarmak zordu. Fakat Mustafa Kemal bunu başaracaktı. Çünkü ona destek veren bütün meşayih yaptığı hiçbir inkilap karşısında tekellüm etmedi. Çünkü dünyanın müslüman olabilmesi için ona yardım edilmesi gerekiyordu. Avrupa'yı kılıçla elde edemeyen müslümanlar Mustafa Kemal Atatürk sayesinde yeniden fethedecekti. Bu plan müvacehesi içinde adımlar atıldı. Allah Teâlâ; kullarını hergün bu çeşitli anlaşılması zor ahvaller ile yeniler ki, kıyametin kopmasını geciktirmek murat ettiği bilinen gerçektir. Dünya ise bu milletin hizmetinin minettarlığını yüzyıllar sonra anacaktı.

***

İhramcızâde İsmail Hakkı Efendinin canı bir gün çok sıkıldı acaba bir hata mı yapıyorum diye içinden geçirdi. Bu şapka için

adam asıyorlar. Biz bu kasketi takmayalım ve dışarı da çıkmayalım diye niyet etti. Rasûlüllah sallallâhü aleyhi ve sellemi manasında gördü ve

"İsmail Efendi bezde bir keramet yok. Ümmet-i Muhammed'i irşada çık vazifeni yap." Emrine muhatap kılındı.

Bu durum karşısında hem rahatladı ve insanlara hizmetin asıl gaye olduğunu anlayıp emrine tabi olup kasketi takındı ve soranlara *"Oğul, eğri ayağa eğri ayakkabı yaparlar. Bizde öyle yapıyoruz"* Derdi.

Kendisi dışarıda kasket takdığı için O'na *"Kasketli Şeyh"* diyenleri de hoş karşılar huzur ve sukûnun sağlanması için gayret ederdi.

***

İhramcızâde İsmail Hakkı Efendi, kıyafet kanunun çıktığında, eşleri Hatun Hanım ve Hacı Hanım için iki manto iki atkı alıp getirmişti. Hatun Hanım:

"Efendi bunlar ne ki?" sorusuna karşılık,

"Hanım! Bundan sonra dışarı çıktığınızda bunları giyeceksiniz" demesi üzerine Hatun Hanım:

"Efendi bizim çarşaflarımız var. Biz onları giyeriz" demesine cevaben, *"Hanım onlar kanunen yasak olmuştur. Onun için bir zaman bunları giyeceksiniz"* dedi ve ayrıca ulü'l emre itaati anlattı.

Çarşaf yasak değildi. Ancak uygulayıcıların keyfi muameleleri çarşafı kapsama alanı içine alıyordu.

***

Sakal resmi kurumlarda yasaktı. Memur kesimin dışındakilere bir şey denilmiyordu. Yinede İhramcızâde İsmail Hakkı Efendiye, *"Sizin ihvanınız, sakalını niye kısa uzatıyor"* diye sorulunca, *"Gardaşım bizde içeriye doğru uzatıyoruz"* derdi.

***

Mustafa Kemalin, Mevleviliğe yatkın olması, onun Hz. Mevlâna gibi tek eşliliği tecih etmesinde etkin rol oynamıştı. Tekke-

leri kapatırken Konyada Hz. Mevlâna'nın türbe ve tekkesini müze şeklinde açık bıraktı. Bu konuda onun duyarlılığını görmeden geçmek mümkün değildir. Aslında olayları birbirine bağlayıp müsbet bakılınca, bir güzel niyetin saklı olduğu anlaşılır.

7 Şubat 1926'da İsviçre Medeni Kanunu, üzerinde bazı değişiklikler yapılarak Türk Medeni Kanunu olarak kabul edildi. Medeni Kanun'un kabul edilmesiyle Zeynep Hanımla resmi evlilik yapıldı.

***

İhramcızâde İsmail Hakkı Efendi'nin 07.03.1927 de Zeynep Hanımdan bir oğlu dünyaya geldi. Adını Mehmet Kâzım koydu. Öfkesini yenen, meydana vurmayan demekti. Zamanına ve gününe uygun bu ad, aslında İhramcızâde İsmail Hakkı Efendi'nin günün şartlarına sabrı ve tahammülünü ifa ediyordu. 1909 yılında doğan evladına da Mehmet Sabit Kemal isim koymuştu. Artık, Kemal isminin devri başlamıştı. Meğer evlatlarının doğumları, Efendibabalarının sırlarının dışarı yansımasıydı.

***

İhramcızâde İsmail Hakkı Efendi, bir sohbetinde murakabeye dalıp yaklaşık yarım saat sonra başını kaldırarak, etrafındaki ihvanları tek tek gözden geçirdikten sonra, Rasûlüllah sallallâhü aleyhi ve sellemin vermiş olduğu müjdeyi haber verdi.

"Gardaşlarım! O gün bu gün, el eleyiz. Sizler de Rasûlüllah sallallâhü aleyhi ve sellemin ashabının sohbet faziletine nail olmuş kimselersiniz. Bize de ihsan olarak Rasûlüllah sallallâhü aleyhi ve selleme ve Allah Teâlâ'ya kurbiyyet makamı verildi".

"İrşat vazifemizin evvelinde çok garip kaldık. Kendimize 'Allah Teâlâ'nın garibi' diye Garîb'ullâh diyorduk. Ama şimdi 'gayını kâf ettik". [18]

***

İhramcızâde İsmail Hakkı Efendi, Meydan Camiinde bu ders-

leri ikmal ederlerdi. Yine bir seferinde Darende'ye ziyarete gidildiğinde Hulusi Efendi hastalanmıştı.

Bunu duyan İhramcızâde İsmail Hakkı Efendi, Hulusi Efendi'nin babası Hatip Efendi'ye gelerek;

"Müsaade ederseniz oğlunuz Hulusi'yi Sivas'a götürüp, tedavi ettireyim" diyerek, izin aldıktan sonra Sivas'a getirdi. Hastalığı ile bizzat kendileri ilgilendi. Hatta bazen;

"Oğlum Hulusi, sen hiç üzülme, gömleğimi satar, seni yine tedavi ettiririm" diye ona manevî destekte bulunurdu. Böylece Hulusi Efendi'nin kısa zamanda iyileşmesine vesile oldu.

Manevi makamlarda ilerlemiş ihvanlar için Rasûlüllah sallallâhü aleyhi ve sellemin emri ile sülûk denen halvet dersleri verilirdi. Hulusi Efendi iyileşip ayağa kalkınca, İhramcızâde İsmail Hakkı Efendi, Meydan Camiinde, ihvanlardan olan Sırrı Efendi ve Avni Efendi ile beraber, camide halvete girdiler.

***

İhramcızâde İsmail Hakkı Efendi Hazretleri 1928'de Düyûn-u Umumiye müesseselerinin kapanması ile Sivas İnhisarlar Dairesinde memuriyete devam etti.

***

İhvandan bazıları Mustafa Tâki Efendiden sonra vazife Bahaddin Efendinindir diyerek bir fitne çıkardılar. Bu fitne yüzünden, İhramcızâde İsmail Hakkı Efendi durumun vehametini gidermek için Mustafa Hâki kuddise sırruhu'l-azîz Efendinin mahdumu Bahâeddîn Efendi'ye mektup yazarak şeyhine bağlılığını dile getirerek sadakatini beyan etti.

Seni sevmek benim dinîm imânım
İlâhî din- ü imandan ayırma

İşte öteden beri derd-i muhabbetinizle nâlân olan kalbîm, nâle-i efgânını baştan aşırmakla giryân u sûzan olarak kâlemi elime aldım.

Sultanım, ne buldum ise, sizden buldum ve bu fenâda ne

gibi bir zevke erdimse, mutlaka sizinle erdim. Bende-i peder-i büzürg-vârımız sırr-ı insanü'l ayn, aynü'l-insan min-haysül-kühliyye maksûd-u vücud iken Seyyidinâ Hâkî kuddise sirrıhü'l-âli Efendimiz sultanımızdır. Onun derd-i rûhâniyetinin perver derdi bezminden bir an hâlî olamam. Ne çare ki, her an tahtı gâh-ı saltanatlarına varamam. Nâdiren varabilsem de, kendilerini bulamam. Eğer görsem nîm-ü nazarla mazhar-ı iltifat olsam bir zevki huzur tuma'nînet bulurum ki, âdeta kendimi bu âlemden çıkmış ve cânâna dâhil olmuş bilirim.

İşte bu te'sirin icrâ-yı ahkâmından olmalıdır ki, sizi hiç unutamam. Aks-i timsâlinizi gözlerimden ve sûr-i hayâlinizi gönlümden çıkaramam. Her nerede bir çeşm-i siyâhın füsunkâr bakışını görsem yüreğim çarpar ve dîde-i kalbim size bakar. Bu zevk ile geçirdiğim günlerimi feleğe değişmem.

İşte bunların ulviyeti-pesendânesinden olmalı idi ki, arada nezd-i âlinize gelir, envâr-ı cemâl ve ahvâl-i bî-melâlinizden bî-hâd ve bî-gaye feyzler alırım. Şimdi o nazar-ı kimya-eserinden dûr mu oldum?

Ey name! Git, mazhar-ı füyüzât-ı âlem-yan olan bir payeye kemâl-i tazim ve muhabbetle hâl-i pür-melâlimi Hazret-i Bahâ'ya husûsan arz et. De ki; Sizin feyz-i nazarınızdan şâh-ı râh-a yol gider. Lütfen bu nazarlarını üzerimizden dirîğ etmesinler. İşte ahkaru-l vücud şu tarzda dergâh-ı Bârî'ye arz ve ilticâ ediyorum ve diyorum ki,

Ey Hüdâ!

Nazar-ı iltifât-ı yârdan sâkıtım. Fakat hâlâ ümit dâr-ı lutfunum. Aczimi muhabbetine bu âr u varımı sana ve seni sevenlerin rahına sarf eden bir kılun değil miyim?

Elbette bir gün olur, mazhar-ı iltifatın ve nâil-i mükâfâtın olurum. Lütfet, kerem et, beni o zümre-i dil-ferîbden ayırma."

15 Rebîu'l-evvel 1347 (M. 1928)
İsmail Hakkı TOPRAK

***

23 Aralık 1930'daki Menemen olayı, bir "irtica" ayaklanması gibi gösterilse de Atatürk'e karşı uygulanan bir komplo idi.

Atatürk CHP'nin halktan koptuğunun ayan beyan ortaya çıktığını görünce 17 Kasım 1930 tarihinde büyük bir yurt gezisi düzenledi ve böylece halkın nabzını tutmak ihtiyacını hissetti. İşte Menemen olayı tam da bu gezinin ilk kısmındayken patlak vermişti.

Gezi notlarında Atatürk'ün bazı "itirafları" dikkat çekicidir. Mesela halkın şikâyetlerinden şöyle söz etmektedir.

"Bu seyahattaki temaslar bize halk şikâyetlerinden devlet işlerinin nasıl yürüdüğünü anlamanın çıkarılabileceğini gösterdi. Şikâyetler... Büyük halk tabakalarının hangi ızdıraplarla mahmul olduğunu gösteriyor."

Atatürk, halkın şikâyetlerini dinliyor ve ızdırap içinde kıvrandığını tespit ediyordu. Bir köylü, Alpullu İstasyonunda ihmal edildiğini, gırtlağına kadar borca battığını, parasızlıktan hayvanlarını sattığını bağırıyordu.

Atatürk, halkının huzursuzluğunu görüp bir şeyler yapamaması ve olayların kontrolden çıkarak birileri tarafından yabancıların çıkarları için kullanıldığını görmüştü. Bu durum, onun çok üzülmesine sebep oldu. Bu olaylar onun yalnızlığını bir kat daha artırdı.

23 Aralık 1930'da Menemen'de Derviş Mehmet'in isyanında yörede 2200 kişi tutuklandı.

Şeyh Esat Efendi zehirlendi, Şeyh Halit ve Hoca Saffet Efendi gibi zatlar asıldı.

Olayların bu şekilde sürekli olarak bir yöne gittiğini herkes anlıyordu. Ancak çözüm üretmek konusunda halk devletine güvenini yitirmişti. Çünkü komplocular sürekli olarak halkı devlete karşı körüklediler.

***

İhramcızâde İsmail Hakkı Efendi, bu yoğun olaylar yüzünden Zara-Çarhı Tuzlasına bağlı Cedit Tuzlasına görevlendirilerek

Sivastan uzaklaştırıldı. Ancak bu görevini aniden bırakıp Sivas'a tekrar geldi ve 1931 Temmuz ayında kendi isteği ile emekli oldu.

***

1931 yılında İhramcızâde İsmail Hakkı Efendinin oğlu Halis Efendi Havva Hanımla ile evlendi

***

1931 yılında sel felaketinde Zeynep Hanımdan olan oğlu Ahmet Salih, Hakk'a yürüdü.

***

İhramcızâde İsmail Hakkı Efendi, Çaykurt'da köprü yapılırken iflas etti. Bütün mallarına haciz geldi. Alacaklıların taarruzuna maruz kaldı.

O hale geldi ki, hile-i şer'iyyeye başvurarak kendisini evde yok dedirtecek hale geldi. O kadar bunaldı ki, ne yapacağını şaşırdı. Hayır, işlerini yarıda bıraktı. Borçları ödeyemez hale geldi.

Bir gün yine devlethaneye alacaklılar geldi. Evin üst katında saklandı. O katta annesinden kalmış bir sandığı gördü. Annesi Hacı Aişe Hanım;

"Oğlum daraldığın zaman bu sandıkta Allah Teâlâ'nın izniyle para olur. Paraya daraldığında oradan al" dediği hatırına geldi, *"bir bakayım"* dedi. Baktı ki, ağzına kadar para dolu gördü. Meğer kudret hazinesi açılmış. Bütün borçları Allah Teâlâ'dan gelen yardım ile ödedi. Sonra Şeyhinin *"Arif-i billâhlar, dünyada hiç gam çekmezler."* sözü hatırına gelmişti.

***

İhramcızâde İsmail Hakkı Efendi ihvanı ile sürekli hatim adı verilen toplantılarda buluşur sohbet ederlerdi. Bu sohbetler ihvanı yetiştirme amaçlı olduğu gibi ihvanların sorunları ile de ilgilenmekteydi. Sohbetlerde oturur iken çaylar içilirdi. Bu sürekli olagelen işlerdendi. Ancak toplantı yerleri sürekli bir gizlilikte tutuluyordu. Herkes bir sonraki görüşme yerini zor öğre-

nirdi. Çünkü güven krizi ihvan içinde dahi vardı.

***

Sohbetlerde İhramcızâde İsmail Hakkı Efendi genellikle bir süre rabıta yapar, sonra başını kaldırır, kişilerin ihtiyaçları nisbetinde konuşurdu. Genellikle;

"Gardaşlarım! Bu dünya bir âlem. Allah Teâlâ'dan geldik. Allah Teâlâ'ya gideceğiz." Sonra biraz murakabe eder, sonra *"Gardaşlarım, çay içerken, kulağımız bir ses ister"* der, güzel okuyuşlu bir ihvana ilahi okuturdu.

Erenlerin sohbeti ele giresi değil
İkrâr ile gelenler mahrum kalası değil
İkrâr gerek bir ere göz açıb dîdâr göre
Sarraf gerek gevhere nâdân bilesi değil
Bir pınarın başına bir destiyi koysalar
Kırk yıl anda durursa kendi dolası değil
Ümmî Sinan yol ayan oluptur belli beyân
Dervişlik yolu hemân tac ü hırkası değil [19]

***

İhramcızâde İsmail Hakkı Efendi, bir kaç ihvanıyla beraber bir köye gittiler. Akşam o köyde kalmaları mecburiyeti hâsıl oldu. Kalacakları köy odası tek oda halinde olduğundan, İhramcızâde İsmail Hakkı Efendi ve ihvanın bir odada yatmaları mecburiyeti ortaya çıkıyordu. İhvanlar arasında ve tarîkata yeni intisap etmiş Osmaniyeli Hüseyin adında biri;

"Canım şeyhimde bizim gibi yiyor, içiyor, oturuyor, kalkıyor. İşte şimdi bizim gibi yatıyor"

"Dur bakalım ne yapacak, şöyle yorganın altından gözetleyeyim" diye düşünürken uyuyup kaldı. Bu arada suratına gelen bir şamarla uyandı, baktı ki, İhramcızâde İsmail Hakkı Efendi namaz kılıyor. Namazın bitimine kadar bekliyor. Namaz bitiminden sonra gidip ayaklarına kapanıyor. İsmail Hakkı Efendi:

"Gardaşım! Hüseyin, insan dışarıda halk ile içerde Hakk ile

olmalıdır"diye buyurdu.

***

21 Haziran 1934 tarihinde çıkarılan soyadı kanunu gereği Arapça olan lakaplar kaldırılıp herkese yeniden bir soyadı verilmeye başlandı. İhramcızâde İsmail Hakkı Efendinin lakabı ***İhramcıoğlu-İhramcızâde*** idi.

Nüfus memuru *"İsmail Efendi senin bu lakabın Arapça olduğundan bunun aynı şekilde soyadına çevrilmesi mümkün değil. Sen kendin ve ailen için bir soyadı beğen ki, biz onu nüfusuna soyad olarak geçelim"* dedi.

Efendi Hazretlerinin soyadını, mürşidi Mustafa Haki Efendinin kuddise sırruhu ismiyle de ilgisi ve bağı olsun diye TOPRAK olarak almayı düşündü. Çünkü **Hâk**, Farsçada **toprak** manasına geliyordu.

Bunun üzerine, *"Gardaşım biz topraktan olduk yine toprak olacağız bizim soyadımızda TOPRAK olsun"* dedi.

Yine bu manzumeden olarak oğluna, "*Oğlum Kâzım, Toprak olabiliyor musun?"* diye soyadının hikmetinden sual ederlerdi.

***

İhramcızâde İsmail Hakkı Efendi, Sivas'ta bulunan meşayihten Mur Ali Baba kuddise sırruhu'l-azîz Hazretlerinin tevazusundan konuşanlara:

"Gardaşım! Karıncada toprağın üzerinde gezer"diye cevap verirdi.

***

1936 yılında Mehmet Sabit Kemal Bey, Gürünlü Şefika Hanımla evlendi.

***

Tokatlı Mustafa Hâki Efendinin şeyhi Çorumlu Mustafa Rumi Efendinin [20] halifelerinden Şeyh Hacı Ahmet Efendi, Niksar'da tekke faaliyetlerinin yanında Danişmentli Devletinden kalma Ulu Cami'de verdiği vaazlarıyla halkı aydınlatmaya ve moralle-

rini yükseltmeye çalışırdı. İki defa evlenmiş olan Hacı Ahmet Efendi, 90 yaşlarında iken (30.01.1937) Hakk'a yürüdü. Naaşı, müderris olan kardeşi Ömer Lütfü Zarakol tarafından yıkanıp, namazı kıldırıldı.

İrşad vazifesine bakacak vasıfta birini yetişmediği için, kendi ihvanlarının terbiyesini, Hakk'a yürümeden önce bir icazetname ile İhramcızâde İsmail Hakkı Efendiye bıraktı.

***

Yıl 1938. O vakitler, İsmail Hakkı Efendi, Sivas'tan başka bir vilayete ziyarete giderken emniyetten en fazla üç veya dört gün izin (müsaade) alarak gidebilirdi. Bir mevlid-i şerif yazmıştı. Bunu duyan birileri, İsmail Hakkı Efendi, dini neşriyat çıkarıyor diye şikâyet ettiler. Emniyet duruma vakıf olunca, mevlidi istinsah eden Abdurrahman Hoca'nın adını verdi. Yoksa hapise atılacaktı. Bu durum üzerine iki ay sabahtan akşama kadar İhramcızâde İsmail Hakkı Efendinin kütüphanesindeki kitaplar incelemeye tabi tutuldu. Baskılar çok artmıştı. Adliye sanki ikinci adresi olmuştu. Çeşitli zamanlarda kısa süreli olmak kaydı ile altı sefer nezarette yattı.

***

İhramcızâde İsmail Hakkı Efendi artık olayların ve ahvalin vehâmetile deniz yolu ile hacca gitmek istedi. 1938 yılı ocak aylarında hacca gitme niyetiyle İskenderun'a kadar gitti. Hacca gidemeyeceğini anladı ve bu sırada,

"Efendi sen buraya niye geldin" denildiğinde, *"Çeşme yaptıracağım da buraya su borusu almaya geldim"* deyip hac parasını su borusuna yatırıp geriye döndüler.

İhramcızâde Hacı İsmail Hakkı Efendi sık sık gittiği Cencinde su meselesini bildiğinden iki buçuk saatlik uzaklıktaki içme suyunu Cencin Köyü'nde akıtmak üzere aldıkları boruları gönderdi. Daha sonra Mayıs ayı sonlarına doğru bir ön çalışma ve keşif maksadı ile makinist Osman Efendi ve Hüseyin Çavuş'u alarak bir kamyon ile bir sefer düzenledi. Fakat kamyonun şoför ma-

hallinde giderken yolda makinist Osman Efendi; Cencin'le suyun bulunduğu yer arasındaki tepeyi kast ederek;

"Efendi Hazretleri! Tepenin kuzey doğusundan geçersek zayiatımız fazla olur" dedi. Buna göre diğer taraftan geçirilmesinin daha yerinde olacağını belirten sözlerini yanlış anlayan kamyon şoförü Hakkı yolcularını Cencin'e bıraktıktan sonra; Zara kazası Jandarmasına gidip;

"Bir şeyh ihvanları ile beraber Cencin'e geldi. Konuşmalarından hükümeti yıkmak için bir plan yaptıklarını ve teşebbüse geçmek üzere olduklarını anladım" dedi.

Bu nedenle aynı kamyonla bir Jandarma müfrezesi, Cencin'e gelerek civardan gelen köylülerle çay içmekte olan İhramcızâde Hacı İsmail Hakkı Efendiyi ve yanında bulunan otuz sekiz kişiyi tevkif etti. Gece orada kalındıktan sonra aynı kamyonla Sivas'a getirilip hapise atıldılar.

İlgili savcı da, hükümeti yıkmaya teşebbüsten *idam talebiyle* İsmail Hakkı Efendi'yi mahkemeye sevk etti. Otuz sekiz günlük bir sorgulama sonucunda beraat kararı verildi.

İhramcızâde İsmail Hakkı Efendi'nin bu hapis yatışı ve baskıların artmasından dolayı gönül kırgınlığı artınca Ramazan ayının başlarında Şam'a hicret niyetiyle İstanbul'a gitmeye karar verdi. Eşi Zeynep Hanım'a;

"Fazla eşyalarınızı satın, dağıtın biz İstanbul'a nakil edip, oradan dede vatanımıza gideceğiz" dedi.

Hazırlıktan sonra, o zamanki vasıtalarla on beş günde Samsun'a varıldıktan sonra vapurla, İstanbul'a giderek İmmihan Hatun Hanımdan dolayı bacanağı olan Eczacı Bekir Efendi'nin evinde misafir oldular.

Misafir kalınan evde[21] *gece mana aleminde, kendisine, kundak içinde bir çocuk verildi.*

"Bu kimdir?" Diye sordu;

"*Rasûlüllah sallallâhü aleyhi ve sellemdir. Rum'da O'nu büyüteceksin."* Denildi. Bunun üzerine 15 gün sonra İstanbul'dan

Sivas'a geri döndüler.

***

Hakkında birçok zanlar ile anlaşılamayan ve çok şeyleri yapmak isteyip yapamayan Mustafa Kemal Atatürk 10 Kasım 1938'de dünyasını değişti. Halk onun için ağlıyordu. Çünkü onun dünyadan göçüşü, daha büyük sıkıntıların geleceğinin habercisi idi.

***

Bir defasında da İhramcızâde İsmail Hakkı Efendinin oğlu Kemal Beye bir borcundan dolayı haciz gelmiş, o sırada da Hulusi Efendi, Sivas'ta bulunuyordu. İhramcızâde İsmail Hakkı Efendi, Hulusi Efendiye;

"Oğlum Hulusi, bizim Kemal'in hesabından dolayı bir haciz geldi, çarşıya gidelim de bir miktar borç para bulabilirsek hesabı kapatalım" dedi. Beraberce çarşıya indiler. Genellikle Kuyumcu Bekir Efendi, bu konularda kendisine yardımcı olurdu. İsmail Hakkı Efendi onunla birkaç dükkâna beraber girdi, fakat oralardan olumlu bir cevap alamadı. Daha sonra yolda ilerlerken Hulusi Efendi;

"Efendim, filan terzi size bir elbise yapmak istiyordu. İsterseniz ben ona gidip durumu anlatayım. Kabul ederse elbise yerine, parasını alayım mı?" dedi. İsmail Hakkı Efendi de;

"Peki, oğul, bir bak bakalım" şeklinde cevap verdi. Bunun üzerine Hulusi Efendi, bahsettiği yere gider, durumu terziye anlatarak şöyle dedi: ,

"Mümkünse elbise yerine, parasını verebilir misiniz?" bunun üzerine de terzi çıkararak 45 lira verdi, ödenecek borç 50 lira olduğu için, Hulusi Efendi de cebinden 5 lira ilave ederek, İhramcızâde İsmail Hakkı Efendi'ye,

"Buyurun Efendim" deyip parayı takdim etti. Birlikte gidip, alacaklıya olan borcu ödediler.

Zaman olur, güneş aya bakarmış, bazanda ay güneşe. Ancak bu türlü yakınlıklardan dolayı fitneciler sayesinde İhramcızâde

İsmail Hakkı Efendi ile Hulusi Efendi arasında bir dargınlık zuhur etti. Duruma bakılırsa bu durum bir zaman sürecekti. Hulusi Efendi, Sivas'a gelemez oldu.

***

1939'da Erzincan'da deprem olmuştu.[22] Erzincanlı birisi İhramcızâde İsmail Hakkı Efendiye misafir oldu. Fakat arada bir ağlıyordu. Efendi:

"Gardaşım! Neyin var" dedi. O kişi:

*"Depremde çocuklarımı kaybettim"*dedi. Efendi de:

"Gardaşım! Sabret" dedi. İhramcızâde İsmail Hakkı Efendinin o an gönlüne geldi ki;

"Ey İsmail, bu iş senin başına geldi mi ki, sen ona sabrettin." Sözleri ona büyük bir yük oldu. Başından geçmeyen bir hadise için nasihat etmenin yanlış olduğunu çok iyi bildiği için üzüldü.

***

İsmail Hakkı Efendi, devlethâne adı verilen, Örtülüpınar Mahallesi'nde Taşlı Sokakla Hasanlı Sokağı'nı kavuşturan bir parselin orta yerinde iki katlı, kocaman bir eve taşındı. Bahçesinde elma ağaçları leylâk ağacı vardı.

İkinci katta "büyük oda" da, bazı geceler ihvanlar orada toplanır, tek kelime etmeden, çıt çıkarmadan İhramcızâde İsmail Hakkı Efendinin etrafında oturur, sükuti zikir ederlerdi.

Büyük odanın duvarında bir eski zaman ressamının elinden çıkmış, "Mekke-i Mükerreme ve Medine-i Münevvere" resmi ve kapının hemen sağında ise, büyük camekânlı bir kitaplık vardı.

***

11.08.1938 yılında İmmihan Hanımdan oğlu Halis Turgut Bey, Zehra Hanım ile evlendi.

***

İhramcızâde İsmail Hakkı Efendi'nin sahra sohbetlerini, fırsat buldukça eda etmesi, O'nun bizim gerçek tekkemiz, yer ve gök kubbe diye tanımlamasından geliyordu.

Genellikle İhramcızâde İsmail Hakkı Efendi Kepeneğin Gözü'ne sahraya gittiğinde ikindi namazından sonra Kemal Bey gelip kamyonu ile ihvanı götürürdü. İhramcızâde İsmail Hakkı Efendi ise Seyran Tepesinden yaya olarak şehre dönerdi. Yolda yüksek sesle Evrad-Bahaiyye'yi okurdu. Bazı yerlerinde durur, sağına ve soluna,

"Ha mim, Ha mim" dedikçe sanki etraftaki dağlar onunla zikre gelirdi.

***

Polis baskınları artıp ihvan hakkında soruşturma yapılır. İhramcızâde İsmail Hakkı Efendi Onlar, *"Ticaret için geliyorlar"* buyurunca, *"peki dükkânın nerede?"* diye soruldu. Bu nedenle irşat faaliyetlerini yürütmek için, 1940 yılında Çitilin Hanı'nda bir komisyoncu dükkânı açtı. İhramcızâde İsmail Hakkı Efendinin üzerine kayıtlı komisyon dükkânına gelip alışveriş yapan ihvandan başkası da olmadığı gibi manevî ticaretin zahirî dükkânı böylece açıldı.

***

Büyüklerin kaderi midir, memleketlilerinin kendine yardım etmemesi. Sivaslılar da, O'na yardım etmek şöyle dursun; O'na sürekli yağ küpü bal küpü üstünde oturuyor diyerek gönlünde hergün yara üstüne yara açıyorlardı. Bu nedenle İhramcızâde İsmail Hakkı Efendi;

"Bütün dünya bizi tanıdı da, Sivas tanıyamadı." Derdi.

Bir gün ihvanları ile caddede Bıçakçı İlyas'ın dükkânının önünden geçerken, Bıçakçı İlyas onlara laf atmıştı.

Bıçakçı İlyas gece rüyasında bir sünnet merasiminde kendisinin sünnet olduğunu gördü. Ertesi gün yine onun dükkânı önünden geçerken, İhramcızâde İsmail Hakkı Efendi

"Gardaşım! Geçmiş olsun" " Biz cevher olanı biliriz. Bırakmayız. Biz insan hırsızıyız." dedi. Bu olay üzerine hatasını düzeltip, İsmail Hakkı Efendi'den özür dilemişti.

***

İhramcızâde İsmail Hakkı Efendi sohbette ihvanlara dedi ki;

"Gardaşlarım! Her işte, melâike de şeytan da müessirdir. Adamına göre bazı kimse, melâikeden ilham ve bazı şahıs şeytandan vesvese alır. Biz ise, muvazene ile yola gideriz. Her kim melâikeye mukârin olursa, işlerinde ilham, şeytana yaklaşırsa vesveseden istilzam alır."dedi. Yine:

"Yok olunur, var olunur."

"Yok olun. Yok olursanız, Allah Teâlâ var olur."

"Gardaşlarım! Nâci denilen fırka sizlersiniz. Bakarsınız bazı kişiler tarîkata giriyorlar. Çok geçmeden acayipten garaipten bahsetmeye kalkışıyorlar. Kendilerinin bir adam olduklarını zannediyorlar. Fakat büyük kim, küçük kim, o sonra belli olur. Bizim tarîkatımıza gelen kimse uzun yıllar çalışır. Ancak kendi küçüklüğünü (yokluğunu) *fark eder. Yetmez mi bu fark. Çünkü keramet* (varlık) *kulu Allah Teâlâ'dan uzaklaştırmaya yarar. İnsan, Ahlak-ı Muhammedi ile ahlaklanmalı kuldan istenen budur. İnsan ile ebedi âleme gidecek kazanç da budur.*

"Gardaşlarım! Her şeyin bir tüccarı vardır. Bizde dert tüccarıyız. Hem de öyle bir dert tüccarı ki, bütün dermanın fevkindedir."

"Gardaşlarım! Ananız, babanız mı üstün yoksa biz mi? Elbette biz üstünüz. Onlar sizi ulvi âlemden süfli âleme getirdiler. Biz ise, sizleri, o ulvi âleme götürmeye memuruz."

"*Gardaşlarım! Acaba ve şüpheyi kaldırıp hatanı bileceksin. Hava giren yerini yama. Gemi cevher yüklü, su almış batmış. İnsanoğlu cevher yüklü, sakın batırma. Sahibine teslim et. Arabanın gıcırtısı bile muhabbeti bozar."*

***

Eskiden tarîkata intisap için gelenlere, şeyhler ilkönce şunu telkin ederlerdi.

"Gardaşım, yüz sene önce sen var mı idin? Yüz sene sonra var mı olacaksın?"

Sorulara hayır cevabını veren ihvana;

"Gardaşım, iki yokluğun arasında olan da, ne varlık olursa sen O'sun. Buna göre hareket et."

Yokluk tevhit mertebesinin başlangıcı ve sonudur. Tarîkat yok'tan, var'a giden bir yolculuktur.

"Sohbetin dört şeyine dikkat etmelidir. Terk et dünyayı, bul ukbayı. Terk et ukbayı, bul Mevla'yı. Terki terk eyle. Sen seni terk ettikten sonra kendin çalışarak ara. Tam beş yüz senelik yoldur. Bir perde vardır. Bu perde ise, kalbde gözle görülmeyecek kadar ufaktır. Bir nokta kadardır."

"Sohbet ihvanın tesiri altında değil, ihvan sohbetin tesiri altındadır."

"Gardaşlarım! Allah Teâlâ ruhları ezelde topladı, herkese istediği sanat gösterildi. Biz de dervişliği aldık, sizinle de ezelde tanıştık. Her insana ömrü, rızkı ve nasibi ruhu ile beraber verildi. Bu âlemde tedbir alıp takdire saygılı olduğumuz kadar amelî edebimizle daha kim yakîn olur diye âleme imtihan için gönderildik. Burada biliştik mahşerde buluşacağız." İkinci durağımız berzah âleminde toplanacağız. Üçüncü durağımız mahşerde toplanacağız, buluşacağız. Allah Teâlâ buyurdu ki;

'O gün mahşerde hiç kimseye soyu ve şöhreti sorulmayacak. Ameli, edebi ve yakınlığı ile mükâfatlandırırız'.

Gardaşlarım! Kâinat bize bağlı, bizdeki cana bağlı, canda canana bağlı. Bu can bizden gitti, başka can geldi. Allah Teâlâ kula nimet verir başkası bin çalışsa o lutfa erişemez. Gardaşlarım! Eden eyleyen Allah, Lâ havle velâ kuvvete illâ billâh"

"Gardaşlarım! Her insan için ezelî bir hüküm var. Her nebinin mekânı zamanı ve ashâbı ezelde bilindi. Rasûlüllah sallallâhü aleyhi ve sellemin ve halifelerinin de mekânı, zamanı ve ashâbı ezelde bilindi. Bizimde zamanımız bu, Sivas mekânımız imiş. Allah Teâlâ bizi sevdi, biz de Allah Teâlâ'yı seviyoruz. Her şeyi, yerdeki karıncayı Allah Teâlâ için seviyoruz. Siz de emri ilâhiye iman ve ameli edebi ile bizi sevmiş olursunuz. Bizi sevmekle

Rasûlüllah sallallâhü aleyhi ve selleme, oradan Allah Teâlâ'ya yakın olursunuz. Amelî edebinizle, Murakabe-i Hayr ile çok zikirle yakınlığınıza sa'yü gayret edeceğiz."

"Gardaşlarım! Kim bizi severse, bizle yaşarsa, bizim sevgimizle ölürse, mahşerde beraber oluruz."

"Biz gidenlerle gider, gelenlerle geliriz."

"Her canlı ölür. Bir Allah Teâlâ ve muhabbet bâkî kalır."

***

İhramcızâde İsmail Hakkı Efendi bir gün devlethanede uzun müddet hasbıhâl ettiği yaşlı bir misafire, abdest tazelettirmek için oğlu Kemal Bey'e işaret etti. Kemal Bey hizmetini yaparken bir ara dedi ki:

"Efendi Hazretleri sizin gösterdiğiniz ilgiye layık biri değilmiş."

"Bizi Şeyhimize ilk götüren arkadaşımız Tokat Mal Müdürü'ne saygımıza gölge düşürmek eğri olur. Mahşerde eğrinin gölgesi de eğridir. Eğrilik mahşerde ise mahcupluktur."

"Geçmiş zaman olur ki, hayali, cihan değer. İşte bizde geçmiş o zamanı düşünüp geçmiş zamanın hayalinin cihana değdiğini anlıyoruz."

***

İhramcızâde İsmail Hakkı Efendinin yaşı altmış birdi. Rasûlüllah sallallâhü aleyhi ve sellemin dünya ömrüne gelmişti. Her velide olduğu gibi O da dünyayı terk etmek istedi. Çünkü Muhammedî meşrep olanların yaşları, Rasûlüllah sallallâhü aleyhi ve sellemin yaşını dahi tecavüz etmezdi. Onlarda kâmil bir uygunluk vardı. Onlar ilim ve zevklerine istidâtları gücü kadar varis oldukları gibi, ömürleri bile uygunluk gösterirdi. Bu nedenle sünnet ehl-i olan kişiler bu yaşı geçmeyi arzulamazlardı.

Ahmet Yesevî kaddese'llâhü sırrahu'l-aziz Hazretleri 61 yaşından sonra yeryüzünde kalmayı istememesi, yer altındaki çile hânesinde ömrünü tamamlaması bu sevginin işaretidir. Bu vesi-

leden, İhramcızâde İsmail Hakkı Efendi de, evladını Allah Teâlâ'ya ikram kıldı.

İmmihan Hanımdan olan oğlu Sabit Kemal 1941 yılında Kemal Toprak tren kazası geçirdi ve vefat etti. Bu kaza haberi İhramcızâde İsmail Hakkı Efendiye getirilince, durumun nasıl olduğunu kimse bilmez iken, İmmihan Hanımına

"Sakla dediğim şeker çuvalını getir" dedi.

Kemal Bey tren kazasında paramparça olmuştu. Kimse ilk anda çuvala bir mana verememişti. Fakat olay yerine geldiklerinde parça parça olmuş cesedi topladılar. İhramcızâde İsmail Hakkı Efendi de bir damla gözyaşı yoktu.

"Gardaşım Şehit babası da olduk."

"Oğlumun vefatında Allah Teâlâ, bana bu sabrı verdiği için şükrediyorum."

"Bundan önceki iptila geçtiydi, bu da geçer diye sabrederiz." Dedi.

***

Bir kış günü vekâleye bir kişi bir torba içinde Sâid-i Nursî'nin kitaplarını getirip, okursunuz diyerek bıraktı. Hemen çıkıp gitti. Ardından İhramcızâde İsmail Hakkı Efendi Şen Mehmed adlı ihvana;

"Gardaşım! Hemen sobaya doldurun yakın bu kitapları" dedi. Az sonra polis vekâleyi basmış bulmak istedikleri kitapları arıyorlardı.

İhramcızâde İsmail Hakkı Efendi Sâid-i Nursî için maneviyatta tümgenaraldir der ve itibar ederdi. Lakin onun gidişi ile kendi yolu farklı mecralarda olduğu için birbirleri ile ancak manevi âlemde münasebetten başka bir görüşmeleri de olmadı.

***

İhramcızâde İsmail Hakkı Efendi şeyhlik sevdası olanlara dedi ki;

"Gardaşım! Bu muhtar mührü değil ki, hemen verelim. Biz de bir şey yok, Allah Teâlâ bize, biz de size vereceğiz."

***

Bir gün eşi İmmihan Hanım *"Efendi Hazretleri herkese himmet ediyorsun. Bizim Halis'e de bir himmet etsen"* demiş.

"Peki, sabah abdest suyumuzu döksün" demişti.

Sabah namazı vakti bir türlü Halis Bey'i İmmihan Hanım kaldıramadı. Devlethânenin abdest yeri avluda olduğundan o saat bir köpek Efendi Hazretlerine öyle baka kaldı ki, köpeğin hali değişti. Halis Bey'in terakkisi bir başka bahara kaldı. Vakti gelince o da sırlara kavuştu.

***

26.02.1942 yılında kardeşi Ömer Sıtkı Hakk'a yürüdü. Kardeşi İhramcızâde İsmail Hakkı Efendinin stresli hayatına pek tahammül edemediği için cemaatten hep uzak durdu.

***

İhramcızâde İsmail Hakkı Efendi;

"Gardaşlarım! Vefat eden gardaşımız için, Kelime-i Tevhid Hatmi okuyalım. Cehennemde olanı dahi çıkarır." dedi. Bu nedenle bütün ihvan yetmişbin kelime-i tevhid hatmi konusunda dikkatli olmuşlardır. Cenazeler için, bu usûl hiçbir zaman terk edilmedi.

***

Varlıklı bir ihvan, İhramcızâde İsmail Hakkı Efendiyi yemeğe davet etti. Bir kısım ihvanla beraber bu davete giderken her nasılsa yolda durakladı,

"Gardaşlarım bu yakınlarda bir ihvan bacımız olacaktı. Onun evi hangisi acaba" diye sordu, ihvanlar o yaşlı kadının evini gösterir. İhramcızâde İsmail Hakkı Efendi kadının evine vardığında bir abdest tazelemek gerektiğini bildirerek su ister. Ev sahibi kadında hemen leğen ve ibrik getirir ve

"Efendi abdest suyunu ben dökmek istiyorum" der. Efendi yaşlı kadının isteğini uygun bulur ve abdest suyunu dökmeden önce şu mısraları söyler.

Evine git evine seni göre sevine

Seni görüp sevinmeyenin ne işin var evinde

Davet edilen yere neden gidilmediği de böylece anlaşıldı. Bu arada İhramcızâde İsmail Hakkı Efendinin oraya misafir olduğunu duyan herkes evinde ne yiyecek varsa oraya taşıdı.

***

Bir gün İhramcızâde İsmail Hakkı Efendi, Tenekeci Rahmi Usta ile beraber hamama gittiler. Tenekeci Rahmi Usta hamamda yıkanır ve erkenden elbisesini giyindi ve Efendisini beklemeye başladı. Fakat İhramcızâde İsmail Hakkı Efendinin çıkışı gecikince dışarı çıkıp dolaşmaya çıktı. Bir müddet sonra döndü. Efendisinin çıktığını ve dinlendiğini gördü. Yanına gelince İhramcızâde İsmail Hakkı Efendi buyurur ki;

"*Gardaşım Rahmi, bize karpuz almaya mı gittin?"* diye sorunca Tenekeci Rahmi Usta halden hale girdi.

Bu olay Tenekeci Rahmi ustanın içine bir ateş düşürdü. Ama nafile bir şey yapacak hali de yoktu. Bu durum, senelerce Tenekeci Rahmi Ustanın ciğerini kavuracak ve yakacaktı. Bazı zamanlar o kadar sıkılırdı ki kendini sahralara atar, sevdiği efendisinin gönlünü yapacağı bir işi yapamamanın üzüntüsü ile ölür, ölür dirilirdi. Fırsatı elinden kaçırmak diye buna denirdi. Fırsat gözleyip bu işi telafi edebilecek mi idi.

Bu olay onun tarikat dersi olmuştu. Efendisinin gönlünü yapmak. Ama ne zaman?

***

İhramcızâde İsmail Hakkı Efendi ilçeleri ziyaret için gittiğinde, oradakilerin sıkıntılarını gidermek isterdi. Cencin Köyü'nede Kızılırmak'tan geçmek için köprü yapımına vesile oldu.

***

İhramcızâde İsmail Hakkı Efendi cuma namazından sonra oğlu Mehmet Kazım Efendi ile eve gittiler. Evdekiler de hamama gitmişlerdi. İsmail Hakkı Efendi:

"Oğlum Kâzım! Semaveri yak da, bir çay içelim" dedi. Bunun üzerine Kazım Efendi, bir kova (20 litre) su alan semaveri dol-

durup yaktı. Çayı demlendi. Kömürün mor alevi geçtikten sonra semaveri büyük odada babasının minderine yakın bir yere koydu. İhramcızâde İsmail Hakkı Efendi dolaptan bir kitap işaret etti, Kâzım Efendi kitabı da getirip rahlesinin üzerine koydu. Bu kitap Hafız Divanı idi. İsmail Hakkı Efendi, kitaptan okuyup anlatıyor oda boşalan bardağı dolduruyordu.

Zaman aktı, gönül doymadı. Ancak semaverden çaydanlığa su almak için musluğunu çevirdiğinde koca semaverden bir iki damla su aktı ve sonra kesildi. Kâzım Efendi, musluğun önüne kireç geldiğini zannetti. Semaverin üst kapağını açtı ve su kalmadığını gördü. Bu hali gören İhramcızâde İsmail Hakkı Efendi cebinden saati çıkarıp bakarak,

"Kâzım! Kerahet vakti gelmiş. Biz ikindi namazını da kılamadık, hemen eda edelim" dedikten sonra;

"Gardaşım! Namazın kazası olur, lakin sohbetin kazası olmaz."dedi.

***

Efendi Hazretleri, Gürün'e teşriflerinde, Gürünün hatim hocası olan Hüsnü dayının evinde misafir oldular. Orada beraber kalan misafirler ve ev sahibi sabah namazına kalkamadılar. İşrak vakti uyanan İhramcızâde İsmail Hakkı Efendi ve cemaat pürneşe abdest alırken buyurdular ki;

"Gardaşlarım! Elhamdülillah, Cenâb-ı Hakk bize bugün bir sünneti daha nasip etti. Çünkü Rasûlüllah bir sefer dönüşünde Bilâl-ı Habeşi'ye emir buyuruyorlar ki, bütün sahabe yorgun, biz de yorgunuz. Sen uyuma bizi namaza kaldır. Gayrı ihtiyari Bilâl-ı Habeşi de uyuyor ve o gün Rasûlüllah ve ashabı sabah namazını işrak vaktinde kılıyorlar"

***

Osmaniyeli Hüseyin, hareketlerinde biraz ölçüsüz olduğundan ***"Deli Hüseyin"*** diye namlanmıştı. İhramcızâde İsmail Hakkı Efendi, bir gün Cencin köyüne gitmişti. İsmail Hakkı Efendi, köyün biraz ilerisinde bir tepenin arkasında bulunan gölün ke-

narında sahra sohbeti yapmakta iken, Efendisini ziyaret için Sivas'a gelen Deli Hüseyin, Efendisini bulamadı. Sorduğunda, Cencin'e gittiğini öğrenince vasıta bulunmadığından yaya olarak yola düştü. Hüseyin köye vardığında İhramcızâde İsmail Hakkı Efendi'nin sahrada bulunduğu yerin tepenin arkasında olduğunu söylemeleri üzerine tepeye tırmanmaya başladı. Hüseyin tepeye çıktığında karartısını gören Efendi Hazretleri,

"Canım, bizi Sivas'ta bulamayan Deli Hüseyin buraya geliyor" diye tepeyi gösterdi. Cemaatin yanına geldiğinde onun hâkikaten Deli Hüseyin olduğu görüldü.

Aşk varsa mesafeler nasıl aşılır. Kısa zamanda uzun bir günde gelinecek yolu aşmak, ancak aşkın işareti ve Allah'ın bir lütfuyla olabilir.

***

Tozanlı Köprüsü, 1943'te yeniden yaptırılıp, halkın hizmetine açıldı.

***

İhramcızâde İsmail Hakkı Efendi İkinci Dünya Savaşı yıllarında (1939–1945) ihvanına ailesinden miras kalan mülklerin hepsini satarak destek oldu. Bu sıra kendisi de büyük bir maddi sıkıntı içine girdi.

***

1945'te çok partili döneme geçişle dinin yaşatılması için faaliyetler yeniden canlanma gösterdi. Atatürk'e derdini anlatan millet kendini dinleyeceği devlet adamını arıyordu. Fakat ne gezer, halk ve devlet yönetimi birbirinden kopmuştu. II. Dünya Savaşı yeni bitmiş. Halk bitkin halde idi. Etraftan, İhramcızâde İsmail Hakkı Efendi'ye gelip durum soruldu. Huzur ver refahın gelmesi için dua edelim, Allah Teâlâ bir kapı açacaktır, diye sabrı tasiye etti.

İhvanın içinde sürekli kazan kaynatanlar vardı. Sürekli İhramcızâde İsmail Hakkı Efendi hakkında uydurma rivayetler yayıyorlardı. Bunları anlamak ve anlatmak dahi mümkün değil-

di. Sanki Rasûlüllah sallallâhü aleyhi ve sellemin zamanında ki Dırar mescidindeki münafık faaliyetleri sürüyordu. Bu nedenle ikide bir adliyeden kovuşturma açılırdı. İfade vermek için adliye günlük ziyaret edilir hale gelmişti.

***

İhramcızâde İsmail Hakkı Efendi sohbetlerinde;

"Gardaşlarım! insan beşer, hata eder üçer beşer. Hata işlemeyen kul olmaz, hükümete gelince olmayan hükümetten, olanın en kötüsü yine iyidir. Memleketimize sahip olun. Dünya'da Türkiye, Türkiye'de Sivas, kıymetini bilin"

"Gardaşlarım! Sizler ne niyetle oy verirseniz verin. Oylar sandıkta, Allah Teâlâ'nın melekleri tarafından layık olduğunuz yönetimin gelmesi için değiştirilir."

"Gardaşım! Sülûk görmeyen, ihvan listesine kayıt edilmez. Her amelin bir edebi var. Tarikatın edebi de, sülûkünü tekmil etmektir."derdi.

***

28.03 1949 tarihinde Hastaoğulları'ndan *Hatun Hanım* diye anılan eşi, İmmihan TOPRAK Hakk'a yürüdü.

Yine bu yıl Börkçü Ömer Oğulları'ndan *Hacı Hanım* diye anılan Zeynep TOPRAK'tan resmi olarak boşanma vuku buldu.

28.10.1949 tarihinde Yılankırkanlar'dan *Hafız Hanım* adıyla anılan Zeliha TOPRAK ile evlendi.

***

1947'lere kadar Türkiye'den hacca resmen izin çıkmamıştı. 1948'de döviz yokluğu bahanesiyle hac yine yasaklandı, ancak 1949'da hac serbest bırakıldı. O yasaklı yıllarda, Rusya dahi hacılarına yasak koymamıştı. Hacı sayısı 1949'da 7.000 kişiydi.

***

İhramcızâde İsmail Hakkı Efendi 1949 yılında ziyaretine gelen Darendeli Hacı Hasan Efendi'ye demişti. O ise;

***"**Gardaşım! Hacca gideceğiz."* dedi O da;

"Efendi Hazretleri param yok" dedi.

"Gardaşım! Bizimde paramız yok, İnşâ-allah gideceğiz." diyerek davet edildiklerini ve hazırlık yapmaları gerektiğini söyledi.

İhramcızâde İsmail Hakkı Efendi 1949 yılında 40 kişi Sivas'tan, 32 kişi Malatya ve Kastamonu tarafından olmak üzere 72 kişi ile hacca gittiler.

Dönüşte Cidde'de uçak beklerken İhramcızâde İsmail Hakkı Efendi;

"Anadan doğmuşa döndünüz, kul hakkı hariç" dedi. Uçakta 72 kişiye imam oldu. Nurcu cemaatinin sorumlusu Kastamonulu Fevzi Efendi de vardı, dedi ki;

"Efendi ne mutlu. Hiç kimseye nasip olmayan size nasip oldu" dedi;

"Gardaşım Fevzi Efendi! Sözünüzden taviz vermeyin, imanınızda sadık olun. Mahşerde 72 fırka, 73 cü olan Nâci fırkasının öncüsü tayin olunduk" diye buyurdu.

***

İhramcızâde İsmail Hakkı Efendi dedi ki;

"Gardaşlarım! Üç türlü hacı vardır, birini Allah Teâlâ çağırır o orada kalır ve geri dönmez. Birini Rasûlüllah sallallâhü aleyhi ve sellem çağırır oradan döner geldiğinde kâmil bir hayat yaşar ve hacı olarak dünyasını değiştirir. Bir hacı da vardır ki; şeytan çağırır döndüğünde eskisinden daha şerli ve eşet (şiddetli) *olur. Gardaşlarım! Allah Teâlâ, bizi bu üçüncüsünden eylemesin."dedi.*

***

14 Mayıs 1950'de Demokrat Parti'nin iktidara gelmesi ile dinî hayatta sükûnetin oluşmasını sağlandı. Bu arada birçok türbeler yeniden faaliyete açılmış, Türkçe ezanın yanı sıra Arapça okunmasına da izin çıktı.

***

1950 yılında Sivas Merkezde bulunan Yeni Camii yanında Çorapçı Hanı'nın[23] üst katında kiraladığı, iki oda ***"vekâle"*** [24]

olarak kullanılmaya başlandı.

Vekale denilen mekân artık teveccühün yapıldığı, boyutlar arası yolculuk yapanların yükseliş rampası olmuştu. Derd ve neşe burada kazan kazan kaynar, bazen semaverden dökülen bir bardak çay olurdu ki, içenlerin selsesebil şarabından nuş ettiğine yemin getirmesine gerek kalmazdı.

İhramcızâde İsmail Hakkı Efendi, Rasûlüllah sallallâhü aleyhi ve selleme olan kemal derecesindeki muhabbet ve aşkın ifâdesi olarak vekâlenin duvarındaki nadide tablodaki HU ism-i şerifinin göz çeşmelerinden inci taneleri gibi dökülen yaşlar şahitti. Belki de sevgilisi Efendimiz sallallâhü aleyhi ve selleme kalben akıttığı yaşlarının maddi âlemdeki aksi timsali olmuştu. O'nun nemli gözleri, vekâlenin duvarları, eşyaları ve gelen giden misafirleri, çok defa Leylâ Hanım'ın şu mısraları ile dile gelmiştir.

"Ah min el- aşkı ve hâlatihi
Ahraka kalbî bi hararatihi
Ma-nazara aynî ilâ gayrikum
Uskimu billahi ve ayatihi"

Vücudum mübtelâyı derdi hicran oldu ser-tâ-pâ
Bana ağlayın ki, yârin asistanından cüdâyım ben
Acep mi gelse çeşmimden sirişkim böyle mahzundur
Ciğerde onulmaz bir derde mübtelâyım ben.

İhramcızâde İsmail Hakkı Efendinin dilinden Leyla Hanımın bu mısraları çoğu zaman dökülür;

"Bir kadın kadar da olamadık" derdi.

***

25 Temmuz 1950 Kore'ye Türk askeri gönderildi.

***

Devlet 1940 yılında vakfa ait Ulu Camii'nin tamir edilebilmesine kâfi miktarda tahsisat bulunmadığı için kendi haline terk edilmiş, daha sonra 1948 yılında Devlet Müzesi yapılması kay-

dıyla, Milli Eğitim Bakanlığı'na tahsisi için karar verilmişti. Bu nedenle Ulu Cami 1950 yılına kadar harabe halinde kalmış, ibadete kapatılmıştı. Bu nedenle Sivas Ulu Camii öyle bakımsız hale gelmişti ki, bütün tavan toprağı caminin içine çökmüş ibadet yapılacak bir halde değildi. Kayseri'den bir vaiz gelerek, vaazında;

"Ey Sivas Halkı!

Ulu camii gibi mabet ceddinizden kalmış, bu hale gelmiş, hiç düşünmüyor musunuz bir müslüman olarak nasıl sabahlara kadar uyku uyuyabiliyorsunuz."

Bu ağır ithamlar Sivas Halkının uyanmasına sebep oldu. Ulu Camii'nin onarımı için bir dernek kuruldu. Halkın çoğunluğu İhramcızâde Hacı İsmail Hakkı Efendiyi başkanlığa getirelim diye düşünürken Filik Rıfat;

"O şeyhliğini yapsın ne gereği var" diye halkı caydırmaya çalıştı.

Dernek kuruldu. Fakat bir türlü faaliyet başlayamadı. Sonunda dernek üyeleri;

"Bu işin üstünden ancak İhramcızâde İsmail Hakkı Efendi gelir, onun yardımına başvuralım," diyerek huzuruna geldiler.

"Efendim bu işin başında siz bulunun, bizler bu işi ancak sizinle yapabiliriz" dediler. İhramcızâde İsmail Hakkı Efendi

"Gardaşlarım! Bizde bu işin üstesinden gelemeyiz, lakin layık görmüşsünüz, bir teşebbüsse geçelim, Rıfat Bey'de heyete dâhil olsun, bu hayırlı olur" dediler.

Uzun bir bekleme olmuş, tamirat başlamamıştı. Devletin bile bulunduğu yeri yeşil alan yapmak istediği camii uzun bir beklemeden sonra İhramcızâde İsmail Hakkı Efendi, Bursa Ulu Camii'ni tamir eden bir heyet ile görüşmesiyle tamirat fiilen başlamıştı.

Derneğe aylık 1 lira olarak üye kaydı yapıldı. İnşaata ilk olarak caminin içine dolmuş olan toprak boşaltılarak başlandı.

İhramcızâde İsmail Hakkı Efendi tamirat ile ilgili olarak ih-

vanlara derdi ki;

"Gardaşlarım! Büyük bir işe girdik, paramız da yoktu. Rasûlüllah sallallâhü aleyhi ve sellem'den emir geldi.

"İsmail Efendi Oğlum! Ulu Camiyi tamir edelim"

"Bizde nasıl yapacağız" diye düşündük.

"Fakat Allah Teâlâ'ya tevekkül ederek bu işe başladık. Ulu Camii'nin ortasına gömleğin kavlinden bir çadır kurduk. İçine kazma ile kürek koyduk. İşin sonunu bekledik. Paramız yoktu, paraya gark olduk, o sene kıtlık oldu. Halk mağdurdu. Bir emir verdik, kağnılarla dağ gibi taş yığıldı, Allah Teâlâ'nın yardımıyla Ulu Cami'yi tamir ettirdik."

İhramcızâde İsmail Hakkı Efendi "*gömleğin kavlinden"* sözüyle kendinin dünyaya gelişi gibi Ulu Camininde yapılışını eşleştiriyordu. Çünkü her ikisininde varlık sebebi Rasûlüllah sallallâhü aleyhi ve sellemdi. Ulu Cami demek İhramcızâde İsmail Hakkı Efendi demekle eşdeğerdi. Sivaslı ne zaman birini ansa muhakkak eşini mecbur hatırlardı.

***

İhramcızâde İsmail Hakkı Efendi;

"Dünya üzerinde altı mescit vardır.

1-Beytullah, 2- Ravza-i Mutahhara 3- Kudüs-ü Şerif 4- Şam'da Camii Emeviyye'de Mescidi Yahya, 5- Halep'te Mescidi Zekeriyya, 6- Sivas Ulu Camii. Bu bir hâkikâttir, biz böyle kabul ettik."derdi.

***

Ali Eriş isimli ihvan, hacca gitmesi için Efendisine para göndermişti. Fakat İhramcızâde İsmail Hakkı Efendi ona üzerinde;

"Biz bu parayı, Hoca İmam Camii minaresine harcadık" notu olan bir kart gönderdi.

1953 yılında caminin minaresini, o yıl kendine gönderilen hac parasıyla yaptırdı. Bu eser bitmişti. Karşısında durdu şöyle dedi ki;

"Annemiz, bize cami hademesi ol dedi, fakat biz memur ol-

duk. Fakat hademe olamadık ama camilerin tamiratını Allah Teâlâ bize nasip etti."

İhramcızâde İsmail Hakkı Efendi Hoca İmam Camii civarında bir ihvanın evinde sohbette, bir köşede otururken, Kumyurtlu Hoca denilen bir zat da makatta oturuyordu. Daha önce caminin fevganesini yapmak için Hayrı Hafız Efendi'ye emir buyurmuşlardı. Bu sebeple,

"Hayri Hafız nerede?" diye seslendi.

"Efendim buradayım" cevabını alınca,

"Fevganeyi yaptınız mı?" diye sordular. Hayri Hafız da;

"Yaptık Efendim" diye cevap verdiler. Kumyurtlu Hoca;

"Yapıldı Efendim, çok sevap kazandı" diye övgüde bulunmaları üzerine İhramcızâde İsmail Hakkı Efendi;

"Hafız Efendi sevap almak için mi yaptın?" sualine Hayri Hafız'da,

"Hayır, Efendim" diye cevap verdiler. Bunun üzerine dedi ki;

"Allah Teâlâ'ya çok şükür. Allah Teâlâ bizi âşık etmiş. Biz hizmeti Allah Teâlâ aşkı ile yaparız ve karşılık beklemeyiz."

***

İhramcızâde İsmail Hakkı Efendi derdi ki;

"Gardaşlarım! Kalem her insanın kaderini yazdı. Geri gelmez tekrar yazmaz, fakat kazayı mübrem var. Kul tedbir eder, Hakk takdir eder. Kul da nasibini arzu eder. Tedbir almak takdire saygılı olmak, kullukta asıl edeptir. Kur'an-ı Kerim'in bütün ayetleri de, edepten ibarettir. Bu kapıda kıtmir olalı bu hakir her şeyi ezelden bildim takdir-i Kadir.

Allah Teâlâ, bütün ruhları ezelde asker topluluğu gibi sıraladı. Rabbiniz değil miyim? Secde edin, buyruldu. Her kişi secdesi ile nasibi bilindi. Enbiyanın zamanları, mekânları ve ashabı da ezelde bilindi.

Ashab-ı Kiram, Mekke'de Medine'de doğdular en talihli kul oldular. Mekke'de ve Medine'de doğacakları ve yaşayacakları da ezelde bilindi ki, Rasûlüllah sallallâhü aleyhi ve sellem Efen-

dimiz Hazretleri ile bir mekânda bir zamanda yaşadılar. Rasûlüllah sallallâhü aleyhi ve sellemin ümmeti ve hem de ashabı oldular.

Gardaşlarım! Sizde talihlisiniz, ashabımız oldunuz. Kıymetinizi bilin, kulluğunuza ameli edebinize gölge düşürmeyin. Allah Teâlâ buyurdu ki:

"Meleklerim, yeryüzünde Âdem yaratacağım. Melekler fitne çıkar, dediler. Allah Teâlâ buyurdu:

''Enbiya ve halifeler yaratacağım'', buyurdu. Rasûlüllah sallallâhü aleyhi ve sellem de buyurdu ki:

"Bizimle nübüvvet sona erer, vahiy kesilir, ilham devam eder. Allah Teâlâ'nın yeryüzünde halifeleri olur, ilhamla doğruyu haber ederler, ferasetle gizliyi keşfederler."

"Gardaşlarım! Ervahı ezelde bütün sanatlar gösterildi. Herkes sanatını aldı, bize de dervişlik kaldı. Sizinle de ezelde tanışmışız ki burada biliştik. Bu âlemde bizim de, mekânımız ve zamanımız ezelde bilindi. Sivas'ta doğduk. Zamanımız bilindi. Mekânımız da Sivas'tır.

Gardaşlarım! Namazda, Kâbe'yi şerifi ve sevgisini; salavât-ı şerife okurken, Ravzayıı ve Rasûlüllah sallallâhü aleyhi ve sellemin sevgisini hatırlayın ve tefekkür edin. Başka zamanda Mekke'de ve Medine'de bizi hatırlayın. Bizi de Sivas'ta bulursunuz." "Elhamdüli'llâh! Kâinat bize, bağlı bizdeki cana bağlı, can da canana bağlı, bize başkan geldi, Hakk'ta Hakk olduk''

***

1953 yılı mayıs ayında İhramcızâde İsmail Hakkı Efendiyi Mustafa Eren Efendi ziyarete geldi. Bu ziyaretin akabinde;

"Gardaşlarım! Bu gelen genç, bizde ne var ne yok hepsini aldı." Dedi. Anlaşılıyordu ki Mustafa Eren Efendi de bu yola rehnümâ olacaktı.

***

"Gardaşlarım! İnsana tarîkatı âliye-de kalbden bir ders verirler. Çeke çeke, kalb ıslah olur. Kalb ıslah olunca da, bütün vü-

cuda dağılır. Vücut ıslah olunca, bütün kâinat ve mükevvenat ıslah olur"

"Gardaşlarım! Kuşlar ve balıklar zikirden düşünce av olurlar. Başınızda şemsiyeyim, eğer her halinizi bilmez isek, Allah Teâlâ, şeyhliği elimizden alsın. Her nefes ve alışverişinizden haberdarım. Biz şimdi bir kestirme yol bulduk, gönülden gidiyoruz. Bu vücut, bir gemidir. Bu gemiyi deryada yüzdürmek lazımdır. Kul beşerdir. İnsan, namazına ve dersine devam etmeli, yatarken, kalkarken ve yerken daima abdestli olmalıdır. Yemede ve içmede bir şey yoktur, nefsi körletmek içindir. Asıl mesele, ruha gıda vermektir. Nefs, daima ruhun peşinden gitmelidir. İnsan, zikre başladığı zaman, zikre girmeli, kendisi yok olmalı, top atılsa duymamalıdır. Zikirden kendisini almamalıdır."

"Cenab-ı Allah Teâlâ'ya karşı kulluk vazifemizi yapamıyoruz. Allah Teâlâ, Kur'an göndermiş, rasül göndermiş. Kitap, sünnet icma-i ümmet; Utanıyoruz.

Allah Teâlâ bir şey derse, ben Allah Teâlâ'ya ne cevap vereyim. Söylesek olmaz, söylemesek olmaz. Ben daima şeyhimle beraberdim. Siz de, daima şeyhinizle beraber olun. Gardaşlarım! Hepinizi Allah Teâlâ'ya emanet ettik. İnsan yok olmalı, bu da laf ile değil, hal ile olacak. İnsan dört şeyden mürekkeptir. Hava, su, toprak ve ateş. İnsanda bir et parçası var o da kalptir. En mukaddes şey.

Gardaşlarım! Soyadımızı Toprak koymuşlar ama toprağa bakıyorum da utanıyorum. Dirimizi, ölümüzü ve gıdamızı hep o muhafaza ediyor. Biz toprak gibi tevazulu olamıyoruz."

***

1953 yılı Ağustos ayında İmam-Hatip Lisesi Yaptırma ve Yaşatma Derneği Ali Söylemezoğlu, Atıf Okutan, ihsan Karayaprak, Sabri Özden ve Mustafa Deveci tarafından kuruldu.

***

İhramcızâde İsmail Hakkı Efendi, bütün partilere karşı aynı

uzaklıkta kalmış herhangi bir siyasi parti hakkında yakınlık belirten bir söz söylememiştir. Hatta 1954 seçimlerinde gelen misafirlerden birisinin,

"Efendi yakında seçim var. Biz reyimizi hangi partiye vereceğiz" demesi, Efendi Hazretlerinin canının sıkılmasına sebep olacak ki;

"Gardaşlarım! Allah Teâlâ herkese göz vermiş, görmek için; kulak vermiş duymak için" işaret parmağıyla başını göstererek,

"Allah Teâlâ bir de akıl vermiş, gözünüzle görüp kulağınızla işitip aklınıza danışacaksınız, aklınız ne diyorsa onu yapacaksınız" dedi.

"Biz, siyasetle asla uğraşmayacağımızı söyledik, siyasetle uğraşmayacağımıza dair, Düyunu Umumiye Memurluğumuzda imza verdik. Bizim o taahhütnamemiz halen câridir.

Gardaşlarım! Zahirde senet verdik, ervâh-ı ezelde de söz verdik. Bizim siyasetle alâkamız yoktur. Benim bir reyim var. Kime verirsem vereyim, başkasını ilgilendirmez. Her kim ki, 'Efendi oyunu filan partiye veriyor' diye konuşursa bizim semtimize uğramasın, onunla bizim alâkamız kesilmiştir."dedi.

***

Ulu camiinin tamiratı tam olarak 1954'te başladı.

***

Suriye'den kaçak eşya getirip bu suretle ticaret yapmakta olan birisi tarîkata intisabından sonra bu işi bırakmış ise, de çoluk çocuğunun rızkının temininde zorluk çektiği için yine bu işe başlamaya karar verip, İhramcızâde İsmail Hakkı Efendiye gelerek yaptığı ticaretten bahsederek izin istemiş ve izin almıştı.

Suriye'ye varıp gerekli malları alarak atlara yükleyip Türkiye'ye müteveccihen yola çıkmış. Sınıra geldiğinde karşıdan devriyelerin geldiğini görmüş ama kaçacak zamanda bulamamıştı. Bu sırada çok süslü bir tilki ortaya çıkmış. Bunu gören devriyeler, tilkiyi tutmak için onun peşine düşmüşler. Oradan bir hayli

ayrılmışlar. Bunu fırsat bilen adam atlarını alıp hududu rahatça geçmiş. Mallarını sattıktan bir zaman sonra yine gitmeyi düşünerek izin almak için, İhramcızâde İsmail Hakkı Efendiye geldiğinde, dedi ki;

"Yok, gardaşım! Bir daha tilki olmaya niyetimiz yok"demişti.

***

İhramcızâde İsmail Hakkı Efendi Gürün'den buğday satmak için Sivas'a gelen birinin buğdayı sattıktan sonra ziyaretine geldiğinde o kişiye şu soruyu sordu:

"Gardaşım, buraya ne için geldiniz?"

"Ziyaretinize geldim Efendim." Tekrar sordu:

"Allah'ını seversen doğru söyle kardeşim, Sivas'a ne için geldiniz?" O kişi buğday satmak için geldiğini bu arada kendisini de ziyaret ettiğini söyleyince dedi ki;

"Gardaşım, herkes yolculuğunun niyetince sevap alır."

***

İhramcızâde İsmail Hakkı Efendinin kızı Hayriye Gündüzoğlu, teheccüd namazını bir gece kaçırmış ve onun için ağlarken, İsmail Hakkı Efendi, yanına geldi:

"Kızım neyin var, niye ağlıyorsun?"

"Efendi Babam, teheccüd namazını kaçırdım." Dedi ki;

"Kızım, Allah Teâlâ'ya yalvarırız, bunun için af dileriz üzülme." "Aslanın dişisine de aslan derler. Bizim öyle kadın ihvanlarımız vardır."

***

İhramcızâde Hacı İsmail Hakkı Efendinin yaş yetmişbeş oldu.

Dedi ki;

"Gardaşlarım! 1955 senesinde Seyyid Abdülkâdir Geylânî kuddise sırruhu'l-azîz Hazretleri vazifesini bi-zâtihî temessül ederek beşeri âlemde bize teslim etti." [25]

Oğlu Kâzım Efendi'ye, Ulu Camii'den çıkınca geriye bakmış dedi ki:

"Kâzım, Ulu Camii'de Gavs-ul âzam mescidi oldu"

***

1955 senesi, Ulu Camii'nin de ibadete açılma senesidir. Gavs'ül-âzam İhramcızâde Hacı İsmail Hakkı Toprak Sivasî kaddese'llâhü sırrahu'l-aziz ihvanları ile Ulu Camii civarındaki yolda giderken dedi ki;

"Gardaşlarım! Yeryüzünde, bu minareden daha yüksek minare yoktur." Sohbetlerinde de;

"Gardaşlarım! Gavslık, Kadirî'lerden Nakşî'lere verildi"

"Gardaşlarım, bütün dünya bu kapıdan suyunu içiyor."

"Zaten ezelde tanışmamış olsa idik, burada buluşmamız mümkün olmazdı. Şeyhimin Hakk'a yürümesinden sonra, bu mukaddes vazife bize verildi. 12 tarîkatı bize teslim ettiler. Biz bakıyoruz."

***

Koyun Hüseyin isimli ihvanı devamlı olarak; Efendim, bana Hızır'ı gösterse ne olur diye düşünürdü. Bir gün Ulu Camide namazdan sonra Hızır Direği (Bu direk caminin sol tarafında baştan son sıranın ikinci direği) yanında Gavs'ül-âzam İhramcızâde Hacı İsmail Hakkı Toprak Sivasî kaddese'llâhü sırrahu'l-aziz bir adamla kucaklaşmıştı. O da, onları gördüğü halde yanına gitmeyip edeben geri kalmıştı. Sonra o adam kaybolmuş. İhramcızâde İsmail Hakkı Efendi, Koyun Hüseyin'in yanına gelip dedi ki;

"Koyun Hüseyin! Hızır, Hızır diyordun ya, işte o adam Hızır'dı, niye yanımıza gelip görüşmedin."

***

Başka bir kola mensub bir kişinin oğlu akıl hastası olmuş, çok çarelere başvurmuş, çare bulamamıştı. Ona;

"Sivas'ta bir zat var, çarene o derman olur, bir de ona git" demişlerdi. Bu adam çaresizliğin verdiği acı ile Sivas'a geldi. Sivas'a gelince *"Efendi Hazretleri nerede?"* diye sordu. Ulu Camii'nin adresini alıp, camiye geldi. Abdesthanede abdest alırken İhramcızâde İsmail Hakkı Efendi onun yabancı olduğunu

fark edip yanına vardı.

"Sen misafire benziyorsun, hoş geldin" dedikten sonra

"Bu arkadaşı alıp vekaleye götürün" diye ihvanlarına emir buyurdu. Vekâlede adam İhramcızâde İsmail Hakkı Efendiye derdini anlattı. O ise bir süre murakabeye daldı. Başını kaldırıp;

"Gardaşım! İki rahmetten biri" dedi. Adam ise, cevap vermedi. Bu durum üç kez tekrarlandı. Sonunda adam dayanamayıp;

"Peki, Efendim iki rahmetten bir tanesi" dediğinde Efendi Hazretlerinin gözü yaşlı bir halde;

"Gardaşım! Haydi, memleketine dön." Adam memleketine dönünce oğlunun öldüğü haberi ile karşılaştı.

***

Gavs'ül-âzam İhramcızâde Hacı İsmail Hakkı Toprak Sivasî kaddese'llâhü sırrahu'l-aziz kendi odasına ait pencerenin önündeki selvi kavaklarının kestirilmesi için emir buyurdu. Fakat ertesi sabah ağaçlarını kesmek için gelenlere;

"Gardaşlarım! Kesmeyin" diyerek;

"Ağaçlar sabaha kadar Efendi bizi zikirden ayırma diye bize niyaz ettiler" Diyerek olayın sebebini açıkladı.

***

"Gardaşlarım! Bu dünya ahiretin bir bahçesidir. Bu dünyada ne ekerseniz ahirette onu biçeceksiniz."

"Çiçekler vardır, gül başkadır.

Arkadaş vardır, dost başkadır."

"Gardaşlarım! Amellerin efdâli zikirdir. Fakat çalışamıyoruz. Kul daima Allah Teâlâ ile olmalıdır, vefaatında bile. Gardaşlarım! Piyasada tonlarca kâğıt var. Bunların belirli bir kıymeti var. Ama kâğıda imza atılıp mühür vurulduğu zaman para oluyor. Kâğıdı, para yapan mühür ile imzadır. İnsanı, insan eder zikirdir. Allah Teâlâ'yı zikir edin. İnsan, namazını ve dersini hiç bırakmamalıdır. Her şeyin cilası ve gıdası vardır. Kalbin ki, ise, zikirdir. Bunun kıymeti sonra anlaşılır."

Cevher var iken, pul neye yarar,
Aczini bilmeyen kul, neye yarar.
Herkes bir yol tutturmuş gider
Mevla'ya gitmeyen yol, neye yarar.

"Validemiz, cami hademesi ol dedi, biz olamadık, fakat bugün hiç olmazsa da, tamiratları ile meşgul oluyoruz"

"Gardaşlarım! Hacca gitmek isteyip de, gidemeyenler üzülmesinler. Gidenler yanımızda, gidemeyenler canımızda. Gidemeyenler, Ulu Camii'yi ziyaret etsin. Burayı O`ra, O`rayı da bura yaptık'' Diye buyurdu.

"Haccın şartı 3'tür. Helâl paran olacak, sıhhatin yerinde olacak ve iyi bir arkadaşın olacak. Beraber gideceksiniz.

Herkes, Mekke ve Medine'ye gitmek ister. Biz de diliyoruz. Ama sizleri bırakıp gidemiyoruz. Biz, Mekke ve Medine'yi burası yaptık."

***

Mahkeme çarşısında Ulu Cami'den gelen yolun karşısında Mutfakgaz Bayiliği alan Celal İnce, Efendi Hazretlerine olan hürmetinden dolayı vekaleye bir tüp ve ocak hediye etmeyi düşündü. Bir ocak ile bir tüpü vekalenin bulunduğu Çorapçı Hanı'na götürdü. Namaz vakti olmasından dolayı, vekalede kimse bulunmadığından ocağı ve tüpü hanın temizlik işine bakan ***Aznif*** adındaki kadına teslim ederek;

"Benim getirdiğimi kimseye söyleme" diye tembih etti. Öğle namazını Ulu Cami'de kılan Efendi Hazretleri, camiden çıkıp karşı kaldırıma geçtiğinde dükkândaki Celal Bey'e dedi ki,

"Celal Bey gardaşım, vekaleye gönderdiğin tüp ve ocak çok makbule geçti" Celal Bey tembih ettiği halde, Efendi Hazretlerine söylediğini zannettiği kadına çıkışmak için Çorapçı Hanı'na gelerek,

"Aznif, sana sıkı sıkı tembih ettiğim halde, durumu Efendi'ye niçin söyledin" demesi üzerine, Aznif Hanım, Celal Bey'e;

"Celal bey! Celal Bey! Sen Efendi Hazretlerini tanımamışsın, ben ona âşık oldum, o yüzden dinimi de değiştirdim" Diye karşılık verdi.

***

Tarîkata intisap etmiş birisi bir zaman sonra Efendi Hazretlerine gelip;

"Efendi Hazretleri bu dersini geri al. Ben yapamıyorum" demesi üzerine dedi ki;

"Gardaşım! Bugün misafirimiz ol yarın düşünürüz" Bunun üzerine adam o Çorapçı Hanı'nda kalmış ve o gece bir rüya görmüştür. Rüyasında kıyamet kopmuş. Sırat köprüsü kurulmuştur. İhramcızâde İsmail Hakkı Efendi kolunda bir sepet ile Sırat Köprüsünü geçip öbür tarafa vardıklarında sepeti ters çevirip içindekileri dökmüş. Adam bakmış ki, sepetten dökülenler hep ihvan arkadaşlarıdır. Ertesi gün özür dilemek için Efendi Hazretlerinin yanına geldiğinde, dedi ki;

"Ne o Gardaş, sen de mi, sepete girmeye geldin" Adam Efendi Hazretlerinin elini öperek özür dilemiştir.

***

Bir gün Efendi Hazretlerinin huzurlarında sohbet esnasında, orada hazır bulunanlardan bir kaçı:

"Efendim, Size gelen herkese, tefrik etmeden ders veriyorsunuz, bunun hikmeti nedir?" diye soruyorlar. Efendi dedi ki;

"Gardaşlarım! Eskiden medrese, tekke gibi ilim irfan yerleri vardı. Camiler aslî mekânlardır, tali mekânlar kalmadı. Tarîkata girme hevesiyle gelenleri biz boş çeviremeyiz, fakat bizim bir gönül dairemiz vardır ki, bizce malumdur."

"Bir kimse bostanına karpuz eker. Karpuzları büyüdükten sonra, en iyilerini satıp para kazanır. Ondan ehvenini eşine dostuna ve aile efradına yetirir. Geriye kalanını da hayvanlarına yedirir. O bostan ekenin bunda bir zararı var mı?

Gardaşlarım! O ders verdiğimiz kimse hiç bir şey yapmayıp ta kötü ahlaklarından vazgeçse, bu da bir kâr değil midir?

Gardaşım en azından beş vakit namazını bırakmaz. "

***

13 Mayıs 1957 yılında, İmmihan Hanımdan olan kızı Hayriye Gündüzoğlu, Hakk'a yürüdü.

***

Gavs'ül-âzam İhramcızâde Hacı İsmail Hakkı Toprak Sivasî kaddese'llâhü sırrahu'l-aziz Konya'ya bir iş için gitmişti. Orada ihvanı da yoktu. Konya'da hiç tanıdığı olmadığı için otelde kaldı. Buraya gelmiş iken önce Şems-i Tebrizî'yi sonra Mevlana'yı ziyaret etmek istedi. Ziyaretinde Mevlana'nın ruhaniyeti ile görüşemediği için canı çok sıkıldı. Kendi kendine;

"İsmail bu hata sendedir. Mevlana mürşid-i kâmildir. O'nu dünya âlem bilir" diye düşündü. Bu hal ile otele vardı. Çok geçmeden temessülen Mevlana Celâleddin Rumî kaddese'llâhü sırrahu'l azîz teşrif buyurdu. Üzerinde deve yününden abası ve elinde asası vardı. Selam verdi.

"İsmail Efendi! Bizim ayağımıza kadar geldiğin için karşına çıkmaya hayâ ettik. Bizim sizi Konya sınırında karşılamamız icap ettiğinden bu hal zuhur etti." Dedi.

İki saat onunla sohbet ettiler. İhramcızâde İsmail Hakkı Efendiye

"Şu an, bizim kolumuzun maneviyatına bakacak kimse kalmadı. Onu size emanet etmek istiyorum." Diyerek sohbetden sonra ayrıldı. Fakat İhramcızâde İsmail Hakkı Efendi bu hadiseden dolayı Hz. Mevlana kaddese'llâhü sırrahu'l azîz Cenâb-ı Hakk'a niyaz eder, bizi Konya'da bıraktırır diye hemen Konya'dan ayrıldı. Yoksa Konya'da iki, üç gün kalacaktı.

***

İmam hatip lisesi yapma ve yaşatma derneğine 1957 yılında Gavs'ül-âzam İhramcızâde Hacı İsmail Hakkı Toprak Sivasî kaddese'llâhü sırrahu'l-azizde katıldı. Bu katılım ile dernek faaliyete başladı. Okul yapımı için tespit edilen yer Ceneviz- Ermeni azınlığının bir zamanlar okul olarak kullandığı yerdi. Zamanla

hazineye kalmış, bir dönem de Sivas Ortaokulu olarak kullanılmış atıl bîr alandı. Efendi Hazretlerinin isteğiyle Milli Eğitim Bakanlığına, bir dilekçe yazıldı. Kısa bir süre sonra Devlet hazinesine 2.000 TL nakit para ödenerek burası satın alındı. Devlet yardımı olarak ta 60.000 TL ödenek geldi. 1957'de başlanan inşaat halkın yardımlarıyla başladı.

***

1958'de İmam Hatip Okulu tamamlandı. Okulun ilk kurucu müdürü rahmetli Numan Kurukafa'ydı.

***

29 Ekim 1959'da yılında, İmmihan Hanımdan olan kızı Mevlüde Vefa, Hakk'a yürüdü.

***

3 Mayıs 1960 yılında yaptıkları bir sohbette İhramcızâde İsmail Hakkı Efendi dedi ki;

"Gardaşlarım! Bu mevsimde hava ne kadar soğuk olursa olsun, insana dokunmaz. Çünkü her şeye hayat veren, şifalı havadır. Güz mevsiminde ise, hava az soğuk olsa da dokunur. Çünkü otları ve her şeyi yakan havadır."

Bu kelam olacak ihtilalin bir habercisi idi. Devlet ve millet tekrar yeniden bir imtihandan geçti. Ancak görüldü ki, hala olgunlaşmak için bir şeyler eksikti. İnsanlar huzur ve refah ile imtihan edilince muhakkak kaybederlerdi. Kaybettiler de.

***

27 Mayıs 1960 ihtilâli oldu. Üçyüz kadar şeyh tutuklanıp Erzurum'da tevkif edildi. Gavs'ül-âzam İhramcızâde Hacı İsmail Hakkı Toprak Sivasî kaddese'llâhü sırrahu'l-azize devlet dokunamadı.

***

Gavs'ül-âzam İhramcızâde Hacı İsmail Hakkı Toprak Sivasî kaddese'llâhü sırrahu'l-aziz dedi ki;

Çiğnemeyin, çiğnetmeyin, yeşerin meyve verin
Solmayın, sararmayın olgunlaşın ham kalmayın

Fakat kökten ayrılmayın
Buna say ettikçe siz, başınızda biz gölgeyiz.

***

1 Ağustos 1960 tarihinde Ali Haydar kuddise sırruhu'l-aziz Efendi Hakk'a yürürdü. Mahmut Efendi şeyhlik görevi üstlenmek istedi. Çok şeyh aradı, sonunda Sivas'a Gavs'ül-âzam İhramcızâde Hacı İsmail Hakkı Toprak Sivasî kaddese'llâhü sırrahu'l-azize geldi.

Misafirliğin usûlü bir gün gidiş, bir gün kalış ve bir gün geri dönüştür. Mahmut Efendinin Sivas'taki misafirliği üç günü geçince durumunu İhramcızâde İsmail Hakkı Efendi sordu, O da;

"Efendi Hazretleri benim şeyhim Hakk'a yürüdü. Çok ihvanı var, sizden icâzet almaya geldim." Efendi Hazretleri ise;

"Gardaşım! Senin şeyhin doğdu mu, doğurdu mu?" dedi.

"Bilemem Efendim" manasında hareket edince, Efendi Hazretleri;

"Gardaşım! Neyi biliyorsun?" dedi.

"Efendi Hazretleri sizi biliyorum" diye cevap verince İhramcızâde İsmail Hakkı Efendi uzun bir müddet rabıtada kaldı. Öyle uzun bir müddet sürdü ki, iki defa önüne içmesi için konulan çay soğudu. Üçüncü defa konulan çaydan sonra Efendi Hazretleri;

"Gardaşım! Size şeriât verildi. Seyr-i Sülûk tarikattadır." Dedi.

***

İhramcızâde İsmail Hakkı Efendi kendisine başkasını şikâyete geleni, *"Gardaşım! O zat Allah Teâlâ'nın kulluğundan da mı çıktı?"* diye cevap verirdi.

***

İhramcızâde İsmail Hakkı Efendi Ulu Camii kapısında her zamanki gibi dizilmiş dilenciler için dedi ki;

"Bunlara hiç para vereceğim gelmiyor, vermeden de geçemiyorum."

***

"Gardaşlarım! Sâdi derki, Bir gün hamamda bir sevimli insan bana bir parça güzel kokulu kil verdi. O kile:

"Misk misin, yoksa amber misin, senin güzel kokundan mest oldum." dedim. Kil cevap olarak bana şöyle dedi:

"Ben adî bir kil idim, fakat bir zaman gül ile arkadaş oldum, onun güzel kokusu bana sindi, yoksa ben bildiğin toprak parçasıyım."

***

17 Eylül 1961'de Başbakan Menderes idam edildi. Gavs'ül-âzam İhramcızâde Hacı İsmail Hakkı Toprak Sivasî kaddese'llâhü sırrahu'l-aziz haberi duyunca dedi ki;

Cihana padişah olmak kuru bir kavga imiş
Bir mürşide bend olmak cümleden evla imiş..[26]

***

Gavs'ül-âzam İhramcızâde Hacı İsmail Hakkı Toprak Sivasî kaddese'llâhü sırrahu'l-aziz yaz günlerinde gelen misafirleri mesire yerlerinden olan Kepeneğin Gözü, Kurtderesi, Tekkeönü ve Yılankırkan çiftliğindeki sohbet ortamlarına irşad faaliyetleri için devam ederdi. Ayrıca Soğuk Çermik denilen kaplıcaya da giderdi. Maddi ve manevi şifa merkezi olan bu çermiğe ihvanların gitmesini de tavsiye ederdi.

Sivas'ın üç kaplıcasından birisi olan Soğuk Çermik, iki dağın arasıdır. Sivaslıların vazgeçilmez yaylasıdır denilebilir. Bir kalyonu andıran dik, duvar gibi yükselen dağın hâkim tepesinde Ahmet Turan Gazi Hazretlerinin kabri bulunmaktadır. Kaplıcanın her noktasından görülebilen gösterişsiz sade bir mezarı var Ahmet Turan Gazinin. 10. yüzyılda Anadolu'nun Türkleşmesi hareketinde bölgenin fethinde komutan olmuştur. Etrafta başka bir mezarda yoktur.

İhramcızâde İsmail Hakkı Efendi'nin bu kaplıcayı tercih etmesindeki en önemli sebep, Ahmet Turan Gazinin ruhaniyeti-

dir. Bu evliyayı vesile kılıp Sivas'ta çocuk sahibi olan çok insan vardır. Onun dünyaya gelişi de dualar gölgesinde olduğu için annesi Hacı Aişe Hanım burayı çok ziyaret etmişti. Soğuk Çermik onun için hatıraların ve duaların sesleri ile dopdolu idi.

***

Gavs'ül-âzam İhramcızâde Hacı İsmail Hakkı Toprak Sivasî kaddese'llâhü sırrahu'l-azizin sohbetin başında bu ilahiyi terennüm ettirirdi.

Emânet etmişsin geldi selâmın
Şevketli sultânım aleyküm selâm
Aldı ta'zim ile bu ben gulâmın
Ey şâh-ı hûbânım aleyküm selâm

Müyesser olur mu rûyunu görmek
Acep olur mu ki, vaslına ermek
Gâhi gâhi böyle selâm göndermek
Keremdir Efendim aleyküm selâm

Lutf edip hatırım ele almışsın
Hasretinle yandığımı bilmişsin
Duydum ki, mürüvvet kâni imişsin
Dertlerimin dermânı aleyküm selâm

Umarım Efendim mürüvvet senden
Uğruna geçmişim can ile tenden
Demişsin gedâma selâm et benden
Berhudâr ol canım aleyküm selâm

Geçirdin boynuma aşkın kemendin
İyi ki, anmışsın bu derd-i mendi
Kuluna selâm etmişsin Efendim kendin
Derdime dermanım aleyküm selâm

Bilmezim bu dil-i biçâre netsün
Hicr-i firakınla ya kande gitsün
Selâm eylemişsin Hak selâm etsün
Sana ey cananım aleyküm selâm

Hasta idim beni getirdin cana
İhtiyaç kalmadı gayri Lokman'a
Selamın şifa verdi bu hasta cana
Gönlümün sultanı aleyküm selâm

Azîz iltifatın râyegân ettin
Âteş-i sinemi gülistan ettin
Mahzun Gevheri'yi şâdüman ettin
Ey gonca dehânım aleyküm selâm

***

Sivas'ta Sofu Yusuf ve Hayır Severler Camii inşaatı başladı.

***

İhramcızâde İsmail Hakkı Efendiye sordular.

"Efendi Hazretleri sizi nerede buluruz?

"Eğer bu dilberi ararsanız, Sivas Ulu Camii'nde. Orada bulamazsanız, Şam-ı Şerif'te Ümeyye Camii'nde. Orada bulamazsanız, Mekke'de Kâbe'de bulursunuz. Orada bulamazsanız, Medine'de Ravza'da. Orada bulamazsanız, Sivas'a bir sefer eyleyin Ulu Camii'nde bulursunuz."

***

"Amelleriniz tartılmadan önce, kendinizi hesaba çekiniz. Hakikat ve hidayet yolundan ayrılmayınız. Cenâb-ı Hakk'a ihlâs ile ibadet etmenizi tavsiye ederim. Allah Teâlâ, dünyada hayrı da şerri de, insanların tercihine bırakmıştır. Sakının ha! Kendinizi gafletten koruyunuz. Size hoş görünse de fenalıktan, günahlardan sakınınız. Allah Teâlâ'nın emirlerini yerine getiriniz, çünkü emirlerin yapılmaması bir felâkettir. Ölüm yolunu kolaylaştıra-

cak yegâne şey, sizin amellerinizdir.

Size tebliğ edilen emirlere ittibâ ediniz. Taharet üzere yaşayınız. Takva üzere olunuz. Her teşebbüsünüzde, Cenab-ı Hakk'ın size yardım etmesini ve geçmiş günahlarınızı affetmesini niyaz ediniz. Tevazu ve sabır, takva ve sıdk şiârınız olsun. Hesaba çekilmeden kendilerini hesaba çekenler, büyük mükâfatlara nai; bunu ihmal edenler ise, büyük zararlara dûçâr olurlar.

Her türlü musibet ve belâlar, kişinin tekâmül sebeblerindendir. Bunlar da nefs-i emmâreden râziye ve marziyeye kadar gider. Çoğu zaman nefs-i levvâmeye uğrarlar. O zaman kul kendi günah ve hatalarıyla uğraşır. İnsanın kendi hatasını görmesi kadar güzel irfan olmaz. Bunların hepsini unutup kulluk vazifesinde bulunmak, yani cismindeki canı gibi, dostu canında bulmak!

Bu dünya fânidir, âdemdir, misafirhanedir, âhiretin tarlasıdır. Âhirete hayırlı ameller götürmek lazımdır. Sen, seni sevdiğinle bil. Bir hadis-i şerifte; " Kişi, sevdiği ile beraber haşr olacaktır."

"Gardaşlarım! İnsan dünyada bir yolcu gibi veya bir misafir gibi, ya da bir kiracı gibi olmalı. Yolcu veya misafirin nesi olur ki, konar, geçer o kadar."

Fâilâtün, fâilâtün, fâilâtün,
Yüzün suyu değer cihanı bütün
Verirlerse dünyayı sen alma satın
Yüz aklığı iki cihana değer

Hak kul elinden intikamını kul eli ile alır
İlm-i Hakk-ı bilmeyenler anı kul yaptı sanır.

Cümle eşya Haktandır, kul eli ile işlenir.
Emr-i Bâri olmayınca, sanma bir çöp deprenir.

Kazara bir sapan taşı, bir altın kâseye değse
Ne taş kıymet kazanır, ne de kâse kıymetten düşer.

"Gardaşlarım! Nâci denilen fırka sizlersiniz. Bakarsınız bazı kişiler tarîkata giriyorlar. Çok geçmeden acaibten garâibten bahsetmeye kalkışıyorlar. Kendilerinin büyük adam olduklarını zannediyorlar. Fakat büyük kim, küçük kim, o sonra belli olur. Bizim tarîkatımıza gelen kimse uzun yıllar çalışır. Ancak kendi küçüklüğünü fark eder. Yetmez mi bu fark. Çünkü kerâmet, kulu Allah Teâlâ'dan uzaklaştırmaya yarar. İnsan, Ahlak-ı Muhammedi ile ahlaklanmalı, kuldan istenen budur. İnsan ile ebedi âleme gidecek kazanç da budur.

"Kaza namazı olanın nafile ve sünnet namazları kabul olmaz diyorlar. Siz ne buyuruyorsunuz?" dediklerinde;

"Gardaşlarım! Yarın ruz-i mahşerde ilk sual namazdan olacaktır. Namazın hesabında hesaba ilk defa farz namazları alınacak, ondan sonra noksan kalan kısımları, kaza namazları ile tamamlanacak. Ondan noksan kalan kısımları da, derecelerine göre sünnetlerle, ondan noksan kalan kısımları da nafile namazlarla tamamlanacaktır.

Gardaşlarım! Namazlarınızı ihmal etmeyin. Vaktiniz oldukça borcunuz varsa, kaza namazı ve Rasûlüllah sallallâhü aleyhi ve sellemden intikal yâni gelmiş olup, sizlere bildirdiğimiz sünnet namazlarını kılınız."

Gardaşlarım! Akşam namazından sonra ikişer rekâttan altı rekât evvâbin namazı kılanın, geçmiş on yıllık günahı af olunur. Ondan sonraki evvâbin namazları için de, her birine bir umre sevabı verilir. Teheccüd namazını kılın, iki rekât işrâk ve dört rekâtta duhâ namazı kılın." Buyurdular.

***

Hafız Hakkı Ürgüp kuddise sırruhu'l-azîz bir gün sabah namazı vakti girmeden hamama gitmek ihtiyacını duymuş. Ha-

mama gitmişti. Bakmış hamam kalabalık hayret etmiş ve *"Bu saatte, bu kadar adam"* demiş.

Yıkanırken yanındaki yıkananlar;

"Bu adama ilişelim mi?" Diğeri;

"Ne yapıyorsun onun şeyhi uyanık, canımıza okur" demiş. Bu sözleri duyan Hakkı Hafız Efendi hamamdan alelacele çıkmış. Sabah vekâleye gelince İhramcızâde İsmail Hakkı Efendi buyurdu ki;

"Gardaşım, biz de uyanık olmasa idik, halin ne olurdu. Erken saatlerde hamama gitmeyin"

***

İhvanın biri, arkadaşının evine misafir olmuştu. O gece yatılı misafir kalmıştı. Fakat ihtilam olmuştu. Sabah kalkınca evin erkeği bir an dışarıya bir ihtiyaç için çıkmıştı. Bu arada evin hanımından yıkanmak için su istemişti. Yıkandıktan sonra evin erkeği gelip durumdan huylanmış, tüfeğini kaptığı gibi ihvanın üzerine yürüyüp öldürmek istemişti. İşin sonunun kötüye varacağını anlayan ihvan;

"Şeyhim yetiş" diye bağıra bağıra kaçtı.

"Niye böyle oldu ki, Efendi Hazretleri benim bu halime yetişmeli değil miydi, ben yanlış bir iş yapmadım ki," dedi.

Durum daha sonra İhramcızâde İsmail Hakkı Efendiye anlatılınca;

"Gardaşlarım! Bizim yolumuzda, şeriat önce gelir. Eğer biri, şer-i şerifi aşmaya çalışırsa, onun tarîkatı yoktur. Önce şeriat, sonra tarîkat, sonra şeriat. Şeriatın olmadığı yerde bizim tasarrufumuz da yoktur."

***

Gavs'ül-âzam İhramcızâde Hacı İsmail Hakkı Toprak Sivasî kaddese'llâhü sırrahu'l-aziz Ankara ihvanına bir mektubunda tavsiyeleri şu şekilde dile getirdi.

"Gardaşlarım!

Birbirinizle bir araya geldiğiniz zaman, gönüllerinizi dünya

taallukatından âri kılarak hep bir ruh gibi olmaya gayret ile celb-i himmet ve ruhaniyyet eylemeniz iktiza eder.

Bunun hilafındaki hareketler, maddî ve mânevî işlerinizin bozulmasına ve gönüllerinizin perişanlığına sebep olacağından, şu Ramazan-ı mağfiret nişanından birbirinizle hubben lillâh helâlleşerek, gayet samimi ve ciddi olarak muhabbet eylemenizi eltâf-ı ilâhiyyeden niyaz ederim."

***

İhramcızâde İsmail Hakkı Efendi bir sohbetinde sevmek hakkında Musa aleyhisselâmın kıssasını anlattı.

"Allah Teâlâ, Tur-i Sina'da, Musa aleyhisselâma buyurmuşlar ki,

"Ya Musa benim için sen ne yaptın" Hz. Musa aleyhisselâm,

"Ya Rabbi namaz kıldım, oruç tuttum, zekât verdim" Buyurunca, Allah Teâlâ buyurur ki;

"Onlar senin için Ya Musa, karşılığını elbette vereceğim, benim için sen ne yaptın" sualine Hz. Musa aleyhisselâm,

"Yarabbi sen bilirsin" demesi üzerine Allah Teâlâ,

"Ya Musa, benim için bir kul sevdin mi? buyurmuşlardır.

"Onun için kul, Allah Teâlâ'yı sevmeli, her şeyi de Allah için sevmelidir. Gardaşlarım biz hepinizi Allah için seviyoruz," yerde giden karıncayı göstererek,

"Şu karıncayı da, Allah için seviyoruz"

"Siz birbirinizi Allah Teâlâ için severseniz, gayret'u-llah zuhur eder. Allah Teâlâ hepinizi sever. Muhabbeti olan hata görmez, görse de göz yumar. Her işte beraberlikten, Allah Teâlâ razı olur. İdare ilmini öğrenin, insan kızınca şeytanın malı olur.

İdare müdâra ve dubâra.

Nefis, çok mübarektir. Ruha âşık olmuştur. Aşkın kıymeti çok büyüktür. Âşık olmayan insan, insan değildir. Asıl mesele nefsi, ruha tâbi kılmaktır. Nefsin dediğine gitmemektir. Ne ararsan insanda mevcuttur. Bir şeyh (Şeyh Sena) Rum papazının kızına âşık olmuş. Ruh şeyhtir, Nefis de, Rum papazının kızıdır. Hepini-

zi, Allah Teâlâ'ya emanet ettik. Biz de, zaten Allah Teâlâ'ya emanetiz. Cenâb-ı Allah Teâlâ, hepinize mazhar-ı tevfik buyursun. Tarîkatta bir şey varsa, o da insanın gözü ayağının ucuna bakmasıdır."

"Akıl nefsin yuları, başına takılırsa her türlü fenalıktan emin olur."

"Gardaşlarım! Sohbetlerinizde edebinize ve muhabbetinize sahip olun. Her sohbette vuslat vardır. Vuslatsız sohbet olmaz. Hiç bir şöhret, afatsız olmaz, öyleyse şöhretten kaçının."

"Allah Teâlâ buyurdu: 'kûnû sadikîn' *sadıklardan olun*"

"Allah Teâlâ yine buyurdu: 'kûnû maa's-sadikîn' *sadıklarla ile beraber olun"*

"Gardaşlarım! Her insan, sâdık olamaz. Sâdık olacak ve salih olacak olan, ezelde bilindi. Siz bizimle olun. Biz sizinleyiz, siz aldığınız vazifelerinizi, farz ve vacibi edebi amellerinizi, emri nehy-i nevafili ilahiyi zikr-i kesir ile murakaba-ı hayr ile bize yakınlığınızı temine çalışınız. Sahabe ahlaklı olun, abdestsiz yemeyin ve gezmeyin. Sahabe haram yemediler. Helâlin içinde, şüpheliyi araştırdılar da; Rasûlüllah sallallâhü aleyhi ve sellemi sevdiler de yakîn sahabe oldular. Siz de, bizi sevin bize yakîn olun. Bizi sevdiğiniz kadar, Rasûlüllah sallallâhü aleyhi ve sellemi ve oradan Allah Teâlâ'yı sever ve yakîn olursunuz."

"Gardaşlarım! Ni'me'l Mevla ve ni'me'n-nasîr. Allah Teâlâ ne güzel dosttur, ne güzel yoldaştır. O yüce Allah buyurdu: "Dua edin, her şeyi Hakk'tan isteyin. Bizi de Hakk'tan isteyin. Dua ve ilham, Hakk'tandır. Fakat biz, Allah Teâlâ'ya layık kul olamadık, lütfuna sığındık, acizliğimizi bildik de, kulluğa layık görüldük. Kul, acizliğini bilmeli."

"Gardaşlarım! Kendinize acıyın, biz ihvanımıza acıyoruz. Her canlıya yerdeki karıncaya da acırız. Siz de acıyın, dersinizi ve tesbihinizi, ihvanımızın noksanını bize tamam ettiren bir güç var olduğuna hak ile iman edin. Biz dua etmekte, Hakk'tan hayâ ediyoruz"

"Kişi, kabri başında ziyaretçisini idâre (mum) gibi, lüks lamba ışığı gibi ve güneş gibi görür."

"Gardaşlarım! Kişi sevdiğini anarken sevgiye saygılı olmalı. Kimi andığını bilmeli: Tevhitte ve salâvat-ı şerifede edebine dikkat etmeli. Kişi yanındaki ile tevhitte ve salâvatı şerifede Allah ve Resülünü sevgisini tefekkür edeceğiz. Hesap günü gelmeden kendimizi mizana çekeceğiz. Ölümü, kabri, kalkışı ve mahşeri tefekkür edeceğiz. Tarikatın edebi, ikidir. Göründüğün gibi olmak ve olduğun gibi görünmektir. İhvan abdestli olur emrolunduğu gibi amel eder. Nefsin bir silahı kalmıştır. Ameline, edebine ve şöhretine gurur ettirmektir."

***

Gavs'ül-âzam İhramcızâde Hacı İsmail Hakkı Toprak Sivasî kaddese'llâhü sırrahu'l-azizi bir ihvan ziyarete gelince,

"Vazifelerini yap." Deyince, O kişi;

"Yapıyorum, vazife alalı teheccüd namazını bile terk etmedim" İhramcızâde İsmail Hakkı Efendi;

"Git buradan varlık koktu" diye buyurdu.

"*Allah Teâlâ buyurdu ki: mahşerde hiç kimseye soyu ve şöhretini sormaz. Kulu; ameli, edebi ve yakınlığı ile mükâfatlandırır" Rasûlüllah sallallâhü aleyhi ve sellem buyurdu ki:*

"Ashabım, benden sonra da şirke düşerseniz, mahcup olursunuz. Fakat cedelleşeceğinizden ve mahşerde mahçup olacağınızdan endişem var."

"Ancak zamanın sonunda ümmetim, yetim çocuklar gibi olur. Fakat Allah Teâlâ'nın veli kulları olur. Eteğini tutan, sülûk gören azab görmez, fakat mahcupluk vardır."

"Her beldede sülûk gösteren sülûk görmüş, icazetli halifelerimiz ihvanımız var." Dedi.

***

İhramcızâde İsmail Hakkı Efendi her zaman faytona bindiği için Gaziantepli ihvanlar yeni çıkmış arabalardan birini şoförü ile beraber Sivas'a getirmişlerdi. İhvanların niyetleri, yaşı iler-

lemiş olan Efendi Hazretlerini rahat ettirmek idi. Ancak, Efendi Hazretleri;

"Gardaşlarım! Bunu götürün ihtiyacımız yoktur" dedi.

Yine aynı şekilde, Çorapçı Hanı'ndaki vekâlenin eski bir yer olduğu için daha güzel bir yer yapılması için öneri bulundular. İhramcızâde İsmail Hakkı Efendi ise, yer değişikliğine razı olmamıştır.

"Cümle âlem zat imiş
Deryayı hikmet imiş
Hak ile vuslat imiş
Allah Teâlâ'dan gayri yok imiş"

Gardaşlarım! Bunu altın harfler ile yazmak lazım."

"Gardaşım kim kime yaklaşırsa onun kokusunu alır. Bizimde gayemiz sizlere bir şey vermektir. Üç gün intisap etmiş ihvanımıza dahi hal veririz. Hiçbir ihvanımızı boş bırakmayız. Üç gün dahi ihvan olduysa Hal verdiğimiz hali ona haberdar etmeyiz."

***

Bir gün İhramcızâde İsmail Hakkı Efendi evladı ile beraber yolda giderken, kalbinden geçti ki;

"Babacığım herkese himmet ediyorsun benim bazı kötü hallerim var bırakamıyorum."

Efendi aniden durdu ve aniden ona döndü.

"Oğlum harçlığın var mı?" deyince o cevap veremedi. O ise ceketinden para çıkardı ve

"Al bunu oğlum, her şeyin bir zamanı var" dedi.

***

"Gardaşlarım! Ölmek; varlığı bırakıp yokluğa ermektir. Yok, olacaksın ki, var olasın. Nefsini bilen, Allah Teâlâ'yı bilir. Nefsini bilmeyen, Allah Teâlâ'yı da bilemez. İnsan fani olursa, Cenabı Allah o insanın konuşan dili, gören gözü ve işiten kulağı olur."

"Gardaşlarım! Şeyhim Mustafa Hâki Hazretleri ile ilk karşı-

laştığımda; baktım ellerim, onu eli (o zaman sakalım yoktu) sakalım, onun sakalı olduğunu hissettim. Her halim, şeyhim oldu. Şeyhinde fani olan Rasûlüllah sallallâhü aleyhi ve sellem de fani olur; Rasûlüllah sallallâhü aleyhi ve sellemde fani olan Allah Teâlâ da fani olur.

***

Efendi Hazretlerine ihvanları dediler ki;

"Başka şeyhlerin ihvanları, uçuyor kaçıyorlar, niye bizde böyle bir hal yok"

"Gardaşlarım! Sinekte uçuyor. Siz, uçmayı kaçmayı bırakın. Allah Teâlâ'ya kul olmaya bakın. Uçmak bir şey değil. Sizin Allah Teâlâ yanında sinek kadarda mı, kıymetiniz yok. Yoksa daha ne çalışıyorsunuz. Sizleri bir damla sudan bu hale getiren, Allah Teâlâ değil mi? Onun için, uçmaya kaçmaya bakmayın. Allah azîmü'ş şân bize kulum desin yeter de artar."

***

Gavs'ül-âzam İhramcızâde Hacı İsmail Hakkı Toprak Sivasî kaddese'llâhü sırrahu'l-azizin ziyaretine gelen alevi kardeşlere;

"Gardaşım! Alevi misin?" dediklerinde,

"Evet, Efendim" demeleri üzerine,

"Gardaşım! Alevi olabiliyor musun?" diye sordu. Sonra dedi ki;

"Gel canım, bu işin Alevisi Sünnîsi diye bir şey olmaz. Hepimiz Allah Teâlâ'nın kuluyuz"

***

"Gardaşlarım! İşte hulasa, sizler Allah Teâlâ'nın ehlisiniz. Allah diyene "Ehl'u-llah" derler, ne yazık ki, çalışmıyorsunuz. "Temûtûne kemâ te'îşûne ve tub'asûne kemâ te'îşûne" dedi.

Dünyada hangi sıfatta ve ne amel üzerine iseniz, o halde vefat edersiniz

Hangi sıfat üzere vefat ederseniz, o sıfat üzere haşr olursunuz. Müminin kalbinin daima Allah Teâlâ ile olması lâzımdır. Vefatımız zamanında dahi, Allah Teâlâ ile olalım."

***

"Ey Hâlık-ı kâinat! İlticâgâhım ancak sensin. Üzüntü ve sürûr zamanımda da sana yalvarırım. Günahlarım büyüktür, fakat senin affın, ondan daha büyük değil mi dir? Münâcatımı işitiyorsun. Gönlümde muhabbetini eksik etme. Beni bin yıl ateşinde yaksan da, yine senden ümidimi kesmem. Rehberim sen olursan, hiçbir vakitte gümrah (yolunu kaybetmiş, sapıtmış, azmış) *olmam. Sen bana yol göstermezsen, ilelebet dalâletten kurtulamam."*

"Yâ İlâhi! En büyük korkum, beni kapından tard edecek olursan ne yapacağım. Senin yükselttiğini, kimse alçaltamaz. Senin alçalttığını, kimse yükseltemez. Hâlik sensin, hakîm ve âlim olan sensin, ilmin her şeyi kaplamıştır, rahmetin her şeye şâmildir. Felâketzedelere yardım eden, musîbetzedelerin imdadına yetişen, kalbleri kırılanlara teselli veren Sensin. Kullarına yardım için daima hazırsın. Bütün esrar ve efkârı bilen Sensin. Bütün nimetleri bahşedensin. Fakirlerin dostu sensin. Sâdıkların, tâhirlerin yardımcısı sensin. Yardımını isteyenlerin hepsine yardım edersin"

"Ya Rab! Biz aciz, fakir, nâkıs, zayıf ve fânî kullarınız. Ebedî ve ezelî olan, zengin ve kudretli olan, rahîm ve alîm olan sensin. Senin marifet ve muhabbet nurunu arıyoruz. Muhabbet ve marifetini ihsan eyle. Günahlarımızı affeyle."

"Gardaşlarım! Bedenimiz helal rızıkla gıdalanıp, temiz kılıf olursa ruhumuz memnun olursa, bu âlemde bedenimizi toprakda korur. Hem de ebedî âlemi tez bulur. Berzâh âleminde bedenimiz, ruhumuzla beraber bekleyecek. Ebedî âlemde, tekrar dirileceğimiz zaman ruhumuz bizi bulacaktır."

***

Birisi İhramcızâde Efendiye gelerek mezarlık yerindeki arsayı kar amaçlı alıp satmayı sordu.

"Gardaşım, üzeri süpürge ile sürecek kalınlıkta altın ile kaplı olsa, bunun hepsi kar olsa ölü arazisinden ve vakıf malından

uzak dur."

***

Ankara'dan gelen bir müfettiş gizli olarak bir süre takibat yaptı, gideceği zaman İhramcızâde İsmail Hakkı Efendiye gelerek kendini tanıttı;

*"Efendi Hazretleri siz müstesna bir insansınız, bu kadar insan, nefsini düşünüp dünya menfaati için etrafınızda yuvalanmışlar ve nemâlanıyorlar."*dediğinde, İhramcızâde İsmail Hakkı Efendi

"Gardaşım, biz bunların hepsini ve durumlarını da biliyoruz." Diye buyurdu.

***

Bir gün İhramcızâde İsmail Hakkı Efendi ihvanlar ile sahrada sohbet ederlerken o mevziden çingeneler geçiyordu. O ise onlara ikramda bulunulmasını emir buyurdu. Orada bulunan birisi;

"Efendi Hazretleri onlardan cenabetlik çıkmaz, niye veriyorsun" dediğinde, buyurur ki;

"Senin burada kaç kuruşun var, mal kimin, mülk kimin, verin şunları, Gardaşlarım" diye ikaz etti.

***

Yemek yedirme konusunda ihtimam gösterirdi. Çünkü İhramcızâde İsmail Hakkı Efendi bir yere misafir olmuş. Orada aç iken çay ikram etmişlerdi. Bu durum ona sıkıntı verdiği için;

"*Gardaşlarım! Bize çayı içirdiler de içirdiler. Canım! Karnımız aç diyemedik. Onun için gelen misafirlerimize karnınız aç mı? diye soruyoruz."* Dedi.

***

İhramcızâde İsmail Hakkı Efendiye birileri gelip hallerinden şikayetçi oldular. O da

"Allah Teâlâ, isteyene her şeyi verir. Allah Teâlâ'dan kendini (cemâlini) de isteyin. Gardaşlarım! Allah Teâlâ, kendini de verir."

"Her isteğimiz yerine geliyor, onun için Allah Teâlâ'dan bir şey istemeye hicap ediyoruz." "Gardaşım! Allah Teâlâ'nın rızasını al gönlünü yap, işini O'na gördür."

***

"Gardaşlarım!

Bir kimse, ben öldükten, sonra benim malımı dünyanın en cahil adamına verin derse; o adamın malını, Kur'an-ı Kerim hafızı olup ta manasını bilmeyene vermeli imiş yine bir kimse benim malımı âlim kimseye verin derse, o kimsenin malını velev ki, Kur'an-ı Kerim'i yüzünden okumasını bilmesin ve Kur'an'ın hükmünce amel edene vermeli imiş."

***

İhvanlardan biri, Efendi Hazretlerinin huzurunda sohbette iken gönlünden geçirir ki,

"Efendi'nin de hiç kerameti yok" o anda İhramcızâde İsmail Hakkı Efendi ona döner ve

"Gardaşım siz ders almadan önce Teheccüd namazına kalkar mıydınız?" o da, *"Kalkmazdım Efendim"* diye cevap verir.

"Peki, şimdi kalkar mısınız?" diye sorunca;

"Evet Efendim. Hem de hiç kaçırmam" diye söyleyince, Efendi Hazretleri;

"Gardaşım bundan daha büyük keramet olur mu?"

En faziletli ilim ilm-i hal
En faziletli hal huzur-u hal
Kul rah-ı hakta buluna
Rahimdir Allah Teâlâ kuluna

Bu âleme gelen, küfrü ile gelir. Neyi seversen onunla kalırsın, ne ile meşgul isen, sen O'sun. Şeriatı gözetin, şeriatı gözetmeyenin tarîkatı olmaz. Ama sol el ile yemek mekruhtur, fakat onu görmek haramdır"

***

Samsunlu belediye zabıtası Rasim Efendi bir gün İhramcızâde Efendiyi ziyarete geldi. Efendi, O'nu severdi. Onu yanına oturttu. Hoşbeşten sonra:

"Efendim eskiden Samsun'a gelip gidiyordunuz. Şimdi gelmiyorsunuz."

"Canım Rasim Efendi, büyükler bir yol, bir gizli yol öğrettiler. O gizli yoldan gidip geliyoruz, siz görmüyorsunuz."

"Gardaşlarım nerede olursanız olun biz sizi görürüz."

***

İhramcızâde İsmail Hakkı Efendi (Samsun) Terme İlçesi'nde sahrada ihvanlarla oturur iken, eşraftan bir zât, dünya gözü ile sohbete birinin uçarak katıldığını ve oturduğunu görmüştü. Dikkatlice onu takip etti. Sohbet bitince o uçarak gelen zât ile görüşmek istese de görüşememiş onu gözden kaybetmişti. Uzunca bir zaman geçtikten sonra bu durumu gören kişi, Sivas'a İhramcızâde İsmail Hakkı Efendiyi ziyarete geldi.

İhramcızâde İsmail Hakkı Efendi her zaman olduğu gibi Çorapçı Hanı'nda bulunan vekâledeki sohbetine katılmıştı. O kişi sohbet esnasında hafif bir uyku ile uyanıklık arasında kendisini başka bir âlemde gördü.

Çok güzel bir yer ve nurânî bir zât yürüyordu. Peşine takıldı. Onun mânevi durumundan istifâde ederim düşüncesiyle gayret edip yetişmek arzusunu içinde duydu. Fakat bir türlü yetişmek mümkün olmadı. Nihayetinde o nurlu zât, uzakta görünen eve girince, o kişide o tarafa yönelip kapıdan içeri girdi. Nurânî zâtı, evde yatan hastanın başında dururken gördü. O nuranî zât ise, bu zâtı görünce diğer kapıdan telaşla kaçıp gitti. O kişi yatanın ağır hasta olduğunu anlayınca içinden gelen bir niyetle birazda dinlenirim diye, Yasin-i Şerif-i okumaya başladı. Okuma bitince, hasta olan kişi son nefesini vererek Hakk'a yürüdü. Bu arada, bu olayı mânada müşahede eden kişi kendine geldi ki, Efendisinin karşısında çay içiyor. Biraz sakinleştikten sonra İhramcızâde İsmail Hakkı Efendi;

"Gardaşım! O hasta olan kişiyi tanıdın mı?" O kişi hasta olan kişiyi hatırlayamadığını söyleyince;

"Hani, görmüştün ya. Terme'de sahrada iken sohbetimize uçarak biri gelip oturmuştu. O Kâdiri şeyhlerinden idi. Hasta idi. Şeytan Hakk'a yürüyeceğini anlayınca nurlu zât kılığına girerek imanını çalmak için onun yanına gidiyordu. Allah Teâlâ bu durumu bize bildirdi.

Gardaşım! Bizde o zâtın, iman ile ruhunu teslim etmesi için senin ruhunu şeytanın peşine taktık. Onu yalnız bırakmadığın için şeytan kendisini kurtarmak için hastayı terk edip gitti. Sende o uçan şeyhin imanla göçmesine sebeb oldun."

"Gardaşlarım! Kıymetinizi bilin."

"Gelen gelsin saadetle, giden gitsin selametle."

***

"Gardaşlarım! Şu görmüş olduğunuz yıldızlar, sizin aklınızın alamayacağı şekilde dünyadan çok büyük, Allah Teâlâ'nın yarattığı varlıklardır. Bunların üzerinde de, Allah Teâlâ'ya itaat eden mahlûkatlar vardır. Onlar da, Allah Teâlâ'yı zikrederler, kulluk ederler. Yalnız onların şekilleri bize benzemez. Bu ayrı bir meseledir"

***

Hayırseverler camii, 1962 yılında hizmete açıldı.

***

İhramcızâde İsmail Hakkı Efendi, hasta olan oğlu Halis Turgut Efendi'nin ağrılarının arttığı günlerde onu görmeye gitti. Oğlu;

"Efendi Babam, ızdırabım çok arttı. Emanetinizi teslim alın" niyazında bulundu, sükûtla karşıladı. Fakat en son niyazında,

"Efendi Babam, isyan etmekten korkuyorum, emanetinizi alın" ricasına, İhramcızâde İsmail Hakkı Efendi dedi ki;

"Peki, Gardaşım! Allah Teâlâ'dan ricacı oluruz" eve geldikten biraz sonra vefat haberini getirenlere,

"Biliyoruz gardaşım, biliyoruz" dedi. 10.12.1963 tarihinde Halis Bey Hakk'a yürüdü.

***

7 Nisan 1964 tarihinde Şamdan teyyare ile ve hac yolculuğuna gidildi.

11 Nisan 1964 Mekke'de Halis Beye, Kemal Beye, Hayriye Hanıma, Mevlüde Hanıma vekil hacı tedarik edildi.

***

Hafik İlçesi merkezinde bulunan Yeni Camii (1964) nin yapımı için gerekli malzeme, İhramcızâde İsmail Hakkı Efendi tarafından tedarik edildi. O zaman Hafik Müftüsü Mevlüd Sarıoğlu Efendi'nin başkanlığında yapım işi yürütülmüştü. Caminin yapımına Karadeniz bölgesinden bir vatandaş dahi kum göndererek bu hayrattan nasiplendi. Onun için kapı girişinde şu dörtlük yazılıdır.

Hakk'ın hazinesi boldur.
Ümidini sen O'ndan um
Bu camii yapılırken
Karadeniz'den geldi kum

***

Bir gün ihvanlar hal bozukluğu içinde;

"Efendi biz olmasak hatmini kime okutacak, biz olmasak o ne yapacak" diye söylenmişlerdi. Bu hale vakıf olan İhramcızâde İsmail Hakkı Efendi sohbet esnasında ihvanlara dedi ki;

"Biz, Ermeni Kirkor'a (sohbete o gün gelmiş olan) bile hatim okuturuz. Oda olmazsa küplere bile okuturuz, bir ihvan şeyhsiz, şeyh de ihvansız olmaz." Vekaledeki küpler tıngırdamaya başladı.

***

İhramcızâde İsmail Hakkı Efendinin çerkez olan bir ihvanına, yine Çerkez olan bir hoca;

"Canım, siz bu İsmail Efendi de ne buldunuz? Aslında O, cahilin birisi" demiş, o ihvanda;

"Yok, canım, benim şeyhim çok büyük ilim sahibidir" şeklinde müdafaa da bulundu. Hoca da;

"Gel beraber gidelim. O senin şeyhini bir imtihan edeyim de ihvanlar arasında nasıl rezil olduğunu gözlerinle gör" dedi ve vekaleye geldiler.

Hoca, Kur'an-ı Kerim'in tefsiri zor olan bir ayetini sormayı kararlaştırmış. Vekaleye girip oturduklarında, İhramcızâde İsmail Hakkı Efendi orada bulunan bir hafıza;

"Kur'an-ı Kerim'in falan suresinin, falan ayetini" oku dedi. Hafız da hocanın sormayı düşündüğü ayet olan bu ayeti okudu. İhramcızâde İsmail Hakkı Efendi bu ayetin tefsirini yaptı ve dedi ki,

"Bu ayetin daha geniş bir tefsiri daha yapılabilir"

Daha geniş bir tefsir yaptıktan sonra,

"Canım, bu ayetin tefsiri için bundan daha genişi yapılabilir" dedi çok geniş ve anlamlı bir tefsire başladı.

İmtihan için oraya gelen hoca, ihvana çerkezce,

"Bana bir hal oldu. Herhalde hastalanıyorum" demesi üzerine İhramcızâde İsmail Hakkı Efendi, Çerkezce dedi ki;

"Hoca, iyi olursun inşâllah"

Hoca, beraber geldiği ihvanla vekaleden çıktıklarında dedi ki,

"Canım, sizin bu şeyhiniz çok bilgili bir zatmış. Baksanıza bizim lisanımızı dahi biliyor."

İmtihan için gelip kendi imtihan oldu.

Bu türlü kişilerin bu enaniyetleri hep yolda kalmalarına sebep olmuştur.

***

"Gardaşlarım! Allah Teâlâ'dan başka bir şey yoktur. Zaten bizde yokuz. Bizi yok bileceksiniz. Bizde sizinle düşüp kalkıyoruz. Konup göçüyoruz. Ama biz, biz de yokuz."

Beni bende demen bende değilem
Tenim boş gezer dondan içeri

"Mecnun ve Leylâ vardı. Mecnun âşık idi. Leylâ bir gün yanına gelip, "ben Leylâ'yım" deyince Mecnun, "Ya bendeki Leylâ kim" demiş. Meğer kendi Leylâ olmuş.

Gardaşlarım! Allah Teâlâ'yı isteyin. Allah, kendini verir. Bu hal ile olun Gardaşlarım! Bu âlem, bir hayaldir.

"Gardaşım, Allah'dan hayâ ediyoruz. Bakıyoruz, gönlümüze ne geliyorsa o oluyor. Allah'dan utanıyoruz."

Allah için birbirinizi sevin, biz sizi Allah için seviyoruz. Karıncayı da, Allah için seviyoruz ne görüyorsak Allah'ı görüyoruz. Sizi de gördük, Allah'ı gördük. Biz Allah'a sarılmışız ki, siz bize sarılıyorsunuz."

"Vaktinizin kıymetini bilin. Dünya beni aldattı. Üstü bal tadı, altı beni aldadı."

"*Gardaşlarım! Hepimiz misafiriz. Misafir, aç olmayacak; ev sahibine güç olmayacak, misafirliğimizi bilmeliyiz. İnsan bar (yük) olmamalı, yâr olmalı, yâni hizmet ehli olmalıdır."*

***

Şarkışlalı İsmail, mide kanseri olmuş ve doktorlar ameliyat önermişlerdi. O da sıkıntısından İhramcızâde İsmail Hakkı Efendiyi ziyarete gelmişti. Bu zaman içinde Gaziantepli ihvanlar gelmişler sahra sohbetine gidilmişti. İhvanlar çiğ köfte yerlerken Şarkışlalı İsmail yemeyerek ortada dolaşıyordu. İhramcızâde İsmail Hakkı Efendi;

"Gel Gardaşım! Gel" diye işaret ederek *"Bizim köftemiz şifâdır"* iki tane çiğ köfte verdi. O da yedi. Bir ay sonra, doktora giden Şarkışlalı İsmail'e tekrar yapılan tetkikler karşısında doktorlar şaşırarak "*ne zaman ameliyat oldun, hiçbir hastalık kalmamış"* diye söylediler.

***

Varlıktan Allah Teâlâ'ya sığınırız. Biz hiç kimseyi hor görmeyiz. En günahkâr insan tövbe eder. Allah Teâlâ'nın sevdiği kulu

olur. İbadetine güvenen insana varlık gelir ve mahvolur.”

***

İhramcızâde İsmail Hakkı Efendi ihvanları ile hamama gitmek âdeti idi. Bu sefer yine Tenekeci Rahmi Usta ile gittiler. Tenekeci Rahmi Usta için bu bir fırsattı. Çünkü senelerdir içini kemiren bir kurdu vardı. Efendisine hamam sonunda bir karpuz yedirebilmek. Tam yirmi sene belki bekledi.

İhramcızâde İsmail Hakkı Efendi yıkanırken o hemen fırsatını bulup dışarı çıkar. Karpuz arar. Fakat mevsim kış ve karpuz yoktur. Çaresizlik içinde çok düşünen Tenekeci Rahmi Usta birkaç kilo nar alır ve hamama döner. Efendi Hazretleri hamamdan çıkmış dinlenmektedir.

“*Gardaşım Rahmi, nereye gittin?”* deyince Tenekeci Rahmi Usta;

“*Efendim seneler önce, yine böyle siz hamamdayken ben dışarı çıkmıştım. Geldiğimde; ‘’Bana karpuz mu almaya gittin diye sormuştunuz’’. Ben ise, böyle bir niyetle gitmemiştim. Fakat o gün bugün bu dert beni meşgul edip yiyip bitirdi. Ne olur bu narları o karpuzun yerine kabul edin.”* Dedi.

İhramcızâde İsmail Hakkı Efendi bu durumdan çok duygulandı. O hafta sohbetlerinde bu konu üzerinde çokça durdu ve

“*Gardaşlarım! Biz Tenekeci Rahmi Usta’ya seneler önce bir şey söylemişiz. O ise, bunu bunca sene unutmamış. İşte ihvan böyle olmalı, bir derdi olmalı ve unutmamalıdır.”* Dedi.

***

Hacı Hasan Akyol Efendi, hanımı ile 45 sene evliliğinde bir huzur bulamamış artık şikâyet için Efendisine gelmişti.

“Efendim 45 senedir, ben sağa gitti isem, o sola gitti bir huzurum yok” demiş. Efendi Hazretleri;

“Gardaşım! Bizde senelerdir aynı haldeyiz.” Dediğinde Hacı Hasan Akyol şikâyetinden vazgeçti.

***

İhramcızâde İsmail Hakkı Efendi bir sohbetlerinde anlattı.

“Cibril-i Emin hazretleri, Cenâb’ı Hakk’a iltica ediyor,

“Yarabbi müsaade et de, Senin şu âlemlerini ben bir dolaşayım” diyor. Cenâb’ı Hakk;

“Ettim, Ya Cibril-i Emin” diye buyurması üzerine Cibril-i Emin epeyce bir zaman dolaştıktan sonra;

“Aman Yarabbi ben hata etmişim. Senin âlemlerin, dolaşılmakla bitmezmiş” diyor. Allah’ü Zül-celal Hazretleri;

“Ya Cibril-i Emin, filan yerde piri fâni bir kulum var. Ona git, şu anda Cibril-i Emin, nerede? diye sor” diyor. Cibril-i Emin, denilen yere varıyor. O zatı muhteremi buluyor,

“Senden bir şey soracağım” diyor. O zatta;

“Sor bakalım. Ne soracaksın” dediğinde;

“Cibril-i Emin nerededir?” diyor. Mübarek Zât’ı muhterem, şöyle bir rabıta ediyor, bir an kadar durduktan sonra, başını kaldırıyor;

“Bütün âlemleri dolaştım, hiçbir yerde yoktu. Cibril-i Emin sen olsan gerektir” diyor. Bu sefer Cibril-i Emin Cenâb’ı Hakk’a dönüyor,

“Aman Yarabbi bundaki hikmet ne? Nasıl oldu bu iş” Allah Teâlâ;

“Ya Cibril-i Emin onu da ondan sor” diyor. Bu sefer dönüp;

“Evet, Cibril-i Emin benim, her şey sana malûm. O zaman nasıl oldu bu iş” demesi üzerine, o zatta dedi ki;

“Ya Cibril-i Emin! Sen Allah’ü Azim’üşşana Âlemlerini dolaşayım dedin. Kendi arzu ve isteğinle dolaştın. Muvaffak olamadın”

“Biz ise, hin-i sebâvetimizden beri, kendi arzumla hiç hareket etmedik. Biz işi oraya havale ettik. Bilen de O’dur, bildiren de O’dur. Hepsi O’dur. Ya Cibril-i Emin”

“Bunu bilen bir kul imiş. O’da biz imişiz. Gardaşlarım”

***

İhramcızâde İsmail Hakkı Efendi, bir gün oğlu Kazım Efendi ile ikindi namazından sonra faytona binip eve geldiler. Fayton-

cuya ücret ödemek için ceplerini arayıp para olmadığını görünce;

"Gardaşım! Şu faytoncunun parasını ver" diye emretmeleri üzerine, Efendibabası faytoncuya her zaman beş lira verdiğinden, Kâzım Efendi de, cebinde var olan beş lirayı faytoncuya verdi. Devlethâneye girip yukarı büyük odaya çıktılar. Akşam vakti yaklaşıncaya kadar beraber oturdular. Kazım Efendi gitmek için izin istedi, sırtını çevirmeden geri geri kapıya doğru giderken İhramcızâde İsmail Hakkı Efendi dedi ki,

"Gardaşım! Senin harçlığında yok. Dur sana bir harçlık vereyim"

Elini koyun cebine atıp çıkardığı yüz lirayı harçlık olarak verdi.

***

Sivas Müftüsü, Müftü İbrahim Efendi sağlığı sırasında devamlı İhramcızâde İsmail Hakkı Efendinin aleyhinde bulunmuştu ve bir gün hastalanıp yatağa düşmüştü. Yanında devamlı bulunanlardan hiç kimse, ziyaretine gitmemişti.

Bir cuma günü cuma namazından sonra İhramcızâde İsmail Hakkı Efendi oğluna,

"Oğlum Kâzım, Müftü İbrahim Efendi hasta imiş, onun ziyaretine gidelim. Şuradan bana bir zarf bul" dedi. Zarfa beş yüz lira koyup kapadı. (Tabi bu o zamanın beş yüz lirası.) Ayrıca meyve aldılar ve evine gittiler.

Edeben hastanın ziyaretinde bulunacak kadar kaldıktan sonra çıkarken, o para konulan zarfı, İbrahim Efendi'nin yastığının altına koydular.

Başka bir gün, ziyaretine gelen emekli müftü Mevlüt Sarıoğlu'na, Müftü İbrahim Efendi;

"Canım, biz Efendi Hazretlerini yanlış tanımışız. Efendi Hazretleri çok büyük insan imiş de biz bilememişiz" dedi.

***

Dil-gamı ha-hed cüda-i zi-tu amma çu-kunem
Derd-i eyyam bir faide-i dil hahest
Hayali Yar ile her-dem benim rüyalarım vardır
Kemend-i buy-i zülfünden uzun sevdalarım vardır.

Gardaşlarım!

Dâhil ve hariçten bunca hücumlara rağmen, mücahede yolunda bulunmak, me'yus olmamak icap eder. Kabz ve bast ikisi birer kanat olduğu ve sâlikin onlarla ikmal-i hal ve makam eylediği birçok zevâtın, zâhir ve bâtın birçok iptilalara göğüs gerdikleri meşhurdur. Siz de muhabbet ve muhalasat yoluna devamla her biriniz büyük azim ve ihtimam edesiniz. Vukuat-ı âlemden mükedder olmamak lazım. Çünkü bu cihan muvakkat bir zıl-dan ibarettir. Âlemi-ukba ise, ebediyettir.

Dünyanın fani olduğunu yakinen bilenler, nîk-u bednine aldanmazlar. Zenginlik ve fakirlikte böyle olmak lazımdır. Tâlib-e zat-ı ahadiyet gerektir ki, değil bu faninin iyş-u nuş-u izz-ü cah-ı hatta bir cümle müşahedat ve tecelliyattan geçip "Lâ" (yok) tahtında idhâl eyle ki, ânın kâffesi zılâlen müstesnadır. Yani esma ve sıfat arifin melhuzu olmaya ancak zikr-i kesir ve murakabe-i dil ve hayr ile meşgul ola, her kesin halini hoş görüp, insan kendi yakınlığını temine çalışmayı adet etmelidir. Vesselam-ü ala men-i'ttebea'l Hüdâ

İsmail Hakkı Toprak

***

Gavs'ül-âzam İhramcızâde Hacı İsmail Hakkı Toprak Sivasî kaddese'llâhü sırrahu'l-aziz sohbetlerinde, Âşık Veysel'in bu türküsünü okuturdu.

Dost dost diye nicesine sarıldım
Benim sâdık yârim kara topraktır
Beyhude dolandım boşa yoruldum
Benim sâdık yârim kara topraktır

Nice güzellere bağlandım kaldım
Ne bir vefa gördüm ne fayda buldum
Her türlü isteğim topraktan aldım
Benim sâdık yârim kara topraktır

Koyun verdi kuzu verdi süt verdi
Yemek verdi ekmek verdi et verdi
Kazma ile döğmeyince kıt verdi
Benim sâdık yârim kara topraktır

Âdemden bu deme neslim getirdi
Bana türlü türlü meyve yedirdi
Her gün beni tepesinde götürdü
Benim sâdık yârim kara topraktır

Karnın yardım kazmayman belinen
Yüzün yırttım tırnağınan elinen
Yine beni karşıladı gülünen
Benim sâdık yârim kara topraktır

İşkence yaptıkça bana gülerdi
Bunda yalan yoktur herkes de gördü
Bir çekirdek verdim dört bostan verdi
Benim sâdık yârim kara topraktır

Bütün kusurumu toprak gizliyor
Merhem çalıp yaralarım düzlüyor
Kolun açmış yollarımı gözlüyor
Benim sâdık yârim kara topraktır

Her kim ki, olursa bu sırra mazhar
Dünyaya bırakır ölmez bir eser
Gün gelir Veysel'i bağrına basar
Benim sâdık yârim kara topraktır

"Dünya'da Türkiye, Türkiye'de Sivas'ın kıymetini bilin." buyurmuşlardır.

İhramcızâde İsmail Hakkı Efendi, Rasûlüllah sallallâhü aleyhi ve sellemin *"Mahşerde ümmetimin çokluğu ile öğüneceğim."*

buyurduğunu ifade etti ve

"Gardaşlarım! Her asrın halifesi gibi, bizde ihvanımızın çokluğu ile öğünürüz" dedi. Daha sonra evinin önünde havuz inşaatında çalışan ihvanları eve çağırdı ve onlarla çay içerken, uzun bir müddet rabıtadan sonra dedi ki;

"Gardaşlarım! Siz görevinizi bugün burada çalışarak ve yorularak edâ ettiniz. Allah Teâlâ her kula bir görev verdi. Bize de bugün bir görev verildi. Allah Teâlâ, meleklerine bu yıl kıtlık olacak buyurdu. Melekler razı oldular. Bize de bu ahval, ilham olunca razı olmayıp, Ya Rabbi kullarına kıtlık iptilasını verme, dedik. Duamız kabul olundu." Buyurdu.

***

İhramcızâde İsmail Hakkı Efendi, bir gün Sivas'ta Tekkeönü'ne sahraya giderken bir araba geldi. Şoförün yanında hanımı vardı. Elini uzattı. Arabaya, şoför yanına alacaktı. Kadının yanına oturmayacağını belirterek eli ile reddetti. Sahrada dedi ki:

"Herkese acırız, himmetimiz olsun isteriz. Fakat şeriatı, çöpe atmayız."

"Gardaşlarım! Hiç kimsenin hatasını da görmeyiz."

"Gardaşlarım! Gayrının hatası dağ kadar olsa, kendi hatanız mercimek tanesi olsa, gözünüzün bebeğine hatanızı tutun, gayrının dağ gibi çok olan hatasını görmezsiniz. Şeriat böyle değil."

***

"Hata ne kadar küçükte olsa, tarikat yoluna set olur. Nefis; yemekten ve şöhretten hoşlanır. Ruh, zikirden ve yokluktan hoşlanır. Ruhumuz, ezelden bize misafir geldi. Onu incitme, memnun et. Rasûlüllah sallallâhü aleyhi ve sellem buyurdu ki:

"Müminin ruhu, daldan dala atlayan kuş gibidir. Cennetteki yerini görür."

"Gardaşlarım! Fen ilerledi Almanya da bir araba 7 günde, Amerika da bir uçak 37 günde yapılıyor. Fakat fen daha da ilerleyecek kişi eynine giydiği elbisenin düğmesine basacak ken-

dini istediği yerde bulacak. Fakat maneviyat üstünlüğü devam edecek. Allah Teâlâ nebilerin ve velilerin sesini, veli kullara duyuracak.”

***

Gayet açık saçık giyinen bir mühendis hanım ziyarete geldi. Eşi Hafız Hanım'ında bulunduğu odaya gelip, İhramcızâde İsmail Hakkı Efendiden tarîkata intisap etmek istediğini belirtti. Bir suskunluk oldu.

“Efendim, bana ders tarif etmediğin sürece bu odadan dışarı bir adım atmam” diye ısrar etti. Bunu üzerine;

“Peki, kızım seni de derviş yapalım” deyip ders tarif ettiler. Ders tarifini alan bayanın gitmesinden sonra, Hafız Hanımefendi,

“Canım sende her önüne gelene ders veriyorsun. Böylelerine ders tarif edilir mi?” demesi üzerine, İhramcızâde İsmail Hakkı Efendi dedi ki;

“Canım, bir de böyle ihvanımız olsun”

***

İhramcızâde İsmail Hakkı Efendi, şikâyete gelen kişiye

“Allah Teâlâ'ya bu kulu yaratmasını bilmemişsin mi diyelim” “kuldur hata işler, üçer, beşer” diye buyurdu.

***

İhramcızâde İsmail Hakkı Efendi son eşi olan Hafız Hanım'ın gözleri görmediğinden ve Sivas'ta tedavisi mümkün olmadığından O'nu tedavi ettirmek üzere Ankara'ya götürmüştü. Göz doktorlarının yaptığı araştırma sonucu Hafız Hanım'ın gözlerinin açılmasının mümkün olmadığı anlaşıldı. Fakat göz doktoru;

“Efendi sizin gözlerinizin de tedaviye ihtiyacı var” diyerek yaptığı muayenede her iki gözünün de katarakt hastalığından tamamen kapanmış olduğunu görerek, hayretle;

“Efendi siz bu gözlerle nasıl yola gidiyorsunuz?” dedi. Derhal gerekli işlemler yapılarak ameliyat yapıldı.

O zaman yapılan katarakt ameliyatından sonra yirmi dört

saat sırtüstü ve yastıksız hiçbir tarafa dönmeden yatmak gerekiyordu. Sivas'a dönüşlerinde dedi ki;

"Gardaşlarım! Biz dervişliği yirmi dört saat sırtüstü hareketsiz yattığımızda öğrendik. Çünkü o da dervişlik gibi sabrı gerektiren bir iştir"

***

"Gardaşlarım! Mecnun ve Leylâ vardı, Mecnun âşık idi.

Leylâ bir gün Mecnun'un yanına gelip, ben Leylâ'yım demiş, meğer kendi Leylâ olmuş baksanıza. Mecnun ellerini açarak ya bendeki Leylâ kim demiş.

"Bu vücudum mülkü elden çıkmadan
Çarh-ı devran bu binayı yıkmadan
Suretle mana bir arada iken
İki âlemde fırsat elde iken
Gel Hubb-u dünyayı gönlünden gider
Alasın can âleminden bir haber."

Mecnûn'a sordular Leylâ nice oldu
Leylâ gitti adı dillerde kaldı
Benim gönlüm şimdi bir Leylâ buldu
Yürü Leylâ ki, ben Mevlâ'yı buldum
Leylâ Leylâ derken Allah'ı buldum

Bu hal ile olun, Gardaşlarım! Bu âlem bir hayaldir. Allah Teâlâ için birbirinizi sevin. Biz sizi Allah Teâlâ için seviyoruz. Karıncayı da Allah Teâlâ için seviyoruz. Dışarı çıkıyorum, bakıyorum, ne görüyorsak Allah Teâlâ'yı görüyoruz. Sizi de gördük Allah Teâlâ'yı gördük. Biz Allah Teâlâ'ya sarılmışız ki, Siz bize sarılıyorsunuz."

"Biz, Allah Teâlâ'ya sarılmışız ki, bize sarılıyorsunuz"

***

04.03.1966 tarihinde Efendi Hazretlerinin oğlu Kâzım Efendi,

Pakize Hanımla evlendi.

***

1966 yılı hac dönüşünde vekâlede, Hacı Bekir Efendi yüksek sesiyle,

Cânân ilinin güllerinin bağı göründü
Dost ikliminin lâlesinin dağı göründü
Envâr-ı Muhammed doğuben tuttu cihanı
Şakku'l kamerin mu'cize parmağı göründü
Kaygu gecesi gitti kamu kalmadı korku
Eyyûb'a dahi sıhhatinin çağı göründü
Dil hastasının derdine dermanı erişti
Şemsî'ye bu gün dostunun otağı göründü

Söylüyor ve ağlıyordu. İhramcızâde İsmail Hakkı Efendi sonra dedi ki;

"Gardaşlarım! Mahşerde böylece toplanacağız. Rasûlüllah sallallâhü aleyhi ve sellemin Havz-ı Kevseri'nin başında bütün tevhit ehli ehlullah cem olacağız cemâle tevhid sesleriyle gideceğiz. Tevhit ehli Ehlu'llâh'a, Nâci Fırkası'na yakınlığa vesile tayin olunduk.

"Gardaşlarım! Tevhîd ehlisiniz. Nâci Fırkası sıratı görmeyecek. Hesapta sorulmayacak. Mahşere gidiş yokuştur." dedi elinde tesbihi dik tuttu 33 sübhâna'llâh'ı tarif etti.

"Sırat düzdür." dedi 33 elhamdüli'llâh'ı düz tutarak tarif etti.

"Cenneti cemâle gidişimiz iniştir" dedi 33 Allah-u Ekber'ı aşağı tutarak tesbihini tarif etti.

"Her namazın sonunda tefekkürle okuruz" dedi. Biraz sükûttan sonra başını kaldırdı, buyurdu ki;

"Gardaşlarım! Ölümü, berzâhı mahşeri tefekkür edin. Namaz kılarken Beytu'llâhı, salavât-ı şerife okurken de Ravza-ı Rasûlüllah sallallâhü aleyhi ve sellemi tefekkür edin ve hatırlayın. Gayri zamanda bizi hatırlayın. Yolunuz düşerse Mekke'ye

Medine'ye gidin. Fakat bizi unutmayın. Bizi Sivas'ta bulursunuz.

Gardaşlarım! İhvanımız bizi unutmaz. Bizde ihvanımızı almadan cennete gidersek, cennet bize haram olsun" deyince ihvan gözyaşıyla ayağa kalktı, kendisi de ayağa kalktı elini öpen her ihvana "Fî-emâni'llâh" [27] dedi.

***

1966 yılında Sivas vekâlesinde İhramcızâde İsmail Hakkı Efendi gelmeden Damadı Hayyat Mehmed Efendi ihvanlara anlattı ki;

"Bir seher vakti uyandığımda ablanız (Efendi Hazretlerinin kızı Hayriye Hanım) *yatağında oturmuş ağlıyordu. Bende "Ne oldu" dedim. Ablanız dedi ki;*

"Biz diğer ihvane hanımlarla beraber Yukarıtekke'de medfun sahâbî Abdülvahhab Gazi Hazretlerini ziyarete gittik. Türbeyi ziyaret edip bir fatiha üç ihlâs ve üç salavât-ı şerife okuyup, "Ya Rabbi bu ziyaretimizi salihlerin ziyareti gibi kabul ve makbul et," dedim. "O anda aklıma düştü ki, Ya Rabbî Habîbinin yüzünü görmeyen, sözünü duymayan bizlere ashâbını ziyaret etmeyi lütfettin. Şükrünü edâ edenlerden bizi ayırma" diye dua ettim. Gece, ablanız, Abdülvahhab Gazi Hazretlerini rüyasında görmüş. Ablanıza;

"Evladım bizi ziyaret ettin, güzel ettin. Fakat senin öyle bir baban var ki, Allah Teâlâ onun gözünden bu âleme nazar ediyor. Fuyuzâtı ilâhi onun izni ile âleme dağılıyor. Başkasından medet ummak taştan medet ummaya benzer." dedi, onun için ağlıyorum." Dedi. Hayyat Mehmet Efendi sözlerine şu şekilde devam etti.

"Gardaşım! Ablanız genç yaşta Hakk'a yürüdü. Öyle icap etti. Bende evlenmedim. Şeyhimin sevgisi üstüne sevgi tutmadım."

***

"Bu âlem, âdemden doğar. Âdem olmasa, cihan olmaz.

Eğer bu âlem olmasa, bu âleme âdem olarak gelemez. Ancak bu âleme gelen, küfrü ile gelir."

"Gardaşlarım, Allah Teâlâ'nın kulunu sevmek, o kulda kusur görmemekle olur. Başkasında kusur gören, kendinde varlık görür. Allah Teâlâ'ya sonsuz hamd olsun ki, bulduğum bu Allah Teâlâ sevgisiyle, Allah Teâlâ'nın kullarına hizmet etmek ve onlara faydalı olmak, en büyük dileğimdir."

"Gardaşlarım! Eğer biz, kendimize düşen vazifemizi yapamıyorsak, bu vazife bizden alınsın; sizler bir şey alamıyorsanız, bizler ne yapalım."

"Söylenen sözler, Allah Teâlâ ve Rasûlüllah sallallâhü aleyhi ve selleme söylenmiş sözlerdir. Ancak yol, bizden geçtiği için bize söylenmiştir. Fenâfi'l-ihvân olduysanız, bu sözler ihvana, Fenâfi'ş-şeyh olduysanız, bu sözler şeyhe, fenafi'r-resûl olduysanız bu sözler Rasûlüllah sallallâhü aleyhi ve selleme, bekâbi'llâh olduysanız bu sözler Allah Teâlâ'ya söylenmiştir"

"Gardaşım, sevmeli sevilmeli. Her insanın sevgisi, Allah Teâlâ ve Rasûlüllah sallallâhü aleyhi ve selleme ulaşmaz. Siz bizi sevin, bizde şeyhimizi seviyoruz. Bu sevgi, silsileyi meşâyih yolu ile Rasûlüllah sallallâhü aleyhi ve selleme, oradan Allah Teâlâ'ya ulaşır."

***

İhramcızâde İsmail Hakkı Efendi kara yolu ile hacca Kudüs yoluyla giderdi. Kudüs'teki Mescid-i Aksa'daki âlimlerden hiçbir kimse Onun önüne geçip namaz kıldırmazdı. 1967'de olan hacda, yine Mescidi Aksa'ya uğradığında O'na itibar etmediler. Bunun üzerine İhramcızâde İsmail Hakkı Efendi yanında bulunan Seyyid Osman Hulusi Efendi'ye;

"Oğlum Hulusi! Başlarına bir musibet gelecek." dedi.

Mekke'de hac görevleri yapılıp Arafat'tan sonra, Mina'da Mescid-i Hayf'da kimse önüne geçmedi, cemaata imamlık yaptı. Oradaki âlimlerden birisinin bu hal acayibine gitti ve dikkatini çekti. Bu kadar çok âlim varken, bu kişiye niçin imamlık yaptırı-

yorlar, diye. Bu düşünceler içindeyken İhramcızâde İsmail Hakkı Efendi, cemaate yüzünü dönmüş ve manevi bir el cemaatin üzerinden geçerek ona öptürdüğünü gördü. Bu zat, hatasını anlayıp ve ayağa kalktı:

"Gardaşlarım, ben bir hataya düştüm. Benim üzerime basmadan kim bu kapıdan geçerse, Allah Teâlâ haccını kabul etmesin." Cemaat üzerinden zarar vermeyerek geçtiler. Daha sonra İhramcızâde İsmail Hakkı Efendi yerinden kalkarak geldi ve

"Kalk Gardaşım! Kalk, kabul (bağışlattık) ettirdik seni." Elini öptü ve oradan ayrıldı.

Ancak o sene İsrail, Kudüs'e girdi.

***

Gavs'ül-âzam İhramcızâde Hacı İsmail Hakkı Toprak Sivasî kaddese'llâhü sırrahu'l-aziz 1967 yılındaki son haclarında Medine-i Münevvere'de Mescid-i Nebevi'nin *"Sıddık Kapısı"* karşısında Hamamcı Şaban Aydın ve Gemerekli Abdussamed'inde bulunduğu bir sırada, Seyyid Osman Hulusi Efendi ye dönerek;

"Gardaşım Hulusi! Senin ecdadın, bizim ser-tâcımızdır. Üzerinize büyük bir vazife intikal ediyor. İhvan'a sahip çıkıp, hizmet edersiniz" dedi. O da cevaben *"estağfirullah Efendim"* dedi.

***

Sivas Devlet Hastanesine yeni tayin edilmiş olan bir Dâhiliye Doktoru Ahmet Kemal Köksal İhramcızâde İsmail Hakkı Efendiyi evine davet etti. Efendi, Sırrı Su, Avni Bey ve Öğretmen Ahmet Bey'i de yanına alarak ziyarete gittiler. Dr. Ahmet Bey'in hanımı gayet açık giyinmiş olarak hiç çekinmeden karşılarına çıktı.

"Efendim ben hayatımda hiç oruç tutmadım, Namaz kılmadım ne yapmam lazım?" dedi. İhramcızâde İsmail Hakkı Efendi dedi ki;

"Keffâret belki zor gelir. Oruç tutmadığınız günleri hesaplar, bugünkü rayiç bedelden fıtır sadakası verirsiniz. Hiç ara vermeden 60 günde oruç tutarsınız ve namaza da başlarsınız, tövbe

istiğfar edersiniz. Allah'ı Azim'üşşanın rahmeti çoktur. Tövbe edeni Allah Teâlâ sever ve af eder"

Saime Hanım söylenileni yaptı ve kapandı. İhramcızâde İsmail Hakkı Efendinin teslimiyetli ve en iyi talebesi oldu. Öyle ki, Ahmet Bey, Cidde'de vazifeli olduğu zaman, hacca gelmiş bulunan İhramcızâde İsmail Hakkı Efendi için öğle ve akşam yemeklerini Cidde'de [28] pişirip sıcağı ile Mekke'ye yetiştirdi. Bu hal o hac sırasında her gün vuku buldu.

***

İhramcızâde İsmail Hakkı Efendi Medine'de çay içmek için bardağını alıp yudumlamak isterken;

"İçinizde namazı kim tehir etti?" diye sual buyurdu. Kimse cevap vermedi. Bir müddet sonra tekrar

"Gardaşım! Sizlere soruyorum, duymadınız mı?" "Namazı tehir eden var mı?" diye tekrarlayınca, Şen Mehmed Efendi;

"*Efendi Hazretleri ben semaver ile ve meşgul oldum da biraz vaktini fevt ettim"* dedi. Bunun üzerine

"Şeriatı gözetmeyenin tarîkatı olmaz."

"Bu yolun evveli şeriat, ortası tarîkat, sonu yine şeriat."

"Gardaşlarım! Bizim tarîkatımız ne kadar büyürse büyüsün, ne kadar incelirse incelsin, şeriattan kıl kadar ayrılmasına imkân yoktur"

"Şeriatta kıl kadar noksanı olanın, havada uçtuğunu görürseniz, vurup kanadını kırın. İstidraçtan [29] *başka bir şey değildir."*

***

Medine-i Münevvere'de Anteplilerle beraber sohbette otururken İhramcızâde İsmail Efendi;

"Gardaşlarım size müsaade" dedi. Fakat hiç kimse yerinden kalkmadı.

İhramcızâde Hazretleri, birden kendinden geçti. Murakabe halini aldı. Biraz durduktan sonra, birden gözünü açtı.

"Peki ya Rasülallâh", dedi. Sonra;

"Gardaşlarım, vesaitimiz hazır mı?" dedi. İhvanlar sevindiler.

"Gardaşlarım, burada kalmak istedik ama Rasûlüllah sallallâhü aleyhi ve sellem buyurdular ki,

"İsmail senin birçok ihvanın var, seni burada gelip ziyaret edemezler. Sen Sivas'ta kal." Buyurdu.

"Bu emir üzere vesaitimizi hazır edin, dedik." Mekke-i Mükerreme ye sonra Cidde'ye geçilip, Sivas'a gidildi.

***

Hacdan sonra Sivas'ta bir sebeple Saime hanımdan bahsedilince İhramcızâde İsmail Hakkı Efendi dedi ki;

"Canım Saime Hanım da, Saime Hanım"

***

"Gardaşlarım! Ders alan birinin oruç ve namazdan önce, gözü kör, kulağı sağır, dili peltek ve eli ayağı kötürüm olmalıdır. Gardaşlarım! İhvan olmak kolay, insan olmak zor. Gidersin bir mürşide ders alırsın eve ihvan dönersin. Ama insan olmak öyle değil. Şeyhimden ders aldıktan sonra, Şeyhimin boyasına boyanmışım. İşte bu sizin gelmeniz, Şeyhimin himmetidir. Himmet verilmez alınır. Himmeti vermeli, almalı. Biz verebiliyor muyuz siz de alabiliyor musunuz?

Biz Allah Teâlâ'nın hiçbir işine karışmadık. Naz makamında dahi olmadık." "İhvan vaktin oğlu olmalıdır" "İhvan ihvanlığı ile avama karşı gururlanmamalı ve riyaya gitmemelidir. Yolumuzun dört esası vardır. Devamı sohbet, devamı sünnet, devamı zikir ve seyr-i sülûk. İhvanda huşu ve huzur birleşmezse, zevk alamaz.

İhvan iki kısımdır. Birinin her gün yediği baldır, balı bilmez. Diğeri de şekli ve şemailini bilmez. Bal baldır, tadından ayrılmaz.

İhvan özürsüz üç hatmi terk ederse, ihvanlıktan terk edilir. İhvan, Allah Teâlâ için bakarsa Allah Teâlâ ona ölmez bir göz verir. Dinlerse, ölmez bir kulak verir. Hâsıl insan, bütün azasını Allah Teâlâ'ya verirse, Allah Teâlâ ona ölmez bir vücut verir ve ruh olur. Edeb, ihlâs ve muhabbet bir ihvanda bulunmaz ise,

ilerleyemez."

***

Tenekeci Rahmi Usta, Meydan Camii karşısında yeni dükkânına taşınmış ve önünde Şemsi Sivasî kuddise sırruhu'l-azîz Hazretlerinin türbesine karşı ayak ayaküstüne atıp, elinde sigara ve radyosunun nameleri ile tüttürürerek keyf alıyordu.

İhramcızâde İsmail Hakkı Efendi, dükkâna geldi. Rahmi Usta o anda bulunduğu halin utancıyla açtığı radyoyu kapadı ve elindeki sigarayı yere attı. İhramcızâde İsmail Hakkı Efendi;

"Gardaşım Rahmi, nasılsın?" Diyerek iskemleye oturdu ve dedi ki;

"Sana bir hikâye anlatayım da dinle. Bir gün sahipleri tarafından deve ile merkep zayıfladıklarından dolayı sahraya terk edildiler. Bu iki hayvan azatlığın verdiği fırsatla semirdiler. Fakat merkep devamlı surette zevkten anırmak istiyordu. Deve de mani olmaya çalışıyordu. Deve;

"Yapma ne olur, eski hayatımıza döneriz" demişse de merkep anırmıştır.

Oradan geçenler bunları tutup yeniden yüke vurmuşlar. Sonunda merkep vurulan yükün ağırlığı ve hamlığı ile bir uçuruma yuvarlanmıştır."

Hikâyeden sonra İhramcızâde İsmail Hakkı Efendi iskemleden kalkıp, gitti ve bir şeyde demedi. Fakat Rahmi Usta eşeğin kim olduğunu anladı. Anlamasına anladı ama efendisinin önünde mahçup olmaktan kurtulamadı.

***

İhramcızâde İsmail Hakkı Efendi Tekkeönü'nde öğle namazını kıldıktan, sonra iki kişi gelerek;

"Efendi Hazretleri, biz Hızır aleyhisselâmı görmek istiyoruz. Onu bize gösterir misiniz?" diye sordular. İhramcızâde İsmail Hakkı Efendi sükût etti. Yerine oturduktan sonra,

"Efendim Hızır aleyhisselâmı gösterecektiniz" diye ısrar ettiler.

“Peki, Gardaşım” diye buyurdular ve gözlerini yumdular. Üç-beş dakika sonra yoldan bir kişi geldi. İhramcızâde İsmail Hakkı Efendinin karşısına dikildi. Selamlaştılar, hal ve hatır sorduktan sonra;

“Gardaşım, öğle namazını nerede kıldınız?” O da,

“Efendim Mekke-i Mükerreme'de kıldım” diye cevap verdi. O da;

“Allah kabul etsin” dedi. O,

“Âmin” dedikten sonra, zat müsaade istedi.

“Güle güle git gardaşım” dedi. Aradan bir zaman geçtikten sonra tekrar iki kişi;

“Efendim Hızır aleyhisselâmı gösterecektiniz” deyince, İhramcızâde İsmail Hakkı Efendi iki elini dizlerinin üzerine koyarak, bir ah çekti ve dedi ki;

“Gardaşlarım! Biz öğle namazını kılalı yarım saat oldu. Bir adam öğlen namazını Mekke-i Mükerreme'de kılar da, yarım saat sonra burada olursa, bu Hızır aleyhisselam olmaz da kim olur”

Hastanın halinden ne bilsin sağlar
Kıymetimizi bilenler bizim için ağlar
Bunun gibi ağalar, kaba kaba sözlerle bağlar

***

İhvanın arasında bir fitne yayılmış İhramcızâde İsmail Hakkı Efendinin yerine gönül edip oturmak için bekleyenler çoğalmıştı. Bu nedenle bir kırgınlık hali sürüp gidiyordu.

***

1967'de iki komşu kent; Kayserispor ile Sivasspor 1. Futbol Ligi'ne çıkma mücadelesi veriyordu. 17 Eylül'de iki takım Kayseri'de karşı karşıya geldi. Bir olay çıkmasından korkuluyor çünkü Sivas Havagücü ile Kayseri Sümerspor'un maçlarında daha önce çok kavga çıkmıştı. Takım stattan kaçırıldı. Statta 3 bin kadar Sivassporlu, 15 bin Kayserisporlu taraftar.. Maçın ikinci yarısında zemin futbol oynamaya müsait ama “hava” iyi değildi.

Tribünlerde insanlar birbirine girmiş, korkunç bir durum sözkonusuydu. Sivasspor kafilesi stadyumdan kaçırıldı. Bütün hastaneler yaralılarla doluydu; insanlar üst üste izdihamla boğuşuyordu. En çok ölüm sebebi boğulmaydı. İnsanlar izdihamdan boğulmuştu.

Cenazeler, Sivas'a ulaştığında binlerce kişi Meydan Camii'nde toplandı.

Tabutlardan hâlâ kan akıyordu. Harpten çıkılmış gibiydi.

Kentin acısı birden öfkeye; başta Kayserililer olmak üzere, "ötekiler"in dükkânlarının yağmasına dönüştü. Antepli, Kayserili, Tokatlı, Erzincanlı.. Hepsinin dükkânları yağmalandı.

43 kişi sadece "maç yüzünden" mi ölmüştü. Hayır. Şehirden. Malatyalı, Tokatlı, Kayserililer ile Sivas'taki bazı aileler küsüp gitti. Neticede Sivas'a garip memleket olmak kalmış ve nasıl başlayıp bittiği belli olmayan bir olay olup bitmişti.

***

Ankara Müftüsü (Avni Doğan) Efendi Hazretlerinin ziyaretine gelerek; *"Efendim, tarîkatınız hakkında beni tenvir eder misiniz?"* dedi. İhramcızâde İsmail Hakkı Efendi de;

"Gardaşım, şu topluluk size bir mana ifade etmiyor mu?" dedi. Müftü Efendi;

"Efendim ben daha sarih (açık) cevap istiyorum" dediğinde,

"Gardaşım! Bizim yolumuz ne kadar büyürse büyüsün, ne kadar incelirse incelsin, şeriattan kıl kadar ayrılmasına imkân yoktur"

***

Gavs'ül-âzam İhramcızâde Hacı İsmail Hakkı Toprak Sivasî kaddese'llâhü sırrahu'l-aziz, son olarak aşağıdaki gazeli okumuştu.

Sanmam ki, bizi şire-i engür ile mestiz
Biz ehli harabattanız kim mest-ü elestiz.
Ol demde kim ikrar eyledi bizleri ey dost

Şimdi dirilüb çevremiz gördü ki, mestiz.
Bu zevke erer ehl-i hırat kim bula bir yol
Akıl ana tuzak olmuş iken, mümkün mü gide yol
Aşkın elemi her kimi zar etti o makbul
Safi demesin kim bu yolda biz dahi mestiz.
……
Bezm-i ezele vakıf olan ehl-i harabat.
Terk eylemez bizleri olsak ta pür-afat
İşte o zaman bilir ki, biz ezeli mestiz.
Bu dedikodular olacak hep cümle güzel
Çün başa getirmiş o takdiri ezel
Bildim ki, bu âlem hareketi sun-i lem-yezel
Toprak olup ayaklar altına yüz koydum elbette ki, mestiz.

***

"Piş-i meni, der-Yemeni. Der -Yemeni, piş-i meni."

"Bizi sevenler Yemen'de olsa dizimizin dibindedir. Sevmeyen ise, dizimizin dibinde olsa bile Yemen'dedir. Biz kimseye vurmayız, kendi kendine vurursa, kendi bilir. Biz dünya ve âhirette, maddî ve manevi işlerinizde beraberiz."

"Gardaşım! Biz hatim okut diye bir vazife veriyoruz. Meğer öyle demiyor muşuz. Sen git, oraya şeyh dur. Yok, gardaşım, yok".

***

"İki âlemde tasarruf ehlidir ruhu veli
Deme kim bu mürdedir, bunda nice derman ola
Ruh şimşiri Hudâ'dır ten gılaf olmuş ana
Dâhi âlâ kâr eder bir tığ kim üryan ola"

***

"Biz bize teslim olan ihvan-ı, Allah Teâlâ'ya teslim ederiz. Yarın kıyamet günü, Ondan isteyeceğiz".

***

"Her bir ihvanı, pîr hükmünde görüyorum".

***

"Gardaşlarım, anlayana sivrisinek saz, anlamayana davul zurna az"

***

"Gardaşlarım! "Bir gönlüm var, onu dostuma verdim."

"Bakıyoruz, bazı kimseler kendiliğinden şeyhlik ediyorlar. Tevbekâr olmadan ölen fahişe kadınlar; ellerinde bıçaklar ile kendilerini doğrayacaklar. Kendiliğinden şeyhlik edenlerin hali, mahşer yerinde onlardan beter olacak."

Her mürşide dil verme kim, yolunu sarpa uğradır
Mürşidi kâmil olanın gayet yolu asan imiş

***

"Gardaşlarım! Bu vazife bizimle tamam. Bizden sonra, şeyh yoktur" deyip bir miktar rabıta halinde kaldıktan sonra,

"Ahir zaman alâmeti, bizden sonra her köşede bir şeyh çıkacak" yine bir miktar rabıta halinden sonra,

"Canım onların gittiği yola, şeytan dahi gitmeyecek"

***

İhramcızâde Efendi son günlerinde yatağında yatarken üzerine oturdu. Ulusoyların Sahibi Hacı Efendi geldi. Halini hatırını sordu. Hal hatırdan sonra;

"Gardaşım Hacı Efendi" dedi

"Bu ihvan ki, bizim ruhaniyetimizden ayrılmadıkça ve birbirlerini aynı bu minval üzere sevdikleri müddetçe söz veriyorum bunları almadan cennete girmeyeceğim."

***

Gavs'ül-âzam İhramcızâde Hacı İsmail Hakkı Toprak Sivasî kaddese'llâhü sırrahu'l-aziz 1 Ağustos 1969 cuma günü Sivas'ın dışından gelen bütün ziyaretçilerine,

"Gardaşlarım! Biz iyiyiz, hepinize izin veriyoruz. Herkes memleketine dönsün" diyerek hepsini gönderdi.

***

Gavs'ül-âzam İhramcızâde Hacı İsmail Hakkı Toprak Sivasî kaddese'llâhü sırrahu'l-aziz Hazretleri miladî 90, hicri 92 yaşın-

da [30] dârı bekâya yürüdü.

Dünyevî seferi ve 48 senelik mürşitlik hayatı Temmuz ayının ikinci haftasında başlayan bir hastalık sebebi ile 2 Ağustos 1969 Cumartesi günü saat 9. 30 da noktalandı.

***

Dünya kelamı ile sonsözü **"NAMAZINIZI KILIN"** olmuştu.

***

Bu arada İhramcızâde Hacı İsmail Hakkı Efendi Hazretleri tarafından yaptırılan Hayırseverler Camii avlusunda yer hazırlanmış ise de, Kayınbiraderinin oğlu Hilmi Hastaoğlu, CHP'li Belediye Başkanı Rahmi Günay'a giderek,

"Rahmi Bey Eniştemin Ulu Cami'ye çok emeği geçti. Belediyece müsaade buyurursanız Ulu Cami Kabristanına defnedelim" demesi üzerine, Rahmi Beyde,

"Hilmi Bey, cenazeyi yarına bırakmayın. İsterseniz size hükümetin önünde yer vereyim" dedi. Ulu Camii'nin önündeki mezarlıkta bir kabir yeri kazılmak istendiğinde o yerden büyükçe bir kapak taşı çıktı. Kapak taşı kaldırıldığında ne zaman yapıldığı bilinmeyen, Horasan'dan yapılı bir boş mezar bulundu.

İhramcızâde Hacı İsmail Hakkı Efendi Hazretlerinin nâ'şı burada sırlandı.

***

Hakk'a yürüdüğü gün Sivas mahşer yerini andırmıştı. Cenaze namazı Sivas Paşa Camii'nde damadı Hafız Mehmet ALTUNTAŞ tarafından kıldırıldı. Cenazesine iştirak edenler cadde ve sokaklara sığmamıştı.

***

Efendi kuddise sırruhu'l-azîz Hazretlerinin Hakk'a yürümesini müteakiben, bir defa daha görmek için Endenozya'dan biri bin kişiyi temsilen on kişilik bir grup ihvan geldi. Bu ziyaret ihvanda İhramcızâde Hacı İsmail Hakkı Efendi Hazretlerinin ne kadar büyük biri olduğunu anlamasına yetmişti. Fakat fırsat elden gitmişti. O'nun devamlı olarak söylediği *"Fırsat elde iken*

sarmalı yâri" ne için söylendiği aşikâr olmuştu.

***

Seyyid Osman Hulusi Efendi, mürşidinin sırlandığı kabir ve hazirenin sonradan yapılan giriş kapısına da bir kitabe yazmıştır. Kabrinin baş taşında;

Tariki Nakşibend-i Piri Ebcel [31] *Mürşid-i Kâmil*
Garibu'llah-i Hakkî Gavsü'l–âzam Şeyh İsmail Hakkî İhrâmi
Engin gönlünde yüce murad-ı hâsıl oldu
TOPRAK, toprağa verildi Hakk-a vasıl oldu.

02.08.1969

***

Geride bıraktığı ahşap bir ev ve cebinden çıkan 49 lira idi.

***

Efendi Hazretlerinin Hakk'a yürümesinden sonra son eşi *Hafızanne* evin hizmetine bakmakta olan Şen Mehmet Veli ile Hacı Hasan Akyol Efendi'ye,

"Gelsin ihvana sahip olsun, hatm-i hâceyi de okutsun" diye haber gönderdi. Bunun üzerine Hacı Hasan Akyol Efendi dedi ki,

"Efendi canım! Bizim değil Efendi'nin oturduğu yere oturmak, onun ayağını bastığı yere ayağımızla basmaya hicap ederiz"

Bu bir vefa ve şeyhinin sıddığım dediği Hacı Hasan Efendiye yakışan bir haldi.

***

Gavs'ül-âzam İhramcızâde Hacı İsmail Hakkı Toprak Sivasî kaddese'llâhü sırrahu'l-aziz derdi ki;

"Bizim sulbümüzden gelen değil, bizim yolumuzdan giden evladımızdır."

* * *
* *
*

AÇIKLAMALAR

[1] Hacı Aişe Hanım (doğum 1844; vefat: 1913)

[2] Kolağası (Kıdemli Yüzbaşı), Osmanlı ordusunda yüzbaşı ile binbaşı arasındaki rütbe.

[3] İhramcızâde Mehmet Efendinin Sarışeyh Mahallesinde (Nalbantlarbaşı) 12 numaralı hanede oturdukları talebe-i ilmiyeden oldukları anlaşılmaktadır. Şahsına ait nüfus kaydında ise, Örtülüpınar mahallesi yazılıdır.

Ailesinin 1831 yılında 'metruk tımar' sahibleri olduğu h. 06 Receb 1276 (m: 29 Ocak 1860) tarihinde vilayete İhramcızâde Mehmet Efendinin yazdığı dilekçeden anlaşılmaktadır. Ayrıca Kars muharebesinde kolağası olarak yararlılıklar gösterdiği için vilayette veya kazada müdüriyet isteği olmuştur. 15 Ağustos 1296 (27 ağustos 1880) irade-i seniyenin telgrafına verilen cevap Sivas eşrafı hakkındaki belgede İhramcızâde Mehmet Efendinin Meclisi Bidayet Livâ azasından olduğu anlaşılmaktadır.

[4] İhramcıoğulları bir rivayette Mısır'dan geldikleri, Kâbe'nin elbise işleri ile iştigal ettikleri, Sivas'a hicret ettikleri söylenilmektedir. Kâbe görevleri Kureyş kabilesi arasında taksim edilmesi üzerine Efendi Hazretlerinin sülâlesinin ***İhramcızâde*** olarak isimlendirilmesi bu ailenin kökeni hakkında kuvvetli kanaatler oluşturmaktadır.

Aişe Hanımın ***Nilli Hatun*** diye anılması bu nedenledir.

Çünkü Devlet-i Aliyye tarafından yenilenmesi gelenek halinde bulunan Kâbe-i Muazzama'nın örtüsü her sene Mısır-ı Kahire'de dokunup hazırlanarak ve Mısır hüccâcıyla gönderilmekte ise, de, 1213 (1798) senesinde Kahire Fransızların elinde bulunduğundan, bu sene içinde yenilenmesi lâzım gelen Kâbe örtüsü Dersaadet'te ve Sultanahmed Câmiinin şadırvan avlusunda imâl ettirilmiş ve 1213 senesi Receb ayının on birinci günü hususî merasimle saray-ı hümâyûna nakledilip ertesi gün surre-i hümâyûn ile geçirilmiş olduğundan, kisve-i şerifeye mahsus olan merasim Dersaadet'te icra olundu. Şimdi önceden olduğu gibi Kahire'de icra olunmaktadır.

[5] İhramcızâde Hacı Hüseyin (doğumu 1854; vefat: 1912)

[6] **Daha önceki yazdığımız kitapta, Aişe hanım, Hac ziyaretini**

Abdulkadir Efendi ile yapmıştır şeklindeki rivayetin hatalı olduğu anlaşıldı. Çünkü nüfus Kayıtlarında Hacılık payesi Hüseyin efendiye verilmiştir. Bu hata bu kitapta düzeltilmiştir. Özür beyan ederiz.

[7] İsmail Hakkı Toprak (Doğum: 1880; hyt: 02.08.1969)

[8] Ömer Sıtkı Toprak (Doğum: 1884; vefat: 26.02.1969)

[9] Sıbyan - İptidaî (İlkokul) Okullar

[10]Abdurrahman Efendi, Halil Efendi ve Abdullah Efendi gibi müderrislerden ders almıştır. (Fatsa, Mehmet, Tasavvufta Mekkî Kolu, İst, 2000, s. 127)

[11] Bazı rivayetlerde Çifte Minareli medresede medrese eğitimi gördüğünden bahsedilir. Yanlış olma ihtimali vardır. Çünkü "Çifte Minarenin Osmanlı kaynaklarında, 16. asırdan itibaren harap olduğu ve eğitimin yapılmadığı yazılıdır. **(**Demirel, Ömer, Osmanlı Dönemi Sivas Şehri, Sivas 2006, s.56)

[12] Duyûn-u Umûmiye'nin Kurulması (1881) (Genel Borçlar İdaresi)
Osmanlı Devleti, Kırım savaşı sürerken, 1853 yılında ilk dış borçlanmayı yapmıştı. 1928' de Duyûn-u Umûmiye'nin hukuki varlığına son verildi.

[13] Sivas Kongresi delegelerinin yemekleri ilk günlerde Sivas Belediyesi tarafından karşılandı. Belediye Başkanı Abdulhak Bey sadece yemekle değil, bütün sorunlarla yakından ilgilendi. Daha sonra masrafları kısmak amacıyla, yemekler Kongre binasının alt katındaki mutfakta çıkarıldı. Yemek giderleri belli ölçüde Sivas'ın varlıklı aileleri tarafından karşılandı. Şehrin ileri gelenleri ve yöneticileri sık sık kongre binasına giderek, Mustafa Kemal Paşa ve beraberindekileri ziyaret ettiler, gece sohbetlerine katıldılar.

[14] (d. r. 1272/ h.y.t: r.15 Teşrisâni 1336)

[15] 13 Ekim 1922 tarihini de verenler var.

[16] (r.18 Ağustos Salı 1341)

[17] (Başa giyilen başlık)

[18] (Garîb'u-llâh: Allah Teâlâ'nın Yakını)

[19] Hz. Pir Ümmî Sinân-ı Halveti

[20] (h.y.t. h. 1316, m. 1899)

[21] Bir rivayette; İstanbul-Fatih İlçesindeki Reşadiye Oteli.

[22] Anadolu topraklarında yaşanan depremler arasında, 1939'daki

Erzincan felaketinin özel bir yeri vardır. O yıl, 26 Aralık'ı 27 Aralık'a bağlayan gece yerle bir olan Erzincan'da, ölü sayısı 33 bine ulaşmıştı. Richter ölçeğine göre 8 şiddetindeki deprem, gecenin saat 2.00'sinde, Erzincan'ı 52 saniye boyunca sallamıştı. " 20. yüzyılın depremleri" sıralamasında 15. sırasında olan 1939 depremi, halk arasında ***"Büyük Erzincan Depremi"*** diye anılmaya başlanmıştı..

[23] Çorapçı Hanı: Ahşap ve iki kattan oluşan alt katında kuru gıda ve hayvansal ürünler satılan, üst katı ise, otel olarak kullanılan bir mekândır.

[24] İhramcızâde kuddise sırruhu'l-azîz Hacca gittiklerinde gördükleri bir mekânın ne olduğunu sorduklarında, vekâle olduğunu söylemişler. Dönüşlerinde cumhuriyetin kurulduğu zamanlarda Tekkelerin kapatılması, dinî toplantılarının kanunlarla yasaklanan faaliyetler içinde yer almasından dolayı Çorapçı Han'da yazıhane sıfatı ile ***"vekâle"*** yi açmıştır.

[25] Anlatılan hadisenin geçtiği yer bugün İhramcızâde Mehmet Kâzım Toprak Efendi Hazretlerinin ailesiyle kaldıkları evdir. Bu olay hakkında görüş almak için müracaat edilebilir.

[26] Yavuz Sultan Selim'e atfedilen söz.

[27] "Allah Teâlâ'ya emânet olun" manasında yapılan dua.

[28] Yaklaşık üç saatlik mesafe.

[29] Allah Teâlâ'nın dinsizlerin küfrünü artırmak için verdiği harikulâde işler.

[30] Muhammed isminin sayısal değeri 92 dir.

[31] Cüssesi büyük olan iri yapılı adam. Buradaki mana Büyük Pir.